

VALTIO JA VALLANKUMOUS

MAEKILAISUUDEN OPPI VALTIOSTA
 JA PROLETARIAATIN TEHTÄVÄT
 VALLANKUMOUKSESSA ²¹

Kirjoitettu elo—syyskuussa 1907

*Julkaistu v. 1918
 erillisenä kirjasena
 kustannusliikkeessä „Zhizn i Znanije“*

*Julkaistaan „Kommunist“ kustantamon
 kirjasen tekstistä (1919),
 joka on tarkistettu käsikirjoituksen ja
 v. 1918 ilmestyneen kirjasen mukaan*

1917 г. Ленинский журнал
 Ф. Ф. Ивановский
 заглавие: Государство и революция
 Ленинский журнал Государство и революция
 (Трактат о государстве в революцию)

Государство

Вопрос о государстве существует в науке уже давно. Впервые он поставлен в политической философии древности. В античности государство рассматривалось как естественная форма организации общества. В средние века государство рассматривалось как договор между монархом и подданными. В новое время государство рассматривалось как совокупность властных отношений.

После революции в России государство рассматривалось как орган управления общественными делами. В 1917 году в России произошло революционное изменение государственного строя.

Каждый человек в государстве имеет свои права и обязанности. Государство должно обеспечивать защиту прав и свобод человека. Государство должно обеспечивать порядок и законность в обществе. Государство должно обеспечивать социальную справедливость. Государство должно обеспечивать экономическое развитие страны. Государство должно обеспечивать культурное развитие страны. Государство должно обеспечивать обороноспособность страны.

В России государство рассматривалось как орган управления общественными делами. В 1917 году в России произошло революционное изменение государственного строя. Государство должно обеспечивать защиту прав и свобод человека. Государство должно обеспечивать порядок и законность в обществе. Государство должно обеспечивать социальную справедливость. Государство должно обеспечивать экономическое развитие страны. Государство должно обеспечивать культурное развитие страны. Государство должно обеспечивать обороноспособность страны.

Вопрос о государстве:
 (Ленин, Плеханов, Бухарин, Троцкий, Зиновьев, Сталин, Каменев, Бонч-Бруевич, Мухоморов, Давидович и др. в журнале "Государство и революция" в 1917 г.)

ALKULAUSE ENSIMMÄISEEN PAINOKSEEN

Kysymys valtiosta käy nykyään erikoisen tärkeäksi sekä teoreettisessa että käytännöllis-poliittisessa suhteessa. Imperialistinen sota on tavattomasti jouduttanut ja kärjistänyt monopolistisen kapitalismin valtiomonopolistiseksi kapitalismiksi muuttumisen prosessia. Entistä hirveämmäksi käy työtätekevien joukkojen hirvuihin sorto valtion taholta, joka sulautuu yhä tiiviimmin yhteen kaikkivoipain kapitalistiliittojen kanssa. Edistyneimmät maat muuttuvat — puhumme niiden „selustasta” — työläisille sotilas-pakkotyöväkiloiksi.

Pitkittyvän sodan ennen kuulumattomat kauhut ja sen aiheuttamat kärsimykset tekevät joukkojen aseman sietämättömäksi ja kiihdyttävät niiden suuttumusta. Kansainvälinen proletaarinen vallankumous kehkeytyy silminnähävästi. Kysymys sen suhtautumisesta valtioon saa käytännöllisen merkityksen.

Vuosikymmeniä kestäneen verrattain rauhallisen kehityksen kasaamat opportunistin ainekset ovat synnyttäneet koko maailman virallisissa sosialistisissa puolueissa valitsevan sosialishovinismin virtauksen. Tälle virtaukselle (Plehanov, Potresov, Breshkovskaja, Rubanovitsh, hieman peitettyssä muodossa herrat Tsereteli, Tshernov ja kumpp. Venäjällä; Scheidemann, Legien, David y.m. Saksassa; Renaudel, Guesde, Vandervelde Ranskassa ja Belgiassa; Hyndman ja fabianilaiset⁹² Englannissa j.n.e. j.n.e.), joka on sosialismia sanoissa ja shovinismia teoissa, on erikoista se, että „sosialismin johtajat” mukautuvat halpamaisen lakeijamaisesti ei vain „oman” kansallisen porvaristonsa, vaan nimenomaan „oman” valtionsa etupytyteisiin, sillä useimmat niin sanotuista suurvalloista ovat jo kauan

riistäneet ja orjuuttaneet lukuisia pieniä ja heikkoja kansalaisuuksia. Ja imperialistinen sota onkin juuri sotaa tämänlaatuisen saaliin jakamisesta ja uudelleenjakamisesta. Taistelu työtätekevien joukkojen vapauttamiseksi porvariston vaikutusvallasta yleensä ja varsinkin imperialistisen porvariston vaikutusvallasta on mahdotonta, ellei taistella „valtioon” nähden ilmeneviä opportunistisia ennakkoluuloja vastaan.

Aluksi tarkastelemme Marxin ja Engelsin oppia valtiosta kosketellen erikoisen yksityiskohtaisesti tämän opin unohdettuja tai opportunistisen vääristelyn kohteeksi joutuneita puolia. Sitten käsittelemme erikseen näiden vääristelyjen pääedustajaa Karl Kautskya, nykyisen sodan aikana niin surkean vararikon kärsineen II Internationalen (1889—1914) tunnetuinta johtajaa. Lopuksi esitämme tärkeimmät johtopäätökset Venäjän vallankumousten, vuoden 1905 ja varsinkin vuoden 1917, antamista kokemuksista. Viime mainittu vallankumous on nyt (elokuun alussa 1917) nähtävästi päättämässä ensimmäistä kehitysvaihettaan, mutta yleensä koko tämä vallankumous voidaan käsittää vain yhtenä renkaana siinä sosialististen proletaaristen vallankumousten ketjussa, joita imperialistinen sota aiheuttaa. Kysymys proletariaatin sosialistisen vallankumouksen suhtautumisesta valtioon saa näin ollen ei ainoastaan käytännöllis-poliittisen merkityksen, vaan myös mitä ajankohtaisimman merkityksen siinä mielessä, että on selitettävä joukoille, mitä niiden on lähitulevaisuudessa tehtävä vapautuakseen kapitalismin ikeestä.

Tekijä

Elokuu 1917.

ALKULAUSE TOISEEN PAINOKSEEN

Tämä toinen painos julkaistaan miltei ilman muutoksia. On vain lisätty 3. kohta II lukuun.

Tekijä

Moskova.

Joulukuun 17 päivänä 1918.

I LUKU

LUOKKAYHTEISKUNTA JA VALTIO

I. VALTIO ON LUOKKAVASTAKOHTIEN
SOVITTAMATTOMUUDEN TUOTE

Marxin opille tapahtuu nykyään samoin kuin historiassa on monta kertaa tapahtunut vallankumouksellisten ajattelijain ja sorrettujen luokkien vapaustaistelun johtajain opeille. Suurten vallankumousmiesten eläessä sortajaluokat ovat maksaneet heille alituisilla vainoamisilla, ovat ottaneet heidän oppinsa vastaan mitä raivokkaimmalla kiukulla, hurjimmalla vihalla, irvokkaimmalla valhe- ja parjausryöpyllä. Heidän kuoltuaan heistä yritetään tehdä vaarattomia pyhäinkuvia, yritetään niin sanoaksemme julistaa heidät pyhimyksiksi, myöntää heidän *nimelleen* jonkinlainen kunnia sorrettujen luokkien „lohdutukseksi” ja petkuttamiseksi, riistäen vallankumoukselliselta opilta sen *sisältö*, tylsentäen sen vallankumouksellista kärkeä, mataloittaen tätä oppia. Tällaisessa marxilaisuuden „muokkauksessa” yhtyvät nykyään porvaristo ja työväenliikkeessä olevat opportunistit. Opin vallankumouksellinen puoli, sen vallankumouksellinen henki unohdetaan, työnnetään syrjään ja väärennetään. Etualalle vedetään ja ylistetään sellaista, mikä on tai näyttää olevan otollista porvaristolle. Kaikki sosialishovinitit ovat nykyään „marxilaisia”, leikki pois! Ja Saksan porvarilliset oppineet, jotka olivat vielä eilen ammattimiehiä marxilaisuuden hävittämisessä, puhuvat yhä useammin „kansallisesta saksalaisesta” Marxista, joka muka kasvatti ryöstösodan käymistä varten niin mainiosti järjestettyjä työväenyhdistyksiä!

Tällaisen asiaintilan vallitessa, marxilaisuuden väärentelyn ollessa tavattomasti levinnyt, meidän tehtävänämme on ennen kaikkea *palauttaa ennalleen* todellinen Marxin oppi valtiosta. Tätä varten täytyy esittää suuri joukko pitkiä lainauksia Marxin ja Engelsin omista teoksista. Pitkät lainaukset tekevät tietenkin esityksen kankeaksi eivätkä

suinkaan edistä sen kansantajuutta. Mutta ilman niitä on aivan mahdotonta tulla toimeen. Kaikki kohdat tai ainakin kaikki ratkaisevat kohdat Marxin ja Engelsin teoksista valtiokysymyksen alalta on välttämättä esitettävä mahdollisimman täydellisessä muodossaan, jotta lukija voisi saada omintakeisen käsityksen tieteellisen sosialismin perustalaskijain katsomuksista kokonaisuudessaan ja näiden katsomusten kehityksestä, ja myöskin siksi, että niiden vääristely, jota nykyisin vallitseva „kautskylaisuus” harjoittaa, tulisi todistetuksi asiakirjoilla ja näytetyksi havainnollisesti.

Aloitamme Fr. Engelsin laajimmalle levinneestä teoksesta „Perheen, yksityisomistuksen ja valtion alkuperä”, joka on ilmestynyt vuonna 1894 Stuttgartissa jo kuudentena painoksena. Meidän on käännettävä lainaukset saksalaisista alkulähteistä, sillä venäjännökset, niin monilukuisia kuin ne ovatkin, ovat suurimmalta osaltaan joko epätäydellisiä tai perin epätyytyttävästi tehtyjä.

„Valtio”, Engels sanoo tehdessään yhteenvetoa historiallisesta erittelystä, „ei ole suinkaan mahti, jonka yhteiskunta olisi ottanut vastaan ulkoisesta pakosta; yhtä vähän se on „siveellisen idean todellisuutta”, „järjen kuva ja todellisuus”, kuten Hegel väittää. Se on päinvastoin tietyllä kehitysasteella olevan yhteiskunnan tuote; valtio on sen tunnustamista, että tämä yhteiskunta on joutunut ratkaisemattomaan ristiriitaan itsensä kanssa ja jakautunut sovittamattomiksi vastakohtiksi, joita se ei pysty poistamaan. Mutta jotta nämä vastakohtat, taloudellisilta eduiltaan vastakkaiset luokat, eivät kuluttaisi tuloksettomassa taistelussa loppuun itseään ja yhteiskuntaa, käy tarpeelliseksi mahti, joka olisi näennäisesti yhteiskunnan yläpuolella, lieventäisi konflikteja ja pitäisi sen „järjestyksen” rajoissa. Ja tänä yhteiskunnasta alkunsa saaneena, mutta sen yläpuolelle asettuvana ja siitä yhä enemmän vieraantuvana mahtina on valtio” (6. saksankielinen painos, ss. 177—178)⁹³.

Tässä on esitetty aivan selvästi marxilaisuuden perusajatus valtion historiallisesta osuudesta ja merkityksestä. Valtio on luokkavastakohtien *sovittamattomuuden* tuote ja ilmaus. Valtio syntyy siellä, silloin ja sikäli, missä, milloin

ja mikäli luokkavastakohtat objektiivisesti *eivät ole* sovittavissa. Ja päinvastoin: valtion olemassaolo todistaa, että luokkavastakohtat ovat sovittamattomia.

Juuri tässä tärkeimmässä ydinkohdassa alkaa kahteen pääsuuntaan kulkeva marxilaisuuden vääristely.

Yhtäältä porvarilliset ja varsinkin pikkuporvarilliset ideologit, joiden täytyy kiistämättömien historiallisten tosiasiain pakottamina myöntää, että valtio on vain siellä, missä on luokkavastakohtia ja luokkataistelua, „oikovat” Marxia sillä tavoin, että valtiosta tuleekin luokkien *sovittamisen* elin. Marxin mukaan valtio ei olisi voinut syntyä eikä säilyä, jos luokkien sovittaminen olisi ollut mahdollista. Pikkuporvarillisten ja poroporvarillisten professorien ja publisistien mukaan,— jotka tällöin tavantakaa vetoavat suosiollisesti Marxiin!— asia on niin, että valtio juuri sovittaakin luokat keskenään. Marxin mukaan valtio on *luokkaherruuden* elin, jonka avulla toinen luokka *sortaa* toista luokkaa, se on sellaisen „järjestyksen” luomista, joka laillistaa ja lujittaa tämän sorron hilliten luokkien yhteentörmäystä. Pikkuporvarillisten poliitikkojen mielestä järjestys on nimenomaan luokkien sovittamista eikä toisen luokan harjoittamaa toisen luokan sortamista; konfliktin lieventäminen merkitsee sovittamista eikä sitä, että sorretuilta luokilta otetaan pois tietyt sortajien kukistamiseksi käytävän taistelun välineet ja keinot.

Esimerkiksi kaikki eserrät (sosialistivallankumoukselliset) ja menshevikit vuoden 1917 vallankumouksessa,— juuri silloin, kun kysymys valtion merkityksestä ja tehtävästä nousi esiin kaikessa suuruudessaan, kun se nousi viivyttelemättömän toiminnan, vieläpä joukkomittaisen toiminnan käytännöllisenä kysymyksenä,— luisuivat heti ja kokonaan sen pikkuporvarillisen teorian kannalle, että „valtio” „sovittaa” luokat. Kummankin puolueen poliitikkojen lukemattomat päätöslauselmat ja kirjoitukset ovat kokonaan tämän pikkuporvarillisen ja poroporvarillisen „sovittamis”-teorian läpitunkemia. Että valtio on tietyn luokan herruuden elin, luokan, jota *ei voida* sovittaa anti-podinsa (sille vastakohtaisen luokan) kanssa, sitä pikkuporvarilliset demokraatit eivät kykene milloinkaan käsittämään. Suhde valtioon on havainnollisimpia ilmauksia siitä, että meidän eserrämme ja menshevikkimme eivät ole lainkaan sosialisteja (mitä me bolshevikit olemme aina

todistaneet), vaan pikkuporvarillisia demokraatteja, joilla on miltei-sosialistinen fraseologia.

Toisaalta marxilaisuuden „kautskylainen” vääristely on paljon hiotumpaa. „Teoreettisesti” ei kielletä sitä, että valtio on luokkaherruuden elin, eikä sitäkään, että luokkavastakohtat ovat sovittamattomia. Mutta jätetään ottamatta huomioon tai hämätään seuraava seikka: jos valtio on luokkavastakohtien sovittamattomuuden tuote, jos se on yhteiskunnan *yläpuolella* oleva ja „yhteiskunnasta *yhä enemmän vieraantuva*” mahti, niin on selvää, että sorretun luokan vapautuminen on mahdotonta, *vaan myöskin ilman* sen valtiovallan koneiston *hävittämistä*, jonka hallitseva luokka on luonut ja jossa tämä „vieraantuminen” on olennoitunut. Kuten tuonnempana näemme, Marx teki tämän teoreettisesti itsestään selvän johtopäätöksen mitä suurimmalla täsmällisyydellä vallankumouksen tehtävään konkreettisen ja historiallisen erittelyn perusteella. Ja juuri tämän johtopäätöksen on Kautsky... „unohtanut” ja väärentänyt, kuten osoitamme myöhemässä esityksessä yksityiskohtaisesti.

2. ERIKOISET ASEELLISTEN IHMISTEN JOUKKO-OSASTOT. VANKILAT Y.M.

... „Vanhasta gentiililaitoksesta (suku- eli klaanilaitoksesta)”, Engels jatkaa, „valtio eroaa ensiksikin siinä, että se jakaa valtion alamaiset alueen mukaan”...

Meistä tämä jako näyttää „luonnolliselta”, mutta se on vaatinut pitkäaikaisen taistelun vanhaa, suvuittain tai heimoittain rakentuvaa järjestöä vastaan.

... „Toisena erottavana piirteenä on se, että asetetaan julkinen valta, joka ei ole enää sama kuin aseelliseksi voimaksi järjestäytyneet väestö itse. Tätä erikoista julkista valtaa tarvitaan siksi, kun väestön omatoiminnallinen aseellinen järjestö on käynyt mahdottomaksi yhteiskunnan jakauduttua luokkiin... Tämä julkinen valta on olemassa jokaisessa valtiossa. Siihen kuuluu, paitsi aseväkeä, myös muita asianmukaisia lisäkkeitä, kuten kaikenlaisia vankiloita ja pakkolaitoksia, joista sukuyhteiskunta (klaanijärjestelmä) ei tiennyt mitään”...

Engels kehittää sen „mahdin” käsitettä, jota nimitetään valtioksi, mahdin, joka on yhteiskunnasta lähtöisin, mutta asettuu sen yläpuolelle ja vieraantuu siitä yhä enemmän. Mitä tämä mahti pääasiassa on? Erikoisia aseellisten ihmisten joukko-osastoja, joilla on käytettävänä vankeilat y.m.

Meillä on oikeus puhua erikoisista aseellisten ihmisten joukko-osastoista, koska jokaiselle valtiolle ominainen julkinen valta „ei ole enää sama” kuin aseellinen väestö ja sen „omatoiminnallinen aseellinen järjestö”.

Kuten kaikki suuret vallankumoukselliset ajattelijat, Engels pyrkii kiinnittämään valvutuneiden työläisten huomiota juuri siihen, mikä vallitsevan poroporvarillisuuden kannalta on vähemmän huomiota ansaitsevaa, kaikkein tavallisinta, sitkeiden, voipa sanoa kivettyneiden ennakkoluulojen pyhittämää. Vakainainen sotaväki ja poliisi ovat valtiovallan mahdin pääaset, mutta voiko toisin olla?

XIX vuosisadan lopulla eläneiden eurooppalaisten valta-enemmistön näkökannalta, joiden puoleen Engels kääntyi ja jotka eivät olleet kokeneet eivätkä seuranneet läheltä ainoatakaan suurta vallankumousta, se ei voi toisin olla. Heille on aivan käsittämätöntä, mitä „väestön omatoiminnallinen aseellinen järjestö” on. Kysymykseen, miksi ilmaantui erikoisten yhteiskunnan yläpuolelle asetettujen, yhteiskunnasta vieraantuvien aseellisten ihmisten joukko-osastojen (poliisin, vakinaisen sotaväen) tarve, on länsieurooppalainen ja venäläinen poroporvari taipuvainen vastaamaan parilla Spenceriltä tai Mihailovskilta lainaamallaan fraasilla, vetoamalla siihen, että yhteiskunnallinen elämä on käynyt monimutkaisemmaksi, tehtävät erikoistuneet j.n.e.

Tällainen vetoaminen näyttää „tieteelliseltä” ja tuodittaa poroporvarin mainiosti uneen hämäämällä tärkeimmän perusseikan: yhteiskunnan jakautumisen sovittamattomasti vihamielisiin luokkiin.

Ellei tätä jakautumista olisi, niin „väestön omatoiminnallinen aseellinen järjestö” eroaisi kalikkaan tarttuvien apinain lauman, alkuihmisten tai klaaniyhteiskunniksi yhtyneiden ihmisten alkeellisesta järjestöstä monimutkaisuutensa, tekniikkansa korkean tason y.m. puolesta, mutta sellainen järjestö olisi mahdollinen.

Se on mahdoton siksi, että sivistysyhteiskunta on jakautunut vihamielisiin ja vieläpä sovitamattomasti vihamielisiin luokkiin, joiden „omatoiminnallinen” aseistautuminen johtaisi aseelliseen taisteluun niiden kesken. Muodostuu valtio, syntyy erikoinen mahti, erikoiset aseellisten ihmisten joukko-osastot, ja jokainen vallankumous, hajottaessaan valtiokoneiston, osoittaa meille silmännähtävästi, miten hallitseva luokka pyrkii muodostamaan uudelleen *sitä* palvelevat erikoiset aseellisten ihmisten joukko-osastot, miten sorrettu luokka pyrkii luomaan uuden samanluontoisin järjestön, joka kykenee palvelemaan riistettyjä eikä riistäjiä.

Esittämässämme lausunnossa Engels asettaa teoreettisesti sen saman kysymyksen, minkä jokainen suuri vallankumous asettaa eteemme käytännöllisesti, havainnollisesti ja lisäksi joukkotoiminnan mittakaavassa, nimittäin kysymyksen „erikoisten” aseellisten ihmisten joukko-osastojen ja „väestön omatoiminnallisen aseellisen järjestön” keskinäisyydestä. Tuonnempana näemme, miten Euroopan ja Venäjän vallankumousten kokemus valaisee tätä kysymystä konkreettisesti.

Mutta palatkaamme Engelsin esitykseen.

Hän osoittaa, että toisinaan, esimerkiksi joillakin paikoin Pohjois-Amerikassa, tämä julkinen valta on heikko (on puhe kapitalistiselle yhteiskunnalle harvinaisesta poikkeuksesta ja niistä Pohjois-Amerikan osista ennen sen imperialistista aikakautta, joissa oli vallitsevana vapaa kolonisti), mutta yleensä puhuen se voimistuu:

... „Julkinen valta vahvistuu sitä mukaa kuin valtion sisäiset luokkaristiidat kärjistyvät ja sitä mukaa kuin toisiinsa rajautuvat valtiot laajenevat ja niiden väestö kasvaa. Vilkaiskaapa vaikka nykyiseen Eurooppaamme, missä luokkataistelu ja valloituskilpailu ovat paisuttaneet julkisen vallan niin mahtavaksi, että se uhkaa niellä koko yhteiskunnan ja jopa valtionkin”...

Tämä on kirjoitettu viimeistään viime vuosisadan 90-luvun alussa. Engelsin viimeinen esipuhe on päivätty kesäkuun 16 p:nä 1891. Käänte imperialismia kohti — sekä trustien täydellisen herruuden että suurimpien pankkien kaikkivallan kuin myös valtavan siirtomaapolitiikan y.m.

mielessä — oli silloin Ranskassa vasta alkamassa, ja Pohjois-Amerikassa ja Saksassa se oli vieläkin heikompi. Sen jälkeen „valloituskilpailu” on ottanut jättiläisaskeleen eteenpäin, etenkin kun maapallo osoittautui XX vuosisadan toisen vuosikymmenen alussa lopullisesti jaetuksi näiden „kilpailevien valloittajien”, s.o. suurten rosvovaltojen kesken. Sota- ja merivarustukset ovat sen jälkeen uskottomasti kasvaneet, ja vuosien 1914—1917 ryöstösota Englannin ja Saksan välillä maailmanherruudesta ja saaliinjaosta on lähentänyt täydellistä romahdusta, koska saaliinhimoinen valtiovalta „nielee” yhteiskunnan kaikki voimat.

Engels kykeni jo vuonna 1891 viittaamaan „valloituskilpailuun” suurvaltojen ulkopoliittikan yhtenä tärkeimpänä ominaispiirteenä, mutta vuosina 1914—1917, jolloin juuri tuo kilpailu monin verroin kärjistyneenä synnytti imperiaalistisen sodan, sosialishovinismin heittiöt verhoavat „oman” porvaristonsa ryöstötetujen puolustelua korulauseilla „isänmaan puolustuksesta”, „tasavallan ja vallankumouksen suojaamisesta” y.m. sellaisesta!

3. VALTIO ON SORRETUN LUOKAN RIISTAMISEN VÄLINE

Erikoisen, yhteiskunnan yläpuolella olevan julkisen vallan ylläpitämiseksi tarvitaan veroja ja valtion lainoja.

„Julkisen vallan ja veronkanto-oikeuden haltijoina”, Engels kirjoittaa, „virkamiehet kohoavat siis yhteiskunnan eliminä yhteiskunnan *yläpuolelle*. Se arvonanto, jota vapaasti ja auliisti osoitettiin suku- (klaani-) laitoksen virkaelimille, ei heitä tyydytä, vaikka he voisivatkin sen saavuttaa”... Laaditaan erikoisia lakeja virkamiesten pyhydestä ja loukkamattomuudesta. „Viheliäisimmälläkin poliisipalvelijalla” on enemmän „arvovaltaa” kuin klaanin edustajilla, mutta vieläpä sivistysvaltion sotilaallisen vallan päämieskin saa olla kateellinen klaanin päämiehelle sen „pakottoman ja kiistattoman kunnioituksen” vuoksi, jota tämä nautti yhteisössä.

Tässä on asetettu kysymys virkamiesten etuoikeutetusta asemasta valtiovallan eliminä. Perusseikaksi on katsottu:

mikä asettaa heidät yhteiskunnan *yläpuolelle*? Tuonnempana näemme, miten Pariisin Kommuuni ratkaisi käytännössä tämän teoreettisen kysymyksen vuonna 1871 ja miten Kautsky sen hämäsi taantumuksellisesti vuonna 1912.

... „Koska valtio on saanut alkunsa siitä, että on pitänyt hillitä vastakkaisia luokkia, ja koska se on syntynyt samalla kuitenkin näiden luokkien yhteentörmäyksissä, niin se on säännöllisesti mahtavimman, taloudellisesti vallitsevan luokan valtio, jonka avulla tämä luokka muodostuu myös poliittisesti vallitsevaksi luokaksi ja josta se saa uuden välikappaleen sorretun luokan lannistamiseksi ja riistämiseksi”... Eivät ainoastaan vanhanajan valtio ja feodaalinen valtio olleet elimiä orjien ja maaorjien riistämistä varten, vaan myöskin „nykyaikainen parlamentaarinen valtio on pääoman aseena palkkatyön riistämisessä. Poikkeuksena kuitenkin esiintyy aikakausia, jolloin taistelevien luokkien voimat ovat siinä määrin tasoissa, että valtiovalta saa näennäisenä välittäjänä hetkeksi tietynlaisen itsenäisyyden noiden kummankin luokan suhteen”... Tällainen oli XVII ja XVIII vuosisadan absoluuttinen monarkia, ensimmäisen ja toisen keisarikunnan bonapartismi Ranskassa, Bismarck Saksassa.

Tällainen on — lisäämme puolestamme — Kerenskin hallitus tasavaltaisella Venäjällä sen jälkeen, kun vallankumouksellista proletariaattia on alettu vainota, sellaisella ajankohdalla, jolloin Neuvostot ovat pikkuporvarillisten demokraattien johdon takia *jo* voimattomia, mutta porvaristo ei ole *vielä* kyllin voimakas niitä suorastaan hajottamaan.

„Demokraattisessa tasavallassa”, Engels jatkaa, „rikkaus käyttää valtaansa välillisesti, mutta sitä varmemmin”, nimittäin ensinnäkin „virkamiesten suoranaisen lahjomisen” avulla (Amerikka) ja toiseksi „hallituksen ja pörssin liittoutumisen” avulla (Ranska ja Amerikka).

Imperialismi ja pankkien herruus ovat nykyään „kehittäneet” aivan erikoiseksi taidoksi nämä molemmat keinot, joilla voidaan puolustaa ja toteuttaa rikkauden kaikkivaltaa

millaisessa demokraattisessa tasavallassa tahansa. Kun esimerkiksi Venäjällä demokraattisen tasavallan ensimmäisinä kuukausina, niin sanoaksemme eserrä- ja menshevikki- „sosialistien” ja porvariston kesken kokoomushallituksessa solmitun avioliiton kuherruskuukausina hra Paltshinski sabotoi kaikkia toimenpiteitä kapitalistien ja heidän sotarosvouksensa, sotatarviketoimituksissa harjoittamansa valtionvarain ryöväyksen hillitsemiseksi ja kun sitten kapitalistit „palkitsivat” ministeristöstä eronneen hra Paltshinskiin (jonka tilalle pantiin tietenkin toinen, aivan samanlainen Paltshinski) virkapaikalla 120.000 ruplan vuosituloineen, niin mitä se on? suoranaista vai välillistä lahjomista? hallituksen liitto syndikaattien kanssa vai „ainoastaan” ystävällisiä suhteita? Mitä osaa näyttelevät Tshernovit ja Tseretelit, Avksentjevit ja Skobelevit? — Ovatko he kruununvarasmiljonäärien „suoranaisia” vai ainoastaan välillisiä liittolaisia?

„Rikkauden” kaikkivalta on *varmempaa* demokraattisen tasavallan aikana sen vuoksi, että se ei ole riippuvainen kapitalismin huonosta poliittisesta ulkokuoresta. Demokraattinen tasavalta on kapitalismin paras mahdollinen poliittinen ulkokuori, ja siksi pääoma, saatuaan (Paltshinskien, Tshernovien, Tseretelien ja kumpp. avulla) itselleen tämän parhaan ulkokuoren, laskee vallalleen niin luotettavan, niin varman perustan, ettei *mikään* porvarillisen demokraattisen tasavallan henkilövaihdos, mikään sen laitosten tai puolueiden vaihdos horjuta tätä valtaa.

Vielä on merkittävä, että Engels nimittää aivan selvästi yleistä äänioikeutta porvariston herruuden välineeksi. Yleinen äänioikeus, hän sanoo ottaen ilmeisesti huomioon Saksan sosialidemokratian pitkäaikaisen kokemuksen, on

„työväenluokan kypsyyden mittari. Sen enempää se ei voi olla eikä tule koskaan olemaankaan nykyisessä valtiossa”.

Eserriemme ja menshevikkimme tapaiset pikkuporvarilliset demokraatit ja myös heidän veljensä, Länsi-Euroopan kaikki sosialishovinistit ja opportunistit, odottavat yleiseltä äänioikeudelta nimenomaan „enemmän”. Heillä itsellään on se väärä käsitys, jota he tyrkyttävät kansallekin, että yleinen äänioikeus „nykyisessä valtiossa” kykenee

muka todella ilmaisemaan työtätekevien enemmistön tahdon ja takaamaan sen toteuttamisen.

Voimme tässä vain todeta tämän väärän käsityksen, vain viitata siihen seikkaan, että Engelsin aivan selvää, täsmällistä ja konkreettista lausuntoa vääristellään „virallisten” (s.o. opportunististen) sosialististen puolueiden propagandassa ja agitaatiossa joka askeleella. Kuinka täysin väärä on se käsitys, jonka Engels tässä torjuu, se selviää yksityiskohtaisesti tuonnempana esittäessämme Marxin ja Engelsin mielipiteitä „nykyisestä” valtiosta.

Yleisen yhteenvedon mielipiteistään Engels antaa tunnetuimmassa teoksessaan seuraavin sanoin:

„Valtio ei siis ole ollut olemassa iänikuisesti. On ollut yhteiskuntia, jotka ovat tulleet toimeen ilman sitä ja joilla ei ole ollut aavistustakaan valtiosta eikä valtiovallasta. Taloudellisen kehityksen tietystä vaiheessa, mihin välttämättömästi liittyy yhteiskunnan jakautuminen luokkiin, valtio kävi tämän jakautumisen vuoksi välttämättömäksi. Nyt lähestymme nopein askelin sellaista tuotannon kehitysastetta, jolloin näiden luokkien olemassaolo ei ainoastaan ole lakannut olemasta välttämättömyys, vaan on muodostumassa tuotannon suoranaiseksi esteeksi. Luokat häviävät yhtä välttämättömästi, kuin ne ennen syntyivätkin. Niiden hävitessä häviää väistämättömästi myös valtio. Yhteiskunta, joka järjestää tuottajien vapaamman ja tasa-arvoisemman assosiaation pohjalla uudelleen tuotannon, siirtää koko valtiokoneiston sinne, minne se silloin on kuuluva: muinaismuistojen museoon, rukin ja pronssikirveen viereen”.

Harvoin tapaa tätä lainausta nykyisen sosialidemokratian propaganda- ja agitaatiokirjallisuudessa. Mutta silloinkin, kun tämän lainauksen tapaa, se on useimmiten esitetty siten, aivan kuin tehtäisiin kumarrus pyhimyskuvan edessä, t.s. virallisena kunnianosoituksena Engelsiä kohtaan, yrittämättä ollenkaan syventyä ajattelemaan, miten laajaa ja syvää vallankumouksen kantovoimaa edellytetään tällä „koko valtiokoneiston siirtämisellä muinaismuistojen museoon”. Useimmiten ei näytetä edes käsitettävän sitä, mitä Engels nimittää valtiokoneistoksi.

4. VALTION „KUOLEUTUMINEN” JA VÄKIVALTAINEN VALLANKUMOUS

Engelsin sanat valtion „kuoleutumisesta” ovat niin laajalti tunnetut, niitä lainataan niin usein ja ne osoittavat niin havainnollisen selvästi, missä on marxilaisuuden tavallisen opportunistiksi väärentämisen ydin, että on pysähdyttävä tarkastelemaan niitä yksityiskohtaisesti. Esitämme kokonaan sen kohdan, josta ne on otettu:

„Proletariaatti ottaa käsiinsä valtiovallan ja muuttaa tuotantovälineet ensin valtion omaisuudeksi. Mutta siten se lopettaa itse itsensä proletariaattina, siten se hävittää kaikki luokkaeroavuudet ja luokkavastakohdat ja samalla myös valtion valtiona. Tähänastiselle luokkavastakohdissa liikkuvalla yhteiskunnalle on valtio, s.o. riistävän luokan järjestö, ollut tarpeellinen tuon yhteiskunnan ulkoisten tuotantoehtojen ylläpitämiseksi, siis varsinkin riistetyn luokan pitämiseksi pakolla vallitsevan tuotantotavan määräämien sortamisehtojen alaisena (orjuus, maanorjuus, palkkatyö). Valtio on ollut koko yhteiskunnan virallinen edustaja, sen keskittymä näkyväksi laitokseksi, mutta se on ollut tätä vain sikäli, mikäli se on ollut sen luokan valtio, joka aikakaudellaan on yksin edustanut koko yhteiskuntaa: vanhalla ajalla se oli orjanomistajien — kansalaisten valtio, keskiajalla feodaaliaateliston valtio ja meidän aikanamme porvariston valtio. Kun valtiosta lopultakin tulee todella koko yhteiskunnan edustaja, se tekee itse itsensä tarpeettomaksi. Niin pian kuin ei ole enää yhteiskuntaluokkia, jotka pitää lannistaa, niin pian kuin tulevat poistetuiksi luokkaherruus ja siihen saakka vallinneeseen tuotannon anarkiaan perustuva yksilöiden taistelu olemassaolonsa puolesta sekä tästä taistelusta johtuvat yhteentörmäykset ja hillittömyydet, silloin ei enää ole mitään lannistettavaa, mikä tekisi tarpeelliseksi erikoisen lannistamismahdin, valtion. Ensimmäinen toimenpide, jossa valtio esiintyy koko yhteiskunnan todellisena edustajana — tuotantovälineiden haltuunottaminen yhteiskunnan nimessä — on samalla sen viimeinen itsenäinen teko valtiona. Valtiovallan sekaantuminen yhteiskunnallisiin suhteisiin käy alalla

toisensa jälkeen tarpeettomaksi ja loppuu silloin itsensä. Ihmisten hallitsemisen tilalle tulee esineiden hallitseminen ja tuotantoprosessien johtaminen. Valtiota ei „lakkauteta”, *se kuoleutuu*. Tältä pohjalta on arvioitava fraasia „vapaasta kansanvaltiosta”, fraasia, jolla oli tilapäisesti agitatorinen oikeus olemassa-oloon, mutta joka loppukädessä oli tieteellisesti kestämätön. Tältä pohjalta on arvioitava myös niin sanottujen anarkistien vaatimusta, että valtio on lakkautettava heti paikalla” („Anti-Dühring”. „Herra Eugen Dühring tieteen mullistajana”, 3. saksank. painos, ss. 301—303)⁹⁴.

Tarvitsematta pelätä erehtyvänsä voidaan sanoa, että tästä Engelsin erinomaisen ajatusrikkaasta lausunnosta on sosialistisen ajattelun todelliseksi omaisuudeksi nykyisissä sosialistipuolueissa tullut vain se, että vastoin anarkistista oppia valtion „lakkauttamisesta” valtio Marxin mukaan „kuoleutuu”. Tuollainen marxilaisuuden runteleminen merkitsee sen muuttamista opportunistiksi, sillä näin „selitettynä” siitä jää jäljelle vain hämärä käsitys hitaasta, tasaisesta, vähitellen tapahtuvasta muuttumisesta, jossa ei ole hyppäyksiä eikä myrskyjä, ei ole vallankumousta. Tavallisessa, yleisesti levinneessä käsityksessä, joukkokäsityksessä, jos niin voidaan sanoa, valtion „kuoleutuminen” merkitsee epäilemättä vallankumouksen hämäämistä, ellei sen kieltämistä.

Mutta tuollainen „selittäminen” on mitä karkeinta, vain porvaristolle edullista marxilaisuuden vääristelyä, joka teoreettisesti perustuu niiden mitä tärkeimpien seikkojen ja näkökohtien unohtamiseen, jotka on mainittu muun muassa edellä kokonaisuudessaan esittämässämme Engelsin „yhteenveto”-lausunnossakin.

Ensinnäkin. Heti tuon lausuntonsa alussa Engels sanoo, että proletariaatti, ottaessaan valtiovallan, „hävittää siten valtion valtiona”. Mitä tämä merkitsee, sen ajattelemisen „ei kuulu tapoihin”. Tavallisesti se joko sivuutetaan kokonaan tai sitä pidetään jonakin Engelsin „hegeliläisenä heikkoutena”. Tosiasiassa noissa sanoissa on ilmaistu lyhyesti erään suurimman proletaarisen vallankumouksen kokemus, Pariisin Kommuunin kokemus vuodelta 1871, mistä tulee yksityiskohtaisemmin puhe omassa yhteydes-

sään. Itse asiassa Engels puhuu tässä siitä, että proletaarinen vallankumous „hävittää” porvariston valtion, kun taas sanat kuoleutumisesta tarkoittavat *proletaarisen* valtiolaitoksen jätettä sosialistisen vallankumouksen *jälkeen*. Engelsin mukaan porvarillinen valtio ei „kuoleudu”, vaan proletariaatti „*hävittää*” sen vallankumouksessa. Tämän vallankumouksen jälkeen kuolee proletaarinen valtio eli puolivaltio.

Toiseksi. Valtio on „erikoinen lannistamismahti”. Tämän erinomaisen ja mitä syvällisimmän määritelmänsä Engels on tässä esittänyt täysin selvästi. Ja siitä seuraa, että sen „erikoisen lannistamismahdin” tilalle, jota porvaristo käyttää proletariaatin lannistamiseksi, jota kourallinen pohattoja käyttää miljoonien työtätekevien lannistamiseksi, täytyy tulla proletariaatin „erikoinen lannistamismahti” porvariston lannistamiseksi (proletariaatin diktatuuri). Tämä onkin „valtion hävittämistä valtiona”. Tämä onkin se „toimitus”, jolla tuotantovälineet otetaan yhteiskunnan nimessä hallittaviksi. Ja itsestään selvää on, että *tällainen* toisen (porvarillisen) „erikoismahdin” vaihtuminen toiseen (proletaariseen) „erikoismahtiin” ei voi mitenkään tapahtua „kuoleutumisen” muodossa.

Kolmanneksi. „Kuoleutumisesta” ja — vieläkin havainnollisemmin ja värikkäämmin — „nukahtamisesta” Engels puhuu tarkoittaen aivan selvästi ja määrätysti aikakautta, joka tulee sen *jälkeen*, kun valtio on „ottanut haltuunsa tuotantovälineet koko yhteiskunnan nimessä”, s.o. sosialistisen vallankumouksen *jälkeistä* aikakautta. Kaikki me tiedämme, että „valtion” poliittisena muotona tuona aikana on kaikkein täydellisin demokratia. Mutta kenellekään opportunisteista, jotka vääristelevät häpeämättömästi marxilaisuutta, ei pälkähä päähän, että Engels näin ollen puhuu tässä *demokratian* „nukahtamisesta” ja „kuoleutumisesta”. Ensi silmäyksellä tämä näyttää perin oudolta. Mutta „käsittämätöntä” se on vain sille, joka ei ole syventynyt ajattelemaan, että demokratia on *myös* valtio ja että siis demokratiakin häviää valtion hävitessä. Porvarillisen valtion voi „hävittää” ainoastaan vallankumous. Valtio yleensä, s.o. kaikkein täydellisin demokratia, voi vain „kuoleutua”.

Neljänneksi. Esitettyään kuuluisan väitteensä: „valtio kuoleutuu”, Engels selittää heti konkreettisesti, että tämä

väite on suunnattu sekä opportunisteja että anarkisteja vastaan. Tällöin Engels asettaa ensi sijalle opportunisteja vastaan suunnatun johtopäätöksensä väitteestä „valtio kuoleutuu”.

Voidaan lyödä vetoa, että 10.000 henkilöstä, jotka ovat lukeneet tai kuulleet valtion „kuoleutumisesta”, 9.990 ei lainkaan tiedä tai muista, että Engels *ei* suunnannut johtopäätöksiään tästä väitteestä *yksistään* anarkisteja vastaan. Ja lopuista kymmenestä henkilöstä yhdeksän ei varmaanakaan tiedä, mitä on „vapaa kansanvaltio” ja miksi hyökkäykseen tätä tunnusta vastaan sisältyy hyökkäys opportunisteja vastaan. Näin kirjoitetaan historiaa! Näin tapahtuu suuren vallankumouksellisen opin huomaamaton vääristely vallitsevan poroporvarillisuuden mukaiseksi. Anarkisteja vastaan tehtyä johtopäätöstä on tuhansia kertoja toistettu, mataloitettu, päntätty päähän mahdollisimman yksinkertaistettuna, se on saanut ennakkoluulon sitkeyden. Mutta johtopäätös opportunisteja vastaan on hämätty ja „unohdettu”!

„Vapaa kansanvaltio” oli 70-luvulla Saksan sosialidemokraattien ohjelmavaatimus ja käypä tunnus. Demokratia-käsitteen pikkuporvarillisen mahtipontista esittämistä lukuunottamatta ei tässä tunnuksessa ole mitään poliittista sisältöä. Sikäli kuin siinä julkisesti viitailtiin demokraattiseen tasavaltaan, Engels oli valmis „väliaikaisesti” pitämään tätä tunnusta agitatoriselta näkökannalta „oikeutettuna”. Mutta tämä tunnus oli opportunistinen, sillä se ilmaisi, paitsi porvarillisen demokratian kaunistelua, myöskin sitä, ettei ymmärretty yleensä jokaiseen valtioon kohdistuvaa sosialistista arvostelua. Me kannatamme demokraattista tasavaltaa proletariaatille parhaana valtiomuotona kapitalismin vallitessa, mutta meillä ei ole oikeutta unohtaa, että palkkaorjuus on kansan kohtalo kaikkein demokraattisimmassakin porvarillisessa tasavallassa. Edelleen. Jokainen valtio on „erikoinen lannistamismahti” sortettua luokkaa vastaan. Sen vuoksi *mikään* valtio *ei ole* vapaa *eikä* kansan valtio. Marx ja Engels selittivät tätä useasti puoluetovereilleen 70-luvulla.

Viidenneksi. Samassa Engelsin teoksessa, josta kaikki muistavat ajatuksen valtion kuoleutumisesta, on ajatus väkivaltaisen vallankumouksen merkityksestä. Sen merkityksen historiallinen arviointi kehittyi Engelsillä todelli-

seksi väkivaltaisen vallankumouksen ylistyslauluksi. Tätä „ei kukaan muista”, tämän ajatuksen merkityksestä ei nykyisissä sosialistisissa puolueissa ole tapana puhua, eikä edes miettiä sitä, jokapäiväisessä propagandassa ja agitaatiossa joukkojen keskuudessa näillä ajatuksilla ei ole minkäänlaista osuutta. Mutta ne ovat kuitenkin sidotut valtion „kuoleutumiseen” erottamattomasti, yhdeksi eheäksi kokonaisuudeksi.

Tässä ovat nämä Engelsin lausumat ajatukset:

...„Että väkivalta esittää historiassa muunlaistakin osaa” (kuin pahantekijän osaa), „nimittäin vallankumouksellista osaa, että se on, Marxin sanoja käyttäen, jokaisen vanhan yhteiskunnan kätilö, kun se kantaa kohdussaan uutta yhteiskuntaa, että väkivalta on se välikappale, jonka avulla yhteiskunnallinen liike raivaa itselleen tien ja murskaa kivettyneet, kuoleutuneet poliittiset muodot — tästä kaikesta ei herra Dühringillä ole sanottu sanaakaan. Huokailten ja vaikeiden hän myöntää mahdolliseksi vain sen, että riistotalouden kukistamiseen kenties tullaan tarvitsemaan väkivaltaa — valitettavasti, nähkääs! sillä kaikkalainen väkivallan käyttö muka turmelee käyttäjänsä. Ja tällaista puhutaan siitä korkeasta siveellisestä ja henkisestä noususta huolimatta, mikä on ollut jokaisen voitokkaan vallankumouksen seurauksena! Ja tällaista puhutaan Saksassa, missä väkivaltaisella yhteentörmäyksellä, johon kansa voidaan tietenkään pakottaa, olisi ainakin se etu, että se hävittäisi nöyräniskaisuuden hengen, minkä kolmikymmenvuotisen sodan nöyryytys on istuttanut kansallistajuntaan. Ja tämä samea, veltto ja voimaton papillinen ajatus-tapako rohkenee tyrkyttää itseään kaikkein vallankumouksellisimmalle puolueelle, minkä historia tuntee?” (s. 193, kolmas saksank. painos, II osan 4. luvun loppu).

Miten voidaan yhdistää samaan oppiin tämä väkivaltaisen vallankumouksen ylistyslaulu, jota Engels esitti Saksan sosialidemokraateille herkeämättä vuodesta 1878 vuoteen 1894, siis aivan kuolemaansa saakka, ja teoria valtion „kuoleutumisesta”?

Tavallisesti niitä yhdistetään eklektisismiin avulla, ajatuksettomasti tai sofistisesti vetämällä esiin mielivaltaisesti (tai vallanpitäjien mieliksi) milloin mikin näistä ajatuksista, jolloin 99 tapauksessa sadasta, ellei useamminkin, asetetaan etualalle juuri „kuoleutuminen”. Dialektiikka vaihdetaan eklektisismiin: tämä on nykypäiviemme virallisessa sosialidemokraattisessa kirjallisuudessa kaikkein tavallisin, laajimmalle levinnyt ilmiö suhtautumisessa marxilaisuuteen. Tällainen vaihtaminen ei tietenkään ole uutuus, sitä oli havaittavissa jopa klassillisen kreikkalaisen filosofian historiassa. Marxilaisuutta opportunistiksi väärennettäessä eklektisismiin väärentäminen dialektiikaksi pittää helpoimmin joukot, antaa näennäisen tyydytyksen, on ottavinaan huomioon prosessin kaikki puolet, kehityksen kaikki tendenssit, kaikki ristiriitaiset vaikutukset y.m., mutta itse asiassa ei annakaan mitään ehjää ja vallankumouksellista käsitystä yhteiskunnallisen kehityksen prosessista.

Ylempänä jo sanoimme ja myöhemmässä esityksessä osoitamme tarkemmin, että Marxin ja Engelsin oppi väkivaltaisen vallankumouksen kiertämättömyydestä koskee porvarillista valtiota. Se *ei voi* vaihtua proletaariseksi valtioksi (proletariaatin diktatuuriksi) „kuoleutumisen” kautta, vaan yleisenä sääntönä on, että se voi vaihtua vain väkivaltaisen vallankumouksen kautta. Se ylistys, jota Engels lauloi väkivaltaiselle vallankumoukselle ja joka täysin vastaa Marxin moneen kertaan antamia lausuntoja — (muistakaamme, miten „Filosofian kurjuus”⁹⁵ ja „Kommunistinen Manifesti”⁹⁶ päättyvät ylvääseen, avoimeen lausumaan, että väkivaltainen vallankumous on kiertämätön; muistakaamme, miten Marx on v. 1875 laaditun Gothan ohjelman arvostelussa lähes 30 vuotta myöhemmin ruoskinut armotta tämän ohjelman opportunistisuutta⁹⁷) — tämä ylistyslaulu ei ole suinkaan „intoilua”, se ei ole suinkaan deklamointia eikä mikään polemiikin puuska. Marxin ja Engelsin *koko* opin pohjana on se ajatus, että joukkoja on kasvatettava järjestelmällisesti käsittämään väkivaltainen vallankumous *näin* ja juuri näin. Nykyään vallitsevan sosialishovinistisen suunnan ja kautskylaisen suunnan petos Marxin ja Engelsin oppia kohtaan tulee erittäin selväpiirteisesti ilmi siinä, että kumpikin suunta on unoh-
tanut tällaisen propagandan, tällaisen agitaation.

Porvarillisen valtion vaihtuminen proletaariseen valtioon on mahdotonta ilman väkivaltaista vallankumousta. Proletaarisen valtion hävittäminen, t.s. kaikkinaisen valtion hävittäminen, on mahdotonta muuten kuin „kuoleutumisen” tietä.

Näitä katsantokantoja ovat Marx ja Engels kehittäneet yksityiskohtaisesti ja konkreettisesti tutkimalla kutakin yksityistä vallankumouksellista tilannetta, erittelemällä kunkin eri vallankumouksen kokemuksista saatuja opetuksia. Siirrymmekin nyt tähän heidän oppinsa ehdottomasti tärkeimpään osaan.

II LUKU

VALTIO JA VALLANKUMOUS. VUOSIEN 1848—1851 KOKEMUKSET

I. VALLANKUMOUKSEN AATTO

Kypsyneen marxilaisuuden ensimmäiset teokset, „Filosofian kurjuus” ja „Kommunistinen Manifesti”, kuuluvat juuri vuoden 1848 vallankumouksen aattoon. Tämän seikan vuoksi näemme niissä marxilaisuuden yleisten perusteiden esityksen ohella jossain määrin silloisen konkreettisen vallankumoustilanteen heijastusta, ja siksi lienee tarkoituksenmukaisinta tarkastella, mitä näiden teosten kirjoittajat sanoivat valtiosta juuri sitä ennen kuin he tekivät johtopäätöksensä vuosien 1848—1851 kokemuksista.

...„Työväenluokka tulee kehityksen kulussa”, Marx kirjoittaa „Filosofian kurjuudessa”, „asettamaan vanhan porvarillisen yhteiskunnan tilalle assosiaation, joka tekee mahdottomaksi luokat ja niiden vastakohtaisuuden; ei tule olemaan enää mitään varsinaista poliittista valtaa, koska juuri poliittinen valta on luokkavastakohtaisuuden virallinen ilmaus porvarillisen yhteiskunnan sisällä” (s. 182, vuoden 1885 saksank. painos)⁹⁸.

Ajatus valtion katoamisesta luokkien hävittämisen jälkeen on tässä esitetty yleisesti, ja on opettavaa verrata tätä siihen selitykseen, joka on annettu muutamaa kuukautta myöhemmin, nimittäin marraskuussa 1847 Marxin ja Engelsin kirjoittamassa „Kommunistisessa Manifestissa”:

...,Kuvatessamme proletariaatin kehityksen yleisimpiä vaiheita, tarkastelimme nykyisen yhteiskunnan sisäistä, enemmän tai vähemmän verhottua kansalais-sotaa aina siihen kohtaan, jossa se puhkeaa avoimeksi vallankumoukseksi ja proletariaatti pystyttää oman herruutensa kukistamalla väkivaltaisesti porvariston”...

...,Näimme jo edellä, että ensimmäisenä askeleena työvään vallankumouksessa on proletariaatin muuttuminen” (kirjaimellisesti nouseminen) „hallitsevaksi luokaksi, demokratian valloittaminen”.

„Proletariaatti käyttää poliittista herruuttaan ottaakseen vähitellen pois porvaristolta kaiken pääoman, keskittääkseen kaikki tuotantovälineet valtion, s.o. hallitsevaksi luokaksi järjestyneen proletariaatin, käsiin ja lisätäkseen mahdollisimman nopeasti tuotantovoimien määrää” (v. 1906 ilmestynyt 7. saksank. painos, ss. 31 ja 37)⁹⁹.

Tässä näemme sanoiksi puettuna yhden marxilaisuuden huomattavimmista ja tärkeimmistä ajatuksista valtiokysymyksessä, nimittäin aatteen „proletariaatin diktatuurista” (kuten Marx ja Engels alkoivat sanoa Pariisin Kommuunin jälkeen), ja edelleen mitä mielenkiintoisimman valtiosta annetun määritelmän, joka niin ikään kuuluu marxilaisuuden „unohdettuihin sanoihin”. *„Valtio, se on hallitsevaksi luokaksi järjestynyt proletariaatti”.*

Tämä valtion määritelmä on jätetty virallisten sosialidemokraattisten puolueiden vallitsevassa propaganda- ja agitaatiokirjallisuudessa aina selittämättä. Eikä siinä kaikki. Se on nimenomaan unohdettu, koska se ei ollenkaan sovi yhteen reformismin kanssa, se lyö korvalle tavallisia opportunistisia ennakkoluuloja ja poroporvarillisia harhakäsityksiä „demokratian rauhallisesta kehityksestä”.

Proletariaatti tarvitsee valtiota — sitä toistelevat kaikki opportunistit, sosialishovinitit ja kautskylaiset vakuuttaen, että sellainen on Marxin oppi, „unohtaen” kuitenkin lisätä, että ensinnäkin proletariaatti tarvitsee Marxin mukaan vain kuoleutuvaa valtiota, s.o. siten rakennettua valtiota, että se alkaa heti kuoleutua eikä voi olla kuoleutumatta. Ja toiseksi, työtätekeville on tarpeen „valtio”, „s.o. hallitsevaksi luokaksi järjestynyt proletariaatti”.

Valtio on erikoinen voimajärjestö, väkivaltajärjestö jonkin luokan lannistamiseksi. Mikä luokka proletariaatin on lannistettava? Tietenkin vain riistäjäluokka, t.s. porvaristo. Työtekevät tarvitsevat valtiota vain riistäjien vastarinnan lannistamiseksi, ja tätä lannistamista johtamaan, panemaan sen käytännössä toimeen kykenee vain proletariaatti, ainoa loppuun saakka vallankumouksellinen luokka, ainoa luokka, joka kykenee liittämään yhteen kaikki työtekevät ja riistetut taistelussa porvaristoa vastaan, sen syrjäyttämiseksi kokonaan.

Riistäjäluokat tarvitsevat poliittista herruutta riiston ylläpitämiseksi, t.s. mitättömän vähemmistön itsekkäiden etujen takia, kansan suunnatonta enemmistöä vastaan. Riistetut luokat tarvitsevat poliittista herruutta hävittääkseen kokonaan kaikkinaisen riiston, t.s. ne tarvitsevat sitä kansan suunnattoman enemmistön eduksi nykyajan orjanomistajain, s.o. tilanherrain ja kapitalistien, muodostamaa mitätöntä vähemmistöä vastaan.

Pikkuporvarilliset demokraatit, nuo muka-socialistit, jotka ovat vaihtaneet luokkataistelun haaveiluun luokkien sovittamisesta, ovat kuvitelleet socialistiset muutoksetkin haaveelliseen tapaan, ei riistäjäluokan herruuden kukistamisena, vaan vähemmistön rauhallisena alistumisena tehtävänsä käsittäneen enemmistön alaiseksi. Tämä pikkuporvarillinen utopia, joka on erottamattomassa yhteydessä luokkien yläpuolella olevan valtion tunnustamiseen, on käytännössä vienyt työtekevien luokkien etujen pettämiseen, kuten osoitti esimerkiksi Ranskan vallankumousten historia vuosina 1848 ja 1871 ja kuten on osoittanut kokemus „socialistisesta” osanotosta porvarillisiin ministeristöihin Englannissa, Ranskassa, Italiassa ja muissa maissa XIX vuosisadan lopulla ja XX vuosisadan alussa.

Marx taisteli koko elämänsä ajan tätä pikkuporvarillista sosialismia vastaan, jonka eserrien ja menshevikkien puolueet ovat nyt herättäneet Venäjällä uudelleen eloon. Marx kehitti luokkataisteluoppia johdonmukaisesti niin pitkälle, että siitä tuli oppi poliittisesta vallasta, valtiosta.

Porvariston herruuden kukistaminen on mahdollista vain proletariaatille erikoisena luokkana, jonka taloudelliset olemassaolon ehdot valmentavat sen tähän kukistamistehtävään, antavat sille mahdollisuuden ja voiman sen suorittamiseen. Samaan aikaan kun porvaristo pirstoo,

hajottaa talonpoikaista ja kaikkia pikkuporvarillisia kerroksia, samalla se liittää yhteen ja järjestää proletariaattia. Vain proletariaatti — taloudellisen merkityksensä vuoksi suurtuotannossa — pystyy olemaan *kaikkien* työtätekevien ja riistettyjen joukkojen johtajana, joukkojen, joita porvaristo riistää, sortaa ja painaa useinkin kovemmin, eikä vähemmän, kuin proletaareja, mutta jotka eivät kykene taistelemaan *itsenäisesti* vapautuksensa puolesta.

Luokkataisteluoppi, jota Marx sovellutti valtiota ja sosialistista vallankumousta koskevaan kysymykseen, johtaa välttämättömästi siihen, että tunnustetaan proletariaatin *poliittinen herruus*, sen diktatuuri, s.o. valta, jota ei jaeta kenenkään kanssa ja joka nojaa välittömästi joukkojen aseelliseen voimaan. Porvariston kukistaminen voidaan toteuttaa vain muuttamalla proletariaatti *hallitsevaksi luokaksi*, joka kykenee tukahduttamaan porvariston kiertämättömän, vimmatun vastarinnan ja järjestämään *kaikki* työtätekevät ja riistetyt joukot uutta talousmuotoa varten.

Proletariaatti tarvitsee valtiovaltaa, keskitettyä voimajärjestöä, väkivaltajärjestöä sekä riistäjien vastarinnan murtamiseksi että valtavan väestöjoukon, talonpoikaiston, pikkuporvariston, puoliproletaarien *johtamiseksi* sosialistisen talouden „järjestämisessä”.

Työväenpuoluetta kasvattaessaan marxilaisuus kasvattaa proletariaatin etujoukkoa, joka kykenee ottamaan vallan ja *johtamaan* sosialismiin *koko kansan*, ohjaamaan ja organisoimaan uutta järjestelmää, olemaan kaikkien työtätekevien ja riistettyjen opettajana, ohjaajana ja johtajana niiden järjestäessä yhteiskuntaelämänsä ilman porvaristoa ja porvaristoa vastaan. Nykyään vallitseva opportunisti sitä vastoin kasvattaa työväenpuolueessa joukoista irtaantuvia parempipalkkaisten työläisten edustajia, jotka „järjestävät elämänsä” siedettäväksi kapitalismin vallitessa ja myyvät esikoisoikeutensa hernerokasta, s.o. kieltäytyvät olemasta vallankumouksellisina kansan johtajina porvaristoa vastaan.

„Valtio, se on hallitsevaksi luokaksi järjestynyt proletariaatti”, — tämä Marxin teoria on erottamattomasti sidottu koko hänen oppiinsa proletariaatin vallankumouksellisesta tehtävästä historiassa. Tämän tehtävän kruunauksena on proletariaatin diktatuuri, proletariaatin poliittinen herruus.

Mutta jos kerran proletariaatti tarvitsee valtiota *erikoisena* väkivaltajärjestönä porvaristoa *vastaan*, niin tästä seuraa itsestään johtopäätöksen tekeminen, onko ajateltavissa tällaisen järjestön luominen siten, ettei porvariston *itselleen* luomaa valtiokoneistoa sitä ennen tuhota, murskata. „Kommunistinen Manifesti” vie aivan kiinteästi tähän johtopäätökseen, ja tästä johtopäätöksestä Marx puhuu tehdessään yhteenvetoja vuosien 1848—1851 vallankumouksen kokemuksista.

2. YHTEENVETOJA VALLANKUMOUKSESTA

Teoksessaan „Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista” Marx tekee yhteenvetoja vuosien 1848—1851 vallankumouksesta meitä kiinnostavan valtiokysymyksen alalla seuraavassa lausunnossaan:

„...,Mutta vallankumous on perusteellinen. Se on vielä matkaamassa kiirastulen läpi. Se suorittaa tehtävänsä metodisesti. Vuoden 1851 joulukuun 2 päivään mennessä” (päivään, jolloin Louis Bonaparte suoritti vallankaappauksen) „se oli suorittanut puolet valmistelutöistä, nyt se on suorittamassa loppuja. Ensin se täydellisti parlamentaarista valtaa, voidakseen sen sitten kukistaa. Nyt saavutettuaan tämän päämääränsä se täydellistää *toimeenpanovaltaa*, pelkistää sen puhtaimpaan muotoonsa, eristää sen, asettaa sen yksinomaiseksi vastakohtakseen *keskittääkseen kaikki hävitysvoimansa sitä vastaan*” (kursivointi meidän). „Ja kun se on suorittanut loppuun tämän alustavan työnsä toisen osan, silloin Eurooppa ponnahtaa istuimeltaan ja huutaa riemuiten: Hyvin kaivettu, vanha myyrä!

Tämä toimeenpanovalta suunnattomine virkavalta- ja sotilasorganisaatioineen, monimutkaisine ja keino-tekoisine valtiokoneistoineen, puoimiljoonaisine virkamiesjoukkoineen, jonka rinnalla on toiset puoli miljoonaa käsittävä armeija, tämä hirveä loiselimistö, joka kietoo Ranskan yhteiskuntaruumista kuin verkko ja tukkii kaikki sen huokokset, syntyi absoluuttisen monarkian aikoina feodalismien rappeutuessa, jouduttaen tätä rappeutumista”. Ranskan ensimmäinen

vallankumous kehitti keskityksen, „mutta samalla se laajensi hallitusvaltaa, sen attribuuttien ja apurien määrää. Napoleon teki täydelliseksi tämän valtiokoneiston”. Legitiimi monarkia ja heinäkuun monarkia „eivät tuoneet lisää mitään muuta paitsi suuremman työnjaon”...

...,Parlamentaarinen tasavalta huomasi loppujen lopuksi olevansa pakotettu vallankumousta vastaan taistellessaan tehostamaan repressiivisten toimenpiteiden ohella hallitusvallan keinoja ja keskitystä. *Kaikki mullistukset tekivät täydellisemmäksi tätä koneistoa, sen sijaan että olisivat sen murskanneet*” (kursivointi meidän). „Puolueet, jotka toinen toisensa jälkeen taistelivat vallasta, pitivät tämän suunnattoman valtiorakennelman haltuunsa saamista voittonsa pääsaaliina” („Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista”, ss. 98—99, neljäs painos, Hampuri, 1907)¹⁰⁰.

Tässä mainiossa lausunnossa marxilaisuus ottaa vallan edistysaskeleen „Kommunistiseen Manifestiin” verrattuna. „Kommunistisessa Manifestissa” valtiokysymys asetetaan vielä sangen abstraktisesti, aivan ylimalkaisin käsittein ja lausein. Tässä kysymys asetetaan konkreettisesti ja tehdään erinomaisen täsmällinen, selvä ja käytännöllinen, kouraantuntuva johtopäätös: kaikki aikaisemmat vallankumoukset ovat täydellistäneet valtiokoneistoa, mutta se on lyötävä rikki, murskattava.

Tämä johtopäätös on pääasia, perusasia marxilaisessa valtio-opissa. Ja juuri tämän pääasian ovat viralliset valittavat sosialidemokraattiset puolueet kokonaan *unohtaneet*, vieläpä II Internationalen huomattavin teoreetikko K. Kautsky on suorastaan *vääristellytkin* sitä (kuten tuonnempana näemme).

„Kommunistisessa Manifestissa” on tehty historiasta yleiset johtopäätökset, jotka pakottavat näkemään valtiossa luokkaherruuden elimen ja jotka johtavat kiertämättömään loppupäätelmään, että proletariaatti ei voi kukistaa porvaristoa valloittamatta ensin poliittista valtaa, saamatta poliittista herruutta, muuttamatta valtiota „hallitsevaksi luokaksi järjestyneeksi proletariaatiksi”, ja että tämä

proletaarinen valtio alkaa heti voittonsa jälkeen kuoleutua, sillä yhteiskunnassa, jossa ei ole luokkavastakohtia, valtio on tarpeeton ja mahdoton. Tässä ei aseteta kysymystä siitä, millainen on oleva — historiallisen kehityksen näkökannalta — tämä porvarillisen valtion vaihtuminen proletaariseen.

Juuri tämän kysymyksen Marx asetti ja ratkaisi vuonna 1852. Uskollisena dialektisen materialismin filosofialleen Marx otti pohjaksi suurten vallankumousvuosien 1848—1851 historialliset kokemukset. Kuten aina, Marxin oppi on tässäkin syvän filosofisen maailmankatsomuksen ja laajan historiantuntemuksen valaisemaa *kokemusten yhteenvetoa*.

Kysymys valtiosta asetetaan konkreettisesti: miten porvarillinen valtio, porvariston herruudelle välttämätön valtiokoneisto on historiallisesti syntynyt? miten se on muuttunut, millainen on ollut sen kehitys porvarillisten vallankumousten kulussa ja sorrettujen luokkien itsenäisten esiintymisten aikana? mitkä ovat proletariaatin tehtävät tähän valtiokoneistoon nähden?

Porvarilliselle yhteiskunnalle ominainen keskitetty valtiolta syntyi absolutismin kukistumiskaudella. Tälle valtiokoneistolle ovat luonteenomaisimpia kaksi laitosta: virkamiehistö ja vakinainen sotaväki. Siitä, miten tuhannet säikeet yhdistävät nämä laitokset juuri porvaristoon, puhutaan useaan otteeseen Marxin ja Engelsin teoksissa. Jokaisen työläisen kokemus valaisee tätä yhteyttä erinomaisen havainnollisesti ja vaikuttavasti. Työväenluokka oppii omassa nahassaan tuntemaan tämän yhteyden,—juuri siksi se käsittää niin helposti ja omaksuu niin lujasti tieteen tämän yhteyden kiertämättömyydestä, tieteen, jonka pikkuporvarilliset demokraatit joko tietämättömyydessään ja kevytmielisesti kieltävät tai vieläkin kevytmielisemmin tunnustavat „yleensä”, mutta eivät muista tehdä vastaavia käytännöllisiä johtopäätöksiä.

Virkamiehistö ja vakinainen sotaväki ovat „loiskasvannainen” porvarillisen yhteiskunnan ruumiissa, loiskasvannainen, jonka ovat synnyttäneet tätä yhteiskuntaa raatelevat sisäiset ristiriidat, nimenomaan loiskasvannainen, joka „tukkii” elinhuokokset. Tätä käsityskantaa, että valtio on *loiselimistö*, pitää virallisessa sosialidemokratiassa nykyään vallitseva kautskylainen opportunisti erikoisesti

ja yksinomaan anarkismille kuuluvana. Itsestään selvää on, että tuo marxilaisuuden vääristely on erittäin edullista niille poroporvareille, jotka ovat saattaneet sosialismin siihen ennen kuulumattomaan häpeään, että se puolustelee ja kaunistelee imperialistista sotaa sovelluttamalla siihen „isänmaan puolustuksen” käsitettä, mutta sittenkin se on ehdottomasti vääristelyä.

Kaikkien porvarillisten vallankumousten kautta, joita Eurooppa on feodalismin kukistumisen jälkeen nähnyt monen monta, tapahtuu tämän virka- ja sotilaskoneiston kehittyminen, täydellistyminen ja lujittuminen. Muun muassa juuri pikkuporvaristo vedetään suurporvariston puolelle ja alistetaan sen valtaan huomattavassa määrin tämän koneiston välityksellä, joka antaa talonpoikaiston, pienten käsityöläisten, kauppiaskunnan y.m. ylimmille kerroksille melko mukavia, rauhallisia ja kunniakkaita virka- paikkoja, jotka asettavat haltijansa kansan *yläpuolelle*. Katsokaapa, mitä tapahtui Venäjällä puolen vuoden aikana, vuoden 1917 helmikuun 27 päivän jälkeen: virka- paikat, joita oli ennen annettu etupäässä mustasotnialaisille, tulivat nyt kadettien, menshevikkien ja eserrien saaliiksi. Mitään tuntuja reformeja ei oikeastaan ajateltu- kaan, ne pyrittiin lykkäämään „Perustavaan kokoukseen asti” — ja Perustava kokous pyrittiin lykkäämään vähitel- len sodan loppuun saakka! Mutta saaliinjaossa, ministe- rien, apulaisministerien, kenraalikuvernöörien y.m. paik- kojen täyttämässä ei sitä vastoin viivytelty eikä odoteltu mitään Perustavaa kokousta! Peli hallituksen kokoonpanoa sommiteltaessa oli oikeastaan vain ilmaus siitä „saaliin” jaosta ja uudelleenjaosta, joka oli käynnissä ylhäällä ja alhaalla, kautta maan, koko keskus- ja paikallishallinnossa. Tulos, objektiivinen tulos puolen vuoden ajalta, helmikuun 27 päivästä elokuun 27 päivään 1917, on kiistämätön: reformit on lykätty, virka- paikat jaettu, jako-, virheet” korjattu eräillä uusintajaoilla.

Mutta mitä enemmän tapahtuu virkakoneiston paikkojen „uusintajakoja” erilaisten porvarillisten ja pikkuporvarillis- ten puolueiden kesken (kadettien, eserrien ja menshevikkien kesken, jos otetaan esimerkiksi Venäjä), sitä selvemmäksi käy sorretuille luokille ja näiden etujoukkona kulkevalle proletariaatille näiden sovittamaton vihamielisyys *koko* porvarillista yhteiskuntaa kohtaan. Tästä johtuu, että kaik-

kien porvarillisten puolueiden, muun muassa demokraattisimpienkin ja „vallankumouksellis-demokraattisimpienkin”, on välttämättä voimistettava sortotoimenpiteitä vallankumouksellista proletariaattia vastaan, lujitettava sortokoneistoa, siis samaa valtiokoneistoa. Tällainen tapahtumain kulku pakottaa vallankumouksen „keskittämään kaikki hävitysvoimat” valtiovaltaa vastaan, pakottaa asettamaan tehtäväksi valtiokoneiston *murskaamisen, hävittämisen* eikä sen parantamista.

Ei loogiset päätelmät, vaan tapahtumain todellinen kehitys, vuosien 1848—1851 elävä kokemus johti tällaiseen tehtävän asetteluun. Miten tarkasti Marx pysyy historiallisen kokemuksen tosiasioiden pohjalla, näkyy siitä, että hän ei vielä vuonna 1852 asettanut konkreettisesti kysymystä siitä, *mikä* on asetettava tämän hävitettävän valtiokoneiston tilalle. Kokemus ei silloin vielä antanut aineistoa tällaiseen kysymykseen, jonka historia asetti päiväjärjestykseen myöhemmin, vuonna 1871. Luonnonhistoriallisen tarkkailun täsmällisyydellä voitiin vuonna 1852 todeta vain se, että proletaarisen vallankumouksen tehtäväksi *oli tullut* „kaikkien hävitysvoimien keskittäminen” valtiovaltaa vastaan, valtiokoneiston „murskaaminen”.

Tässä saattaa herätä kysymys: onko oikein yleistää Marxin kokemukset, havainnot ja päätelmät, ulottaa ne laajempiin puitteisiin kuin mitä oli Ranskan historia kolmen vuoden ajalta, vuosilta 1848—1851? Tämän kysymyksen selvittämiseksi palautamme ensin mieliin Engelsin erään huomautuksen ja siirrymme sitten tosiasia-aineistoon.

... „Ranska”, Engels kirjoitti „Brumairekuun kahdeksastoista” nimisen teoksensa kolmannen painoksen esipuheessa, „on se maa, missä historialliset luokkataistelut on enemmän kuin missään muualla viety joka kerta ratkaisuun asti. Ranskassa ovat jyrkkäpiirteisimminkin tulleet esiin ne vaihtelevat poliittiset muodot, joiden sisällä nuo luokkataistelut liikkuvat ja joissa niiden tulokset ilmenevät. Ranska, tuo feodalismien keskus keskiajalla, yhtenäisen säätymonarkian mallimaa renessanssin ajoista asti, murskasi suuressa vallankumouksessa feodalismien ja

pystytti porvariston puhtaan herruuden klassillisemmin kuin mikään muu maa Euroopassa. Ja myös ylös pyrkivän proletariaatin taistelu hallitsevaa porvaristoa vastaan esiintyy tässä maassa niin kärkevässä muodossa, ettei sellaista missään muualla tunneta” (s. 4 vuoden 1907 painoksessa).

Viimeinen huomautus on vanhentunut, koska vuoden 1871 jälkeen Ranskan proletariaatin vallankumoustaistelu keskeytyi, vaikkakaan tämä keskeytys, jatkuipa se miten kauan tahansa, ei lainkaan poista sitä mahdollisuutta, että tulevassa proletaarisessa vallankumouksessa Ranska osoittautuu klassilliseksi maaksi luokkien taistelussa ratkaisevaan loppuun saakka.

Mutta luokaamme yleissilmäys edistyneimpien maiden historiaan XIX vuosisadan loppu- ja XX vuosisadan alkuvuosilta. Näemme, että hitaammin, moninaisemmissa muodoissa ja paljon laajemmalla areenalla on tapahtunut tämä sama prosessi, yhtäältä „parlamentaarisen vallan” kehittämisprosessi sekä tasavaltaisissa maissa (Ranska, Amerikka, Sveitsi) että monarkkisissa maissa (Englanti, Saksa tietyissä määrin, Italia, Skandinavian maat j.n.e.), toisaalta erilaisten porvarillisten ja pikkuporvarillisten puolueiden valtataistelun prosessi, puolueiden, jotka ovat jakaneet ja uudestijakaneet virkapaikka-„saalista”, porvarillisen järjestelmän perusteiden pysyessä muuttumattomina,— ja viimein „toimeenpanovallan”, sen virka- ja sotilaskoneiston täydellistämisen- ja lujittamisprosessi.

On aivan epäilemätöntä, että nämä ovat yleensä kapitalististen valtioiden koko uusimman kehityksen yhteisiä piirteitä. Kolmen vuoden kuluessa, 1848—1851, Ranska kävi läpi nopeassa, jyrkässä ja keskitetyssä muodossa samat kehitysprosessit, jotka ovat ominaisia koko kapitalistiselle maailmalle.

Erikoisesti kuitenkin imperialismi, pankkipääoman aika-kausi, kapitalististen jättiläismonopolioiden aika-kausi, monopolistisen kapitalismin valtiomonopolistiseksi kapitalismiksi muuttumisen aika-kausi osoittaa „valtiokoneiston” voimistuvan tavattomasti, sen virka- ja sotilaskoneiston kasvavan ennenkuulumattomasti sortotoimenpiteitä tehostettaessa proletariaattia vastaan sekä monarkkisissa että vapaimmissakin, tasavaltaisissa maissa.

Maailmanhistoria johtaa nyt epäilemättä verrattoman paljon laajemmassa mitassa kuin vuonna 1852 proletariisen vallankumouksen „kaikkien voimien keskittämiseen” valtiokoneiston „murskaamiseksi”.

Minkä proletariaatti asettaa sen tilalle, siitä antoi Pariisin Kommuuni mitä opettavaisimman aineiston.

3. MITEN MARX ASETTI KYSYMYKSEN VUONNA 1852 *

Vuonna 1907 Mehring julkaisi aikakauslehdessä „Neue Zeit”¹⁰¹ (XXV, 2, 164) otteita Marxin kirjeestä Weydemeyerille maaliskuun 5 pltä 1852. Tämä kirje sisältää muun muassa seuraavan erinomaisen lausunnon:

„Mitä minuun tulee, niin minulle ei kuulu ansio siitä, että olisin keksinyt luokkien olemassaolon nykyisessä yhteiskunnassa, enempää kuin siitäkään, että olisin keksinyt niiden keskinäisen taistelun. Porvarilliset historioitsijat olivat kauan ennen minua esittäneet tämän luokkien taistelun historiallisen kehityksen ja porvarilliset taloustieteilijät luokkien taloudellisen anatomian. Mitä minä toin uutta, oli sen todistaminen: 1) että luokkien olemassaolo on sidottu vain tuotannon tiettyihin historiallisiin kehitysvaiheisiin (historische Entwicklungsphasen der Produktion); 2) että luokkataistelu johtaa välttämättömästi proletariaatin diktatuuriin; 3) että tämä diktatuuri itse muodostaa vain siirtymiskauden kaikkien luokkien hävittämiseen ja luokattomaan yhteiskuntaan”...¹⁰²

Näillä sanoilla Marxin on onnistunut ilmaista erinomaisen selväpiirteisesti ensinnäkin oppinsa pää- ja peruseroavaisuus porvariston edistyneimpien ja syvällisimpien ajattelijain opista ja toiseksi valtio-oppinsa ydin.

Pääasiana Marxin opissa on luokkataistelu. Näin puhutaan ja kirjoitetaan varsin usein. Mutta se ei ole totta. Ja tästä virheellisyydestä syntyy alinomaa marxilaisuuden opportunistista vääristelyä, sen väärentämistä porvaristolle otollisessa hengessä. Sillä luokkataisteluoppia *ei ole*

* Lisätty toiseen painokseen.

luonut Marx, *vaan* porvaristo jo *ennen* Marxia, ja yleensä puhuen porvaristo *voi sen hyväksyä*. Ken tunnustaa *vain* luokkataistelun, hän ei ole vielä marxilainen, hän voi osoittautua sellaiseksi, joka ei ole vielä päässyt porvarillisen ajattelun ja porvarillisen politiikan puitteita pitemmälle. Marxilaisuuden rajoittaminen luokkataisteluoppiin merkitsee marxilaisuuden typistämistä, sen vääristelyä, sen rajoittamista siihen, mikä on otollista porvaristolle. Marxilainen on vasta se, joka *laajentaa* luokkataistelun tunnustamisen *proletariaatin diktatuurin* tunnustamiseen asti. Tämä on tärkein seikka, joka erottaa marxilaisen pienestä (ja myöskin suuresta) tusinaporvarista. Tällä koetinkivellä on koeteltava marxilaisuuden *todellista* ymmärtämistä ja tunnustamista. Eikä ole ihmekään, että kun Euroopan historia johdatti *käytännössä* työväenluokan tämän kysymyksen eteen, niin eivät ainoastaan kaikki opportunistit ja reformistit, vaan myös kaikki „kautskylaiset” (reformismin ja marxilaisuuden välillä horjuvat ihmiset) osoittautuivat surkeiksi poroporvareiksi ja pikkuporvarillisiksi demokraateiksi, jotka *kieltävät* proletariaatin diktatuurin. Kautskyn kirjanen „Proletariaatin diktatuuri”, joka ilmestyi elokuussa 1918, siis paljon myöhemmin kuin tämän kirjaseini ensimmäinen painos, on mallinäyte marxilaisuuden pikkuporvarillisesta vääristelystä ja sen halpamaisesta hylkäämisestä *käytännössä*, vaikka *sanoissa* se tekopyhästi tunnustetaankin (ks. kirjastani „Proletaarinen vallankumous ja luopio Kautsky”, Pietari ja Moskova, 1918).

Nykyiseen opportunistiin, sen pääedustajan, entisen marxilaisen K. Kautskyn persoonassa, sopii täydellisesti edellä mainittu Marxin esittämä kuvaus *porvarillisesta* kannasta, sillä tämä opportunisti rajoittaa luokkataistelun tunnustamisen piirin porvarillisten suhteiden piiriin. (Eikä yksikään sivistynyt liberaali kieltäydy „periaatteessa” tunnustamasta luokkataistelua tämän piirin sisäpuolella, sen puitteissa!) Opportunisti *ei ulota* luokkataistelun tunnustamista juuri itse pääasiaan, kapitalismista kommunismiin *siirtymisen* kauteen, porvariston *kukistamisen* ja sen täydellisen *hävittämisen* kauteen. Todellisuudessa tämä kausi on kiertämättä ennen kuulumattoman ankarana luokkataistelun, sen ennen kuulumattoman kärkevien muotojen aikakautta, ja tämän kauden valtionkin täytyy siis välttämättä olla *uudella tavalla* demokraattinen (proletaareille

ja yleensä omistamattomille) ja *uudella tavalla* diktatorinen (porvaristoa vastaan).

Edelleen. Marxin valtio-opin olemuksen on ymmärtänyt vain se, joka on käsittänyt, että *yhden* luokan diktatuuri ei ole välttämätön ainoastaan missä tahansa luokkayhteiskunnassa yleensä eikä ainoastaan porvariston kukistaneelle *proletariaatille*, vaan se on välttämätön koko sinä *historian kautena*, joka erottaa kapitalismia „luokattomasta yhteiskunnasta”, kommunismista. Porvarillisten valtioitten muodot ovat tavattoman moninaisia, mutta niiden olemus on yksi ja sama: kaikki nämä valtiot ovat tavalla tai toisella ja loppukädessä ehdottomasti *porvariston diktatuuria*. Siirtyminen kapitalismista kommunismiin ei tietenkään voi olla tuomatta esiin tavattoman paljon ja tavattoman erilaisia valtiomuotoja, mutta niiden olemus on oleva väistämättömästi sama: *proletariaatin diktatuuri*.

III LUKU

VALTIO JA VALLANKUMOUS.

PARIISIN KOMMUUNIN KOKEMUS VUONNA 1871.

MARXIN ANALYYSI

1. MISSÄ ILMENEE KOMMUNARDIEN YRITYKSEN SANKARUUS?

On tunnettua, että muutama kuukausi ennen Kommuunia, syksyllä 1870, Marx varoitti Pariisin työläisiä todistellen, että hallituksen kukistamisyritys olisi epätoivoista tyhmyyttä. Mutta kun maaliskuussa 1871 työläiset *pakotettiin* ratkaisevaan taisteluun ja kun he ottivat haasteen vastaan, kun kapinasta tuli tosi, niin Marx tervehti mitä suurimmalla riemulla proletaarista vallankumousta huolimatta huonoista enteistä. Marx ei pitänyt itsepintaisesti kiinni „sopimattomaan aikaan” puhjetun liikkeen pedanttisesta tuomitsemisesta, niin kuin teki surullisen kuuluisa marxilaisuuden venäläinen luopio Plehanov, joka marraskuussa 1905 kirjoitti työläisten ja talonpoikien taistelun kannustamisen hengessä, mutta joulukuun jälkeen vuonna 1905 huusi liberaalien tapaan: „ei olisi pitänyt tarttua aseisiin”.

Marx ei kuitenkaan rajoittunut vain ihailemaan „taivajia vastaan rynnäköivien”, kuten hän sanoi, kommunardien sankaruutta. Vallankumouksellisessa joukkoliikkeessä,

vaikkei se saavuttanutkaan päämääräänsä, hän näki tavattoman tärkeän historiallisen kokemuksen, proletarisen maailmanvallankumouksen tietynlaisen edistysaskeleen, käytännöllisen askeleen, joka on tärkeämpi kuin sadat ohjelmat ja järkeilyt. Marx asetti tehtäväkseen tämän kokemuksen erittelyn, taktillisten opetusten ottamisen siitä, oman teoriansa tarkistamisen sen pohjalla.

Ainoan „korjauksen”, jonka Marx katsoi välttämättömäksi tehdä „Kommunistiseen Manifestiin”, hän teki Pariisin kommunnardien vallankumoukokemusten perusteella.

Viimeinen molempien tekijäin allekirjoittama esipuhe „Kommunistisen Manifestin” uuteen saksankieliseen painokseen on päivätty kesäkuun 24 p:nä 1872. Tässä esipuheessa tekijät Karl Marx ja Friedrich Engels sanovat, että „Kommunistisen Manifestin” ohjelma „on nyt paikoitain vanhentunut”.

... „*Nimenomaan Kommuuni on osoittanut*”, he jatkavat, „*että „työväenluokka ei voi ilman muuta ottaa haltuunsa valmista valtiokoneistoa ja panna sitä käyntiin omien tarkoituksensa toteuttamiseksi*” ”...¹⁰³

Tämän otteen toisten lainausmerkkien välissä olevat sanat tekijät ovat ottaneet Marxin teoksesta „Kansalais-sota Ranskassa”.

Marx ja Engels pitivät siis yksistään Pariisin Kommuunin perus- ja pääopetusta niin tavattoman tärkeänä, että he ottivat sen oleellisena korjauksena „Kommunistiseen Manifestiin”.

Erittäin kuvaavaa on, että juuri tämän oleellisen korjauksen opportunistit ovat väristelleet, ja tämän korjauksen merkitystä ei varmaankaan tunne yhdeksän lukijaa kymmenestä, ellei yhdeksänkymmentä yhdeksän lukijaa sadasta „Kommunistisen Manifestin” lukijasta. Yksityiskohtaisesti puhumme tuosta väristelystä tuonnempana, erikoisesti väristelyjä käsittelevässä luvussa. Tässä riittää, kun merkitsemme, että tavanomainen, vulgääri „käsitys” esittämämme Marxin kuuluisasta lausumasta on se, että Marx muka korostaa tässä verkkaisen kehityksen ajatusta vastaakohtana vallan valtaamiselle y.m.s.

Todellisuudessa asia on *juuri päinvastoin*. Marxin ajatus on se, että työväenluokan täytyy *särkeä*,

murskata „valmis valtiokoneisto” eikä tyytyä sen pelkään valtaamiseen.

Huhtikuun 12 pnä 1871, siis juuri Kommuunin aikana, Marx kirjoitti Kugelmannelle:

... „Jos katsahdat teokseni „Brumairekuun kahdeksastoista” viimeistä lukua, niin näet, että julistan Ranskan vallankumouksen seuraavaksi yritykseksi: virkavaltais-sotilaallista koneistoa ei saa siirtää käsistä toisiin, kuten tähän saakka on tehty, vaan se pitää *murskata*” (kursivointi Marxin; alkutekstissä: zerbrechen), „ja nimenomaan se on jokaisen todella kansan vallankumouksen ennakkoehto mannermaalla. Juuri sellainen onkin sankarillisten parii-silaisten toveriemme yritys” („Neue Zeit”, 1901—1902, XX, 1, s. 709)¹⁰⁴. (Marxin kirjeet Kugelmannelle ovat ilmestyneet venäjäksi vähintään kahtena painoksena, joista toisen olen minä toimittanut ja varustanut esipuheellani *.)

Näihin sanoihin: „virkavaltais-sotilaallisen valtiokoneiston murskaaminen” sisältyy lyhyesti lausuttuna marxilaisuuden pääopetus kysymyksessä proletariaatin tehtävistä vallankumouksessa valtion suhteen. Ja juuri tämän opetuksen on vallitseva, kautskylainen marxilaisuuden „tulkinta” unohtanut täydellisesti, jopa suorastaan vääristellytkin!

Mitä tulee Marxin viittaukseen teokseensa „Brumairekuun kahdeksastoista”, niin olemme edellä esittäneet asianomaisen kohdan kokonaisuudessaan.

On mielenkiintoista panna merkille erikoisesti kaksi kohtaa edellä esitetystä Marxin lausunnosta. Ensinnäkin hän rajoittaa johtopäätöksensä mannermaahan. Se oli ymmärrettävää vuonna 1871, jolloin Englanti oli vielä esimerkki puhtaasti kapitalistisesta maasta, mutta vailla sotilasvaltaa ja melkoisessa määrin vailla virkavaltaa. Sen vuoksi Marx teki poikkeuksen Englantiin nähden, missä vallankumous, vieläpä kansanvallankumouskin näytti mahdolliselta ja olikin silloin mahdollinen ilman sitä ennakkoehtoa, että „valmis valtiokoneisto” murskataan.

Nyt, vuonna 1917, ensimmäisen imperialistisen suursodan kaudella tämä Marxin tekemä rajoitus on hylättävä. Sekä

* Ks. Teokset, 12. osa, ss. 90—98. Toim.

Englanti että Amerikka, jotka sotilasvallan ja virkavaltaisuuden puuttumisen mielessä olivat suurimmat ja koko maailmassa viimeiset anglo-saksilaisen „vapauden” edustajat, ovat nyt täydellisesti vajonneet virkavaltaiten ja sotilaallisten laitosten yleiseurooppalaiseen likaiseen, veriseen suohon, laitosten, jotka alistavat kaiken valtaansa ja musertavat kaiken painollaan. Nyt on sekä Englannissa että Amerikassa „jokaisen todella kansan vallankumouksen ennakkoehtona” „valmiin valtiokoneiston” (joka siellä vuosina 1914—1917 saatiin „eurooppalaiseen”, yleisimperialistiseen täydellisyyteen) *murskaaminen, hävittäminen*.

Toiseksi ansaitsee erikoista huomiota se Marxin erittäin syvälinen huomautus, että virkavaltais-sotilaallisen valtiokoneiston hävittäminen on „jokaisen todella *kansan* vallankumouksen ennakkoehto”. Tämä „*kansan*” vallankumouksen käsite kuulostaa omituiselta Marxin lausumana, ja Venäjän plehanovilaiset ja menshevikit, nuo Struven seuraajat, jotka haluavat olla marxilaisten kirjoissa, voisivat ehkä julistaa tämän Marxin sanonnan „epähuomiossa lausutuksi”. He ovat vääristelleet marxilaisuuden niin kurjan liberaaliseksi, ettei heidän mielestään ole olemassa mitään muuta kuin proletaarisen ja porvarillisen vallankumouksen vastakkain asettaminen, ja tämän vastakkain asettamisenkin he käsittävät uskomattoman kuolleesti.

Jos otetaan esimerkiksi XX vuosisadan vallankumoukset, niin sekä Portugalin että Turkin vallankumoukset on tietenkin katsottava porvarillisiksi. Mutta kumpikaan ei ole „*kansan*” vallankumous, sillä kansan joukko, kansan valtava enemmistö ei ole huomattavassa määrin esiintynyt aktiivisesti, itsenäisesti, omine taloudellisine ja poliittisine vaatimuksineen kummassakaan vallankumouksessa. Sitä vastoin Venäjän porvarillinen vallankumous vuosina 1905—1907, vaikka sillä ei ollut niin „loistavia” menestyksiä kuin mitä tuli aika ajoin Portugalin ja Turkin vallankumousten osalle, oli epäilemättä „todella *kansan*” vallankumous, sillä kansanjoukot, kansan enemmistö, sorron ja riiston kuristamat yhteiskunnan syvimvät „pohjakerrokset” nousivat itsenäisesti, painoivat koko vallankumouksen kulkuun *omien* vaatimustensa, *omien* yritystensä leiman, pyrkien rakentamaan oman mielensä mukaan uuden yhteiskunnan vanhan, hävitettävän tilalle.

Vuonna 1871 ei proletariaatti ollut kansan enemmistönä yhdessäkään maassa Euroopan mantereella. „Kansan” vallankumous, joka vetää liikkeeseen todella enemmistön, saattoi olla sitä vasta silloin, kun se käsitti sekä proletariaatin että talonpoikaiston. Nämä kaksi luokkaa muodostivatkin silloin „kansan”. Näitä kahta luokkaa liittää yhteen se, että „virkavaltais-sotilaallinen valtiokoneisto” sortaa, painaa ja riistää niitä. Tämän koneiston *murskaaminen*, sen *hävittäminen* — sellainen on „kansan”, sen enemmistön, työläisten ja talonpoikaisten enemmistön todellinen etu, sellainen on köyhien talonpoikain ja proletaarien vapaan liiton „ennakkoehto”, ja ilman tätä liittoa demokratia on heikko ja sosialistinen uudestijärjestäminen mahdotonta.

Kuten tunnettua, tällaista liittoa kohti Pariisin Kommuuni raivasikin itselleen tietä, saavuttamatta kuitenkaan päämääräänsä useiden sisäistä ja ulkoista laatua olevien syiden vuoksi.

Puhuessaan „todella kansan vallankumouksesta” Marx otti siis mitä tarkimmin huomioon useimmissa Euroopan mannermaavaltioissa vuonna 1871 vallinneet luokkien todelliset keskinäissuhteet unohtamatta lainkaan pikku-porvariston erikoisuuksia (niistä hän puhui paljon ja usein). Mutta toisaalta hän totesi, että niin työläisten kuin myös talonpoikain edut vaativat valtiokoneiston „murskaamista”, se liittää heidät yhteen, asettaa heidän suoritettavakseen yhteisen tehtävän: „loiskasvannaisen” hävittämisen ja sen korvaamisen jollakin uudella.

Millä nimenomaan?

2. MIKÄ ON ASETETTAVA MURSKATUN VALTIOKONEISTON TILALLE?

Tähän kysymykseen Marx antoi „Kommunistisessa Manifestissa” vuonna 1847 vielä aivan abstraktisen vastauksen, oikeammin sanottuna vastauksen, joka osoittaa tehtävät, mutta ei niiden ratkaisukeinoja. Tilalle on asetettava „proletariaatin järjestyminen hallitsevaksi luokaksi”, „demokratian valloittaminen” — sellainen oli „Kommunistisen Manifestin” vastaus.

Marx ei vaipunut utopioihin, vaan odotti, että joukkoliikkeen *kokemus* antaa vastauksen kysymykseen, mihin konkreettisiin muotoihin tämä proletariaatin järjestyminen

hallitsevaksi luokaksi alkaa valautua, millä tavalla tämä järjestyminen tulee yhdistymään täydellisimpään ja johdonmukaisimpaan „demokratian valloittamiseen”.

Niin vähäinen kuin Kommuunin antama kokemus olikin, Marx eritteli sen kuitenkin mitä huolellisimmin kirjassaan „Kansalaisista Ranskassa”. Esitämme tärkeimmät kohdat tästä teoksesta:

XIX vuosisadalla kehittyi keskiajalta polveutuva „keskitetty valtiovalta kaikkiallisine elimineen: vakinaisine sotaväkineen, poliiseineen, virkavaltoineen, papistoineen ja tuomarikuntineen”. Luokkavastakohdian kehittyessä pääoman ja työn välillä „valtiovalta muuttui luonteeltaan yhä enemmän työväenluokan sortamiseen käytetyksi julkiseksi vallaksi, luokkaherruuden koneistoksi. Jokaisen vallankumouksen jälkeen, joka merkitsee luokkataistelun edistymistä, valtiovallan puhtaasti sortava luonne esiintyy yhä ilmeisempänä”. Vuosien 1848—1849 vallankumouksen jälkeen valtiovallasta tulee „pääoman kansallinen sota-ase työtä vastaan”. Toinen keisarikunta varmentaa sen.

„Keisarikunnan suoranaisena vastakohtana oli Kommuuni”. „Kommuuni olikin sellaisen tasavallan tietty muoto”, „jonka tuli poistaa, ei ainoastaan luokkaherruuden monarkkinen muoto, vaan myös itse luokkaherruus”...

Mikä sitten oli tuo proletaarisen, sosialistisen tasavallan „tietty” muoto? Millainen oli valtio, jota se alkoi luoda?

...„Kommuunin ensimmäinen asetus määräsiikin vakinaisen sotaväen lakkautettavaksi ja korvattavaksi aseistetulla kansalla”...

Tämä vaatimus on nykyisin kaikkien niiden puolueiden ohjelmissa, jotka haluavat kantaa sosialistisen puolueen nimeä. Mutta minkä arvoisia niiden ohjelmat ovat, se näkyy parhaiten eserriemme ja menshevikkimme menettelystä, jotka juuri helmikuun 27 päivän vallankumouksen jälkeen ovat itse asiassa kieltäytyneet toteuttamasta tätä vaatimusta!

... „Kommuunin muodostivat kaupunginvaltuutetut, jotka valittiin Pariisiin eri piireistä yleisen äänioikeuden perusteella. He olivat vastuussa valitsijoilleen ja näiden erotettavissa. Suurimmalta osaltaan he olivat tietysti työläisiä tai tunnettuja työväenluokan edustajia”...

... „Poliisilta, joka tähän asti oli ollut valtion hallituksen aseena, otettiin heti pois kaikki sen valtiolliset funktiot ja se muutettiin vastuuvelvolliseksi ja milloin tahansa erotettavissa olevaksi Kommuunin elimeksi... Samoin oli kaikkien muidenkin hallinnonhaarojen virkamiesten laita... Ylimmistä alimpiin saakka, Kommuunin jäsenistä alkaen, kaikkien täytyi suorittaa virantoimitus *työläisen palkasta*. Korkeiden valtion virkamiesten erioikeudet ja edustusrahat hävisivät samalla kuin nämä virkaherratkin... Lakautettuaan vakinaisen sotaväen ja poliisin, nämä entisen hallituksen aineellisen mahdin välikappalet, Kommuuni ryhtyi heti murskaamaan henkisen sorron välikappaletta, pappisvaltaa... Oikeusvirkamiehet menettivät kaiken näennäisen riippumattomuutensa... heidän... tuli tästä lähtien olla valinnallisia, vastuuvelvollisia ja erotettavissa olevia”...¹⁰⁵

Näytti siis siltä, että murskatun valtiokoneiston tilalle Kommuuni asetti „vain” täydellisemmän demokratian: vakinainen sotaväki lopetettiin, saatettiin voimaan kaikkien viranhaltijain valinnallisuus ja erotettavuus. Todellisudessa tuo „vain” merkitsee kuitenkin jättiläismitassa tapahtuvaa yksien laitosten korvaamista periaatteellisesti toisella laisilla laitoksilla. Siinä juuri havaitaan eräs niistä tapauksista, jolloin „määrä muuttuu laaduksi”: sellaisella suurimmalla ajateltavissa olevalla täydellisyydellä ja johdonmukaisuudella toteutettu demokratia muuttuu porvarillisesta demokratiasta proletaariseksi demokratiaksi, valtiosta (= erikoinen mahti tietyn luokan lannistamiseksi) joksikin sellaiseksi, mikä ei enää ole varsinainen valtio.

Porvariston ja sen vastarinnan lannistaminen on yhä välttämätöntä. Kommuunille se oli erikoisen välttämätöntä, ja yhtenä sen tappion syynä oli se, ettei Kommuuni tehnyt tätä kyllin päättävästi. Mutta lannistamiselimenä on tällöin

jo väestön enemmistö eikä vähemmistö, niinkuin oli aina ollut sekä henkiorjuuden että maaorjuuden kuin myös palkkaorjuuden vallitessa. Ja kun kerran väestön enemmistö *itse* lannistaa sortajansa, niin „erikoista mahtia” lannistamista varten *ei enää tarvita!* Tässä mielessä valtio *alkaa kuoleutua*. Etuoikeutetun vähemmistön erikoisten laitosten (etuoikeutetun virkamieskunnan, vaki-naisen sotaväen päällystön) asemesta enemmistö itse kykenee välittömästi suorittamaan sen, ja mitä enemmän koko kansa alkaa itse suorittaa valtiiovallan tehtäviä, sitä vähemmän tarvitaan tätä valtaa.

Erikoista huomiota ansaitsee tässä suhteessa tuo Marxin alleviivaama Kommuunin toimenpide: kaikkinaisten edustusrahojen maksamisen ja virkamiesten kaikkien rahatuloja tuottavien etuoikeuksien lakkauttaminen, *kaikkien* viranhaltijain palkkojen saattaminen valtakunnassa „*työläisen palkan*” tasalle. Juuri tässä ilmenee havainnollisimmin *käännö*s porvarillisesta demokratiasta proletaariseen demokratiaan, sortajain demokratiasta sorrettujen luokkien demokratiaan, valtiosta, tiettyä luokkaa lannistavasta „*erikoisesta mahdista*” sortajien lannistamiseen kansan enemmistön, työläisten ja talonpoikain *yhteisellä mahdilla*. Ja juuri tässä erikoisen havainnollisessa ja valtiota koskevan kysymyksen ehkä tärkeimmässä kohdassa Marxin antamat opetukset on pahimmin unohdettu! Kansantajuisissa selityksissä, joilla ei ole mitään eikä määrää, ei tästä puhuta. Tästä „on tapana” vaieta, aivan kuin se olisi aikansa elänyt „*naiiviutta*”, samaan tapaan kuin kristityt päästyään valtionuskonnon asemaan „*unohtivat*” alkuperäisen, hengeltään vallankumouksellisen-demokraattisen kristinuskon „*naiiviudet*”.

Korkeimpien valtion virkamiesten palkkojen alentaminen näyttää „*pelkästään*” naiivin, alkeellisen demokratismin vaatimukselta. Eräs uusimman opportunistin „*perustajista*”, entinen sosialidemokraatti Ed. Bernstein on moneen kertaan työkseen toistellut typerää porvarillista pilantekoa „*alkeellisesta*” demokratismistä. Samoin kuin kaikki opportunistit, samoin kuin nykypäivien kautskylaiset, hän ei ole lainkaan ymmärtänyt sitä, että ensinnäkin siirtyminen kapitalismista sosialismiin *on mahdotonta* ilman jonkinlaista „*paluuta*” „*alkeelliseen*” demokratismiin (sillä mitenkä muuten voitaisiin siirtyä siihen, että väestön

enemmistö ja väestö kokonaisuudessaan suorittaa valtiolliset tehtävät?), ja toiseksi, että „alkeellinen demokratismi” kapitalismin ja kapitalistisen kulttuurin pohjalla ei ole samaa kuin alkeellinen demokratismi muinaisella tai esikapitalistisella kaudella. Kapitalistinen kulttuuri on luonut suurtuotannon, tehtaat, rautatiet, postin, puhelimen y.m., ja *tällä pohjalla* suurin osa vanhan „valtiovallan” tehtävistä on niin yksinkertaistunut ja muutettavissa mitä yksinkertaisimmiksi luettelointi-, kirjaamis- ja tarkastustehtäviksi, että jokainen luku- ja kirjoitustaitoinen henkilö kykenee hoitamaan näitä tehtäviä, että nämä tehtävät voidaan aivan hyvin suorittaa tavallisella „työläisen palkalla” ja että näiltä tehtäviltä voidaan (ja tuleekin) hävittää kokonaan etuoikeuksien ja „päällikkyyden” häiväkin.

Poikkeuksetta kaikkien toimenhaltijain täydellinen valinnallisuus ja mahdollisuus heidän erottamiseensa *milloin hyvänsä*, heidän palkkansa saattaminen tavallisen „työläisen palkan” tasalle, — nämä yksinkertaiset ja „ilman muuta ymmärrettävät” demokraattiset toimenpiteet, jotka yhdistävät täydellisesti työläisten sekä talonpoikien enemmistön edut, ovat samalla silta, joka vie kapitalismista sosialismiin. Nämä toimenpiteet koskevat yhteiskunnan valtiollista, puhtaasti poliittista uudestijärjestelyä, mutta täyden sisältönsä ja merkityksensä ne saavat tietenkin vasta „pakkoluovuttajien pakkoluovuttamisen” toteuttamisen tai valmistelun yhteydessä, siis siirryttäessä tuotantovälineiden kapitalistisesta yksityisomistuksesta yhteiskunnalliseen omistukseen.

„Kommuuni toteutti”, Marx kirjoitti, „kaikkien porvarillisten vallankumousten ohjauseen — halpa hallitus — tekemällä lopun kahdesta suurimmasta menoluokasta, armeijasta ja virkamieskunnasta”.

Vain mitätön vähemmistö talonpoikaistosta samoin kuin pikkuporvariston muistakin kerroksista „kohooa ylös”, „pääsee ihmisten kirjoihin” porvarillisessa mielessä, s.o. muuttuu joko varakkaiksi, porvareiksi, tai hyvin toimeentuleviksi ja etuoikeutetuiksi virkamiehiksi. Jokaisessa kapitalistimaassa, missä vain on talonpoikaistoa (ja sellaisia on suurin osa kapitalistimaista), talonpoikaiston valtaenemmistö on hallituksen sarron alaisena ja haluaa

kiihkeästi sen kukistamista, haluaa „halpaa” hallitusta. Vain proletariaatti voi tämän toteuttaa, ja toteuttaessaan tämän se ottaa samalla askeleen valtion sosialistista uudestijärjestelyä kohti.

3. PARLAMENTARISMIN HÄVITTÄMINEN

„Kommuunin piti olla”, Marx kirjoitti, „toimiva eikä parlamentaarinen laitos, samalla sekä toimeenpaneva että lakiasäättävä”...

..., „Sen sijaan että kerran kolmessa tai kuudessa vuodessa ratkaistaisiin, kuka hallitsevan luokan jäsen tulisi parlamentissa edustamaan ja sortamaan (ver- und zertreten) kansaa, yleisen äänioikeuden tuli palvella kommuuneiksi järjestynyttä kansaa samaan tapaan kuin yksilöllinen äänivalta palvelee ketä tahansa työnantajaa, nimittäin auttaa sitä löytämään työläisiä, työnjohtajia ja kirjanpitäjiä liikkeesensä”.

Sosialishovinismin ja opportunistin herruuden takia kuuluu nyt tämäkin, vuonna 1871 esitetty erinomainen parlamentarismien arvostelu marxilaisuuden „unohdettujen sanojen” joukkoon. Meidän päiviemme ministerit ja ammattiparlamentaarikot, proletariaatin petturit ja „afääri”-socialistit ovat jättäneet parlamentarismien arvostelun kokonaan anarkistien tehtäväksi ja tällä ihmeen järkevällä perusteella julistaneet parlamentarismien *kaikkinaisen* arvostelun „anarkismiksi”!! Ei ole lainkaan kumma, että „edistyneimpien” parlamentaaristen maiden proletariaatti, joka tuntee inhoa nähdessään sellaisia „socialisteja” kuin ovat Scheidemannit, Davidit, Legienit, Sembatit, Renaudelit, Hendersonit, Vanderveldet, Stauningit, Brantingit, Bissolatit ja kumpp., on yhä useammin antanut myötätuntensa anarkosyndikalismille siitä huolimatta, että tämä on ollut suoranaisesti opportunistin veli.

Mutta Marxille ei vallankumouksellinen dialektiikka koskaan ollut sellainen tyhjä muotifraasi, helistin, jollaiseksi Plehanov, Kautsky y.m. ovat sen tehneet. Marx osasi katkaista armotta välinsä anarkismiin, kun se ei kyennyt käyttämään edes porvarillisen parlamentarismien „läävää”, varsinkin vallankumouksellisen tilanteen ilmeisesti puut-

tuessa, mutta samalla hän osasi myös antaa parlamentarismista todella vallankumouksellis-proletaarisen arvostelun.

Ratkaista kerran muutamassa vuodessa, kuka hallitsevan luokan jäsenistä tulee parlamentissa sortamaan, polkemaan kansaa,— siinä on porvarillisen parlamentarismien todellinen olemus ei ainoastaan parlamentaariperustuslaillisissa monarkioissa, vaan myös kaikkein demokraattisimmissa tasavalloissa.

Mutta jos asetetaan kysymys valtiosta, jos parlamentarismia yhtenä valtion laitoksista tarkastellaan *tällä* alalla esiintyvien proletariaatin tehtävien näkökannalta, niin missä on ulospääsy parlamentarismista? miten voidaan tulla toimeen ilman sitä?

Yhä uudelleen ja uudelleen on sanottava: Kommuunin tutkimiseen perustuvat Marxin opetukset on unohdettu siinä määrin, että nykyiselle „sosialidemokraatille” (lue: nykyiselle sosialismin petturille) on suorastaan käsittämätöntä muunlainen kuin anarkistinen tai taantumuksellinen parlamentarismien arvostelu.

Ulospääsy parlamentarismista ei tietenkään ole edustuslaitosten ja valintaperiaatteen hävittämisessä, vaan edustuslaitosten muuttamisessa juttutuvista „toimiviksi” laitoksiksi. „Kommuunin piti olla toimiva eikä parlamentaarinen laitos, samalla sekä toimeenpaneva että lakiasäätävä”.

„Toimiva eikä parlamentaarinen” laitos, se on sanottu hyvin sattuvasti nykyajan parlamentaarikoille ja sosialidemokratian parlamentaarisille „sylikoirille”! Katsokaa mitä parlamentaarista maata tahansa, Amerikasta Sveitsiin, Ranskasta Englantiin ja Norjaan saakka j.n.e.: todellinen „valtiollinen” työ tehdään kulissien takana, ja sen suorittavat departementit, kansliat, esikunnat. Parlaamenteissa vain jaaritellaan erikoisessa tarkoituksessa pettää „rahvasta”. Se on siinä määrin totta, että yksinpä Venäjänkin tasavallassa, porvarillis-demokraattisessa tasavallassa, kaikki nämä parlamentarismien synnit ilmenivät jo heti, ennen kuin Venäjä ehti luoda varsinaisen parlamentin. Sellaiset mädän poroporvarillisuuden sankarit kuin Skobelevit ja Tseretelit, Tshernovit ja Avksentjevit ovat saaneet saastutetuksi Neuvostotkin mitä inhottavimmalla porvarillisella parlamentarismilla muuttamalla ne tyhjänpäiväisiksi juttutuviksi. Neuvostoissa herrat „socialistiset” ministerit

petkuttavat herkkäuskoisia musikoita sanahelinällä ja päätöslauseelmilla. Hallituksessa on käynnissä herkeämätön katrilli, jonka tarkoituksena on toisaalta saada suurituloisten ja kunniakkaiden virkojen „piirakan” ääreen istutetuksi vuoron perään mahdollisimman monia eserriä ja menshevikkejä sekä toisaalta kansan „huomion sitominen”. Mutta kanslioissa ja esikunnissa „työskennellään” „valtiollisessa” työssä!

„Sosialistivallankumouksellisten” hallituspuolueen lehti „Delo Naroda” tunnusti äskettäin toimituksen johtavassa kirjoituksessa — sellaisten ihmisten verrattomalla avomielisyydellä, jotka kuuluvat „hyvään seurapiiriin”, jossa „kaikki” harjoittavat poliittista prostituutiota, — että niissäkin ministeriöissä, joita johtavat „sosialistit” (suokaa anteeksi sanontani!), jopa niissäkin koko virkamieskoneisto on oleellisesti jäänyt ennalleen, toimii vanhaan tapaan, sabotoi vallankumouksellisia aloitteita aivan „vapaasti”! Ja vaikkei tätä tunnustusta olisi ollutkaan, niin eikö eserrien ja menshevikkien tosiasiallinen hallitukseen osallistumisen historia todista sitä? Kuvaavaa tässä on vain se, että ollessaan ministeriseurassa kadettien kanssa herrat Tshernovit, Rusanovit, Zenzinovit y.m. „Delo Narodan” toimittajat ovat siinä määrin menettäneet häpynsä, etteivät ujostele eivätkä punastu kertoessaan julkisesti kuten pikku-seikasta, että „heillä” on ministeriöissä kaikki ennallaan!! Vallankumouksellisdemokraattinen sanahelinä maanjussien petkuttamiseksi ja virkavaltainen kansliavitkutus kapitalistien „tyydyttämistä” varten — siinä on „kunniallisen” kokoomuksen *olemus*.

Porvarillisen yhteiskunnan kauttaaltaan mädän ja lahjottavissa olevan parlamentarismien tilalle Kommuuni asettaa sellaiset laitokset, joissa lausunto- ja käsittelyvapaus ei rappeudu petkutukseksi, sillä parlamentaarikkojen on itse toimittava, itse pantava lakinsa täytäntöön, itse tarkastettava, miten asiat menevät käytännössä, itse vastattava välittömästi valitsijainsa edessä. Edustuslaitokset jäävät olemaan, mutta parlamentarismia erikoisena järjestelmänä, lainsäädäntö- ja täytäntöönpanotyön jakona, edustajien etuoikeutettuna asemana siinä *ei ole*. Demokratiaa, proletaaristakaan demokratiaa emme voi kuvitella mielessämme ilman edustuslaitoksia, mutta ilman parlamentarismia me voimme ja meidän *tuleekin* se kuvitella, ellei porvarillisen

yhteiskunnan arvostelu ole meillä vain tyhjiä sanoja ja jos porvariston herruuden kukistaminen on meidän vakava ja vilpitön pyrkimyksemme eikä „vaali”-fraasi työläisten äänten kalastelua varten, kuten menshevikeillä ja eserrillä, kuten Scheidemanneilla ja Legieneillä, Sembateilla ja Vanderveldeilla.

On sängen opettavaista, että puhuessaan *sen* virkamiehistön tehtävistä, joka on tarpeellinen sekä Kommuunille että proletaarille demokratialle, Marx ottaa vertaukseksi „jokaisen muun työnantajan” henkilökunnan, s.o. tavallisen kapitalistisen laitoksen „työläisineen, työnjohtajineen ja kirjanpitäjäineen”.

Marxilla ei ole hitustakaan utooppisuutta siinä mielessä, että hän sepittelisi ja rakentelisi mielikuvituksessaan „uutta” yhteiskuntaa. Ei, hän tutkii uuden yhteiskunnan *syntymistä vanhasta* luonnonhistoriallisena prosessina, tutkii vanhasta uuteen siirtymisen muotoja. Hän ottaa proletaarisen joukkoliikkeen tosiasiallisen kokemuksen ja pyrkii ammentamaan siitä käytännöllisiä opetuksia. Hän „ottaa oppia” Kommuunilta, samoin kuin kukaan suuri vallankumouksellinen ajattelija ei ole pelännyt ottaa oppia sorretun luokan suurten liikehtimisen kokemuksista, eikä hän milloinkaan pidä heille pikkumaisia „moraalisiaarvoja” (kuten Plehanov: „ei olisi pitänyt tarttua aseisiin” tai Tsereteli: „luokan on asetettava itselleen rajat”).

Virkamiehistön lakkauttaminen kerralla, kaikkialla, loppuun saakka ei voi tulla kysymyksenäkään. Se on utopiaa. Mutta se, että vanha virkamieskoneisto *murskataan* kerralla ja että ryhdytään heti rakentamaan uutta, mikä tekee mahdolliseksi kaikkinaisen virkamiehistön supistamisen vähitellen olemattomiin,— se *ei ole* utopiaa, se on Kommuunin kokemus, se on vallankumouksellisen proletariaatin suoranainen, välitön tehtävä.

Kapitalismi yksinkertaistaa „valtiollisen” hallinnon tehtävät, tekee mahdolliseksi „päällikkyuden” hylkäämisen ja koko asian ratkaisemisen proletariin (hallitsevan luokan) järjestöllä, joka koko yhteiskunnan nimessä palkkaa „työläiset, työnjohtajat ja kirjanpitäjät”.

Me emme ole utopisteja. Emme ole „haaveilijoita”, jotka haaveilisimme siitä, miten voisimme *heti* tulla toimeen ilman minkäänlaista hallintaa, ilman minkäänlaista alistamista; nämä anarkistiset haaveet, jotka johtuvat siitä, ettei

ymmärretä proletariaatin diktatuurin tehtäviä, ovat perinjuurin vieraita marxilaisuudelle ja todellisuudessa vain auttavat lykkäämään sosialistista vallankumousta siihen asti, kunnes ihmiset ovat tulleet toisenlaisiksi. Ei, me haluamme sosialistisen vallankumouksen suorittamista sellaisen ihmisten kanssa kuin he nyt ovat, jotka eivät tule toimeen ilman alistamista, ilman valvontaa, ilman „työnjohtajia ja kirjanpitäjiä”.

Mutta on alistettava kaikkien riistettyjen ja työtätekevien aseellisen etujoukon — proletariaatin — valtaan. Valtion virkamiesten erityinen „päällikkyys” voidaan vaihtaa ja sitä pitääkin ryhtyä heti vaihtamaan „työnjohtajien ja kirjanpitäjien” yksinkertaisiin toimiin, joiden täyttämiseen kaupunkilaisten kehitystaso yleensä on jo nykyisin täysin riittävä ja jotka voidaan aivan hyvin suorittaa „työläisten palkalla”.

Pitäen lähtökohtana sitä, minkä kapitalismi on jo luonut, me *itse*, työläiset, järjestämme suurtuotannon nojaten omaan työläiskokemukseemme, luoden mitä tiukimman, rautaisen kurin, jota pitää yllä aseellisten työläisten valtiotalta, teemme valtion virkamiehet pelkiksi määräystemme täytäntöönpanijoiksi, vastuuvollisiksi, erotettavissa oleviksi, kohtuullista palkkaa nauttiviksi „työnjohtajiksi ja kirjanpitäjiksi” (tietenkin kaikenlaisine eri alojen ja asteiden teknikkoineen) — siinä on *meidän* proletaarinen tehtävämme, siitä voidaan ja tulee *alkaa* proletaarista vallankumousta suoritettaessa. Tällainen alku suurtuotannon pohjalla vie sinänsä kaikkinaisen virkamiehistön „kuoleutumiseen” vähitellen, sellaisen järjestyksen asteittaiseen luomiseen — järjestyksen ilman lainausmerkkejä, ei palkkorjuuden kaltaisen — järjestyksen, jolloin yhä enemmän yksinkertaistuvia valvonta- ja tilinpitotehtäviä suorittavat vuoronperään kaikki ja ne muuttuvat sitten tottumuksiksi ja vihdoin jäävät pois erikoisen ihmiskerroksen *erikois-*toimina.

Eräs teräväjärkinen saksalainen, viime vuosisadan 70-luvun sosialidemokraatti, sanoi *postia* sosialistisen talouden malliksi. Se on varsin totta. Nykyään posti on *valtiokapitalistisen* monopolin malliin järjestetty talous. Imperialismi muuttaa vähitellen kaikki trustit sen tyyppiseksi järjestöiksi. Työllä näännytettyjen ja nälkäänäkevien „tavallisten” työtätekevien yläpuolella on siinä sama por-

varillinen virkavalta. Mutta yhteiskunnallisen talouden-hoidon koneisto on siinä jo valmiina. Kun kapitalistit kukistetaan, kun aseellisten työläisten rautaisella kädellä torjutaan näiden riistäjien vastarinta ja murskataan nyky-aikaisen valtion virkavaltainen koneisto — niin edessämme on „loiskasvannaisesta” vapautettu, teknillisesti hyvin varustettu koneisto, jonka yhteenliittyneet työläiset voivat itse aivan hyvin panna käyntiin palkkaamalla tekniikkoja, työnjohtajia ja kirjanpitäjiä ja maksaen *kaikkien* heidän, kuten yleensäkin *kaikkien* „valtiollisten” virkamiesten työstä työläisen palkan. Siinä konkreettinen, käytännöllinen tehtävä, joka on heti toteutettavissa kaikissa trusteissa, tehtävä, joka vapauttaa työtätekevät riistosta ja ottaa huomioon sen kokemuksen, jota Kommuuni alkoi jo käytännössä saada (varsinkin valtion rakentamisen alalla).

Lähin päämäärämme on järjestää *koko* kansantalous postin tapaan, siten, etteivät teknikot, työnjohtajat ja kirjanpitäjät, samoin kuin *kaikki* muutkaan toimenhaltijat, saisi enempää kuin „työläisen palkan”, ollen aseellisen proletariaatin valvonnan ja johdon alaisena. Juuri sellainen valtio ja sellaisella taloudellisella pohjalla on meille välttämätön. Se on oleva tulos parlamentarismien hävittämisestä ja edustuslaitosten säilyttämisestä, se pelastaa työtätekevät luokat näiden laitosten porvarilliselta prostituoinnilta.

4. KANSAKUNNAN YHTENÄISYYDEN JÄRJESTÄMINEN

„...,Kansallista organisaatiota koskevassa lyhyessä alustelmassa, jota Kommuuni ei ehtinyt kehittää edelleen, mainitaan selvästi, että Kommuunin tuli olla pienimmänkin kylän valtiollisena muotona”... Kommuuneista suunniteltiin valittavaksi myös „kansallinen valtuusto” Pariisiin.

„...,Niitä muutamia, mutta tärkeitä funktioita, joita edelleenkin tuli jäämään keskushallitukselle, ei pitänyt lakkauttaa kuten tarkoituksellisesti on väitetty väärin, vaan antaa kommuunien, t.s. hyvin vastuvelvollisten virkamiesten hoidettaviksi”...

„...,Kansakunnan yhtenäisyys ei tulisi rikkoutumaan, vaan päinvastoin järjestymään tämän kommuunijärjestelmän avulla. Kansakunnan yhtenäisyys tulisi toteutetuksi siten, että hävitettäisiin

entinen valtiovalta, joka uskotteli olevansa tuon yhteisyyden olennoituma, mutta samalla tahtoi olla riippumaton ja ylempänä tuota kansakuntaa, jonka ruumiissa se kuitenkin oli vain loiskasvannainen"... „Tarkoituksena oli hävittää kaikki vanhan hallitusvallan pelkät sortoelimet, ja tältä vallalta, joka pyrki olemaan yhteiskunnan yläpuolella, oli otettava myös sen oikeelliset funktiot ja annettava ne yhteiskunnan vastuunalaisille palvelijoille”.

Miten vähän ovat nykyisen sosialidemokratian opportunistit ymmärtäneet — tai oikeammin on ehkä sanoa: miten haluttomia he ovat olleet ymmärtämään — näitä Marxin päätelmiä, sen osoittaa parhaiten luopio Bernsteinin herostraattisen kuuluisa kirja „Sosialismin edellytykset ja sosialidemokratian tehtävät”. Nimenomaan edellä lainattujen Marxin sanojen johdosta Bernstein kirjoitti, että tämä ohjelma „poliittisen sisältönsä puolesta ilmentää kaikissa oleellisissa piirteissään mitä suurinta yhdennäköisyyttä Proudhonin federalismin kanssa... Huolimatta kaikista muista erimielisyyksistä Marxin ja „pikkuporvari” Proudhonin välillä (Bernstein panee sanan „pikkuporvari” lainausmerkkeihin, jotka hän tarkoittaa ironiaksi) on kummankin ajatuksenjuoksu näissä kohdissa niin lähellä toisiaan kuin suinkin mahdollista”. Tietenkin, Bernstein jatkaa, kunnallishallitusten merkitys kasvaa, mutta „minusta tuntuu epätodennäköiseltä, että demokratian ensimmäisenä tehtävänä todella olisi sellainen nykyaikaisten valtiolaitosten lakkauttaminen (Auflösung — kirjaimellisesti: hajottaminen, liuentaminen) ja niiden organisaation täydellinen muuttaminen (Umwandlung — mullistus) kuin Marx ja Proudhon ajattelevat — kansalliskokouksen muodostaminen maakunta- tai aluekokousten edustajista, kokousten, jotka vuorostaan muodostuisivat kommuunien edustajista, — niin että koko kansallisten edustuslaitosten tähänastinen muoto häviäisi tyyten” (Bernstein, „Edellytykset”, vuoden 1899 saksank. painoksen ss. 134 ja 136).

Tuo on jo vallan kauheata: Marxin käsitys „loiskasvannaisen — valtiovallan hävittämisestä” sekoitetaan Proudhonin federalismiin! Mutta se ei ole sattuma, sillä opportunistin päähänsä ei pälkähä, että Marx ei puhu tässä lainkaan federalismista sentralismin vastakohtana,

vaan vanhan, porvarillisen, kaikissa porvarillisissa maissa olevan valtiokoneiston hävittämisestä.

Opportunistin mieleen tulee vain se, minkä hän näkee ympärillään, ahtaan poroporvarillisuuden ja „reformistisen” paikallaanpolkemisen piirissä, nimittäin vain „kunnallishallitukset”! Proletariaatin vallankumousta ei opportunisti kykene enää ajattelemaankaan.

Tuo on naurettavaa. Kuitenkin on merkillepantavaa, että tässä kohdassa ei Bernsteininä vastaan ole väitetty. Monet ovat kumonnet Bernsteinin katsomuksia — varsinkin Plehanov Venäjän ja Kautsky Euroopan kirjallisuudessa, mutta kumpikaan *ei ole* puhunut *tästä* Bernsteinin tekevästä Marxin väärennyksestä.

Opportunisti on siinä määrin menettänyt kyvyn ajatella vallankumouksellisesti ja mietiskellä vallankumousta, että hän panee „federalismin” Marxin kontolle, sekoittaen hänet ja anarkismin perustajan Proudhonin. Mutta Kautsky ja Plehanov, jotka tahtovat käydä oikeaoppisista marxilaisista ja puolustaa vallankumouksellisen marxilaisuuden oppia, vaikenevat siitä! Tässä on eräs alkusyy siihen marxilaisuuden ja anarkismin eroavuutta koskevien käsitysten äärimmäiseen mataloittamiseen, joka on ominaista sekä kautskylaisille että opportunisteille ja joka meidän täytyy vielä ottaa puheeksi.

Edellä esitetyissä Marxin lausunnoissa Kommuunin kokemuksista ei ole federalismin jälkeäkään. Marx ja Proudhon osuvat yhteen juuri siinä, mitä opportunisti Bernstein ei näe. Marx ja Proudhon eroavat toisistaan juuri siinä, missä Bernstein näkee yhtäläisyyttä heidän välillään.

Marx ja Proudhon yhtyvät siinä, että molemmat ovat nykyisen valtiokoneiston „murskaamisen” kannalla. Sitä, että marxilaisuus on tässä samaa mieltä anarkismin kanssa (sekä Proudhonin että Bakuninin kanssa), eivät opportunistit eivätkä kautskylaiset halua nähdä, sillä tässä kohdassa he ovat luopuneet marxilaisuudesta.

Marx on eri mieltä sekä Proudhonin että Bakuninin kanssa juuri federalismikysymyksessä (puhumattakaan proletariaatin diktatuurista). Federalismi juontuu periaatteellisesti anarkismin pikkuporvarillisista katsomuksista. Marx on sentralisti. Eivätkä hänen edellä esitetyt lausuntonsa sisällä mitään sentralismista luopumista. Vain

sellaiset ihmiset, jotka ovat täynnä pikkuporvarillista „taikauskoista kunnioitusta” valtiota kohtaan, voivat pitää porvarillisen valtiokoneiston hävittämistä sentralismin hävittämisenä!

Entä jos proletariaatti ja talonpoikaisköyhälistö ottavat valtiovallan käsiinsä, järjestäytyvät täysin vapaasti kommuuneittain ja *yhdistävät* kaikkien kommuunien toiminnan iskuiksi pääomaa vastaan, murtaakseen kapitalistien vastarinnan, antaakseen rautatiet, tehtaat, maan y.m. yksityisomaisuuden *koko* kansakunnalle, koko yhteiskunnalle, niin eikö se ole sentralismia? eikö se ole kaikkein johdonmukaisinta demokraattista sentralismia? vieläpä proletaarista sentralismia?

Yksinkertaisesti Bernsteinin päähän ei voi pälkähtää, että on mahdollista vapaaehtoinen sentralismi, kommuunien vapaaehtoinen yhtyminen kansakunnaksi, proletaaristen kommuunien vapaaehtoinen yhteensulautuminen porvariston herruuden ja porvarillisen valtiokoneiston hävittämistyössä. Kuten jokainen poroporvari, Bernsteinkin kuvittelee sentralismin joksikin sellaiseksi, joka voidaan pystyttää ja ylläpitää vain ylhäältäkäsin, vain virkamiesten ja sotilasmahdin avulla.

Marx, joka ikään kuin aavisti ennakoita sen mahdollisuuden, että hänen katsomuksiaan tullaan vääristelemään, korosti varta vasten sitä, että Kommuunin syyttäminen siitä, että se muka tahtoi hävittää kansakunnan yhtenäisyyden ja lakkauttaa keskusvallan, on tietoista väärennystä. Marx käyttää varta vasten sanontaa „järjestää kansakunnan yhtenäisyys”, asettaakseen porvarillisen, sotilaallisen, virkavaltaisen sentralismin vastakohtaksi tietoisien, demokraattisten, proletaarisen sentralismin.

Mutta... ken ei tahdo kuulla, on pahempi kuin mikään kuuro. Ja nykyajan sosialidemokratian opportunistit eivät todellakaan halua kuulla mitään valtiovallan hävittämisestä, loiskasvannaisen pois leikkaamisesta.

5. LOISVALTION HAVITTAMINEN

Olemme jo esittäneet asianomaiset kohdat Marxilta, ja nyt meidän on täydennettävä niitä.

...„Uusien historian luomusten kohtalona on tavallisesti se”, Marx kirjoitti, „että niitä pidetään vasti-

neina, jotka vastaavat vanhoja ja vieläpä aikansa eläneitä yhteiskuntaelämän muotoja, koska ne jossain määrin ovat näiden kaltaisia. Niinpä tätä uutta Kommuuniakin, joka murskaa (bricht — särkee) nyky-aikaisen valtiovallan, on pidetty... keskiaikaisten kommuunien henkiinheräämisenä... pienten valtioiden liittona (Montesquieu ja girondistit)... liiallista keskittymistä vastaan suuntautuneen vanhan taistelun liioiteltuna muotona”...

...„Kommuunijärjestelmä antaisi sitä vastoin yhteiskuntaelimestölle takaisin kaikki ne voimat, mitkä tähän asti on kuluttanut „valtioksi” nimitetty loiskasvannainen, joka elää yhteiskunnan kustannuksella ja pidättää sen vapaata liikuntaa. Jo yksistään siten olisi pantu alulle Ranskan uudestisyntyminen”.

...„Kommuunijärjestelmä olisi saattanut maalais-tuottajat piirien pääkaupunkien henkisen johdon alaisiksi ja taannut heille siellä heidän etujensa luonnolliset edustajat kaupunkilaistyöläisten muodossa. Jo pelkästä Kommuunin olemassaolosta oli ikään kuin itsestään selvänä seurauksena paikallinen itsehallinto, joka ei nyt enää kuitenkaan ollut tarpeettomaksi käyneen valtiovallan vastakohta”.

„Loiskasvannaiseksi” muodostuneen „valtiovallan hävittäminen”, sen „pois leikkaaminen”, sen „murskaaminen”; „nyt tarpeettomaksi käynyt valtiovalta” — sellaisin sanoin Marx puhui valtiosta arvioidessaan ja eritellessään Kommuunin antamia kokemuksia.

Kaikki tämä on kirjoitettu hiukan vähemmän kuin puoli vuosisataa sitten, ja nyt on suoritettava todellisia kaivaustöitä, jotta voitaisiin saattaa marxilaisuus vääristelemättömänä laajojen joukkojen tietoisuuteen. Johtopäätökset, jotka Marx teki viimeisen hänen eläessään tapahtuneen suuren vallankumouksen tarkkailusta, unohdettiin juuri silloin, kun proletariaatin seuraavien suurten vallankumousten aika oli tullut.

...„Ne monenlaiset tulkinnat, joita Kommuuni on aiheuttanut, ja ne moninaiset intressit, jotka siinä saivat ilmaisunsa, osoittavat, että Kommuuni oli mitä joustavin valtiollinen muoto, kun sitä vastoin kaikki

aikaisemmat hallitusmuodot olivat olemukseltaan olleet sortavia. Sen todellisena salaisuutena oli se, että Kommuuni oli olemukseltaan *työväenluokan hallitus*, tulos tuottajaluokan taistelusta anastajaluokkaa vastaan, vihdoinkin löydetty valtiollinen muoto, jonka vallitessa saattoi tapahtua työn taloudellinen vapauttaminen”...

„Ilman tätä viimeistä ehtoa kommuunijärjestelmä olisi ollut mahdottomuus ja harhaosuma”...

Utopistit ovat „keksiskelleet” valtiollisia muotoja, joiden vallitessa pitäisi tapahtua yhteiskunnan sosialistinen uudestijärjestely. Anarkistit eivät ole tahtoneet tietää mitään koko valtiollisia muotoja koskevasta kysymyksestä. Nykyisen sosialidemokratian opportunistit ovat ottaneet parlamentaarisen demokraattisen valtion porvarilliset poliittiset muodot siksi rajaksi, jota ei voida ylittää, ovat hakanneet otsansa rikki lattiaan palvoessaan tätä „esikuvaa”, ovat julistaneet anarkismiksi kaikki näiden muotojen *murskaamis*pyrkimykset.

Marx teki sosialismin ja poliittisen taistelun koko historiasta sen johtopäätöksen, että valtion täytyy kadota, että sen katoamisen ylimenomuotona (siirtymismuotona valtiosta ei-valtioon) tulee olemaan „hallitsevaksi luokaksi järjestynyt proletariaatti”. Mutta Marx ei katsonut voivansa ryhtyä *keksimään* tämän tulevaisuuden valtiollisia *muotoja*. Hän rajoittui tarkkailemaan huolellisesti Ranskan historiaa, erittelemään sitä ja tekemään sen päätelmän, johon vuosi 1851 johti, nimittäin että asia kehittyi porvarillisen valtiokoneiston *hävittämiseen*.

Ja kun proletariaatin vallankumouksellinen joukkoliike leimahti liekkiin, Marx alkoi — huolimatta tämän liikkeen epäonnistumisesta, huolimatta sen lyhytaikaisuudesta ja silmiinpistävästä heikkoudesta — tutkia, mitä muotoja se *oli nostanut esiin*.

Kommuuni on se proletaarisen vallankumouksen „vihdoinkin löytämä” muoto, jonka vallitessa työn taloudellinen vapautuminen voi tapahtua.

Kommuuni on proletaarisen vallankumouksen ensimmäinen yritys *murskata* porvarillinen valtiokoneisto ja se „vihdoinkin löydetty” poliittinen muoto, joka voidaan ja pitää *asettaa* murskatun *tilalle*.

Myöhemmästä esityksestä saamme nähdä, että Venäjän vallankumoukset vuosina 1905 ja 1917 jatkavat toisenlaisessa tilanteessa, toisenlaisissa oloissa Kommuunin työtä ja vahvistavat oikeaksi Marxin nerokkaan historiallisen analyysin.

IV LUKU

JATKOA. ENGELSIN TÄYDENTÄVIÄ SELITYKSIÄ

Kommuunin kokemusten merkitystä koskevan kysymyksen tutkimisessa Marx suoritti perustyön. Engels palasi yhä uudelleen samaan aiheeseen selittäen Marxin analyysia ja johtopäätöksiä, valottaen toisinaan niin voimakkaasti ja kirkkaasti kysymyksen *muita* puolia, että on välttämätöntä kajota erikoisesti näihin selityksiin.

1. „ASUNTOKYSYMYYS”

Teoksessaan asuntokysymyksestä (v. 1872) Engels ottaa jo huomioon Kommuunin antamat kokemukset kosketellen useaan kertaan vallankumouksen tehtäviä valtion suhteen. On mielenkiintoista, että konkreettisen aiheen yhteydessä selviävät havainnollisesti toisaalta ne proletaarisen valtion ja nykyisen valtion yhtäläiset piirteet, jotka kummassakin tapauksessa antavat aihetta puhua valtiosta, ja toisaalta erilaiset piirteet eli siirtyminen valtion hävittämiseen.

„Kuinka asuntokysymys on ratkaistava? Nykyaikaisessa yhteiskunnassa se ratkaistaan aivan samalla tavalla kuin kaikki muutkin yhteiskunnalliset kysymykset: kysynnän ja tarjonnan asteittaisen taloudellisen tasoittamisen avulla, mutta tämä on ratkaisu, joka itse herättää kysymyksen alituisesti uudelleen, siis se ei ole mikään ratkaisu. Kuinka tämän kysymyksen ratkaisee yhteiskunnallinen vallankumous, se ei riipu ainoastaan kyseisistä olosuhteista, vaan samalla myös paljon pitemmälle menevistä kysymyksistä, joiden joukossa tärkeimpiä on kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden hävittäminen. Mutta kun emme laadi mitään utooppista järjestelmää tulevaa yhteiskuntalaitosta varten, niin olisi aivan turhaa ruveta tutkimaan sitä. Se kuitenkin on varmaa, että jo nykyisin on suurkaupungeissa

riittävästi asuinrakennuksia, jotta voitaisiin heti lieventää todellista asuntopulaa käyttämällä noita rakennuksia järkiperaisesti. Se on tietenkin toteutettavissa vain pakkoluovuttamalla niiden nykyiset omistajat ja asuttamalla noihin taloihin kodittomia tai sellaisia työläisiä, jotka nykyisin elävät liian täyteen ahdetuissa asunnoissa. Ja heti kun proletariaatti on vallannut poliittisen vallan, tällainen yhteishyvää tarkoittava toimenpide on toteutettavissa yhtä helposti kuin nykyisen valtion suorittamat muut pakko-otot ja majoitukset” (s. 22, saksank. painos, v. 1887)¹⁰⁶.

Tässä ei käsitellä valtiovallan muodon muuttumista, vaan otetaan ainoastaan sen toiminnan sisältö. Asuntojen pakko-ottoja ja majoituksia tapahtuu nykyisenkin valtion määräyksestä. Myöskin proletaarinen valtio, muodollisesti katsoen, „antaa määräyksiä” huoneistojen haltuunottamisesta ja talojen pakkoluovutuksesta. Mutta selvää on, että entinen toimeenpaneva koneisto, porvaristoon sidottu virkamiehistö olisi suorastaan kelpaamaton panemaan täytäntöön proletaarisen valtion määräyksiä.

..., Todettakoon muuten, että työtätekevän kansan suorittama kaikkien työvälineiden, koko teollisuuden tosiasiallinen haltuunotto on proudhonilaisen „lunastuksen” suoranainen vastakohta. Viimeksi mainitussa tapauksessa erillisestä työläisestä tulee asunnon, talonpoikaistilan, työvälineiden omistaja; ensin mainitussa tapauksessa taas talojen, tehtaiden ja työvälineiden yhteiseksi omistajaksi jää „työtätekevä kansa”, ja tuskinpa niitä tullaan antamaan ainakaan siirtymäkaudella yksityishenkilöiden tai osuuskuntien käyttöön ilman kulunkien korvaamista. Samoin maanomistuksen hävittäminen ei ole maankoron hävittämistä, vaan sen siirtämistä, joskin muunnetussa muodossa, yhteiskunnalle. Kaikkien työvälineiden ottaminen tosiasiallisesti työtätekevän kansan haltuun ei siis suinkaan tee mahdottomaksi vuokrasuhteen säilymistä” (s. 68).

Tässä esityksessä kosketeltua kysymystä, nimittäin kysymystä valtion kuoleutumisen taloudellisista perusteista, käsittelemme seuraavassa luvussa. Engels esittää ajatuk-

sensa sangen varovasti, kun hän sanoo, että proletaarinen valtio „tuskin” tulee jakamaan asuntoja ilmaiseksi, „ainakaan siirtymäkaudella”. Koko kansalle kuuluvien asuntojen vuokraaminen yksityisille perheille edellyttää sekä vuokramaksun kantamista että tietynlaista valvontaa ja jonkinlaista asuntojen jaon säännöstelyä. Kaikki tämä vaatii tiettyä valtion muotoa, muttei suinkaan vaadi erikoista sotilaallista ja virkavaltaista koneistoa etuoikeutetussa erikoisasemassa olevine virkamiehineen. Mutta siirtyminen sellaiseen asiintilaan, jolloin asuntoja voidaan antaa ilmaiseksi, liittyy valtion täydelliseen „kuoleutumiseen”.

Puhuessaan blanquilaisten siirtymisestä Kommuunin jälkeen ja siinä saatujen kokemusten vaikutuksesta marxilaisuuden periaatteelliselle kannalle Engels esittää sivumennen tämän kannan seuraavalla tavalla:

„...,Proletariaatin poliittinen toiminta ja sen diktaatturi on välttämätöntä luokkien ja samalla myös valtion lakkauttamiseen johtavana välivaiheena”... (s. 55).

Jotkut sanansaivartelijat tai porvarilliset „marxilaisuuden hävittäjät” näkevät ehkä ristiriidan siinä, että tässä „valtion lakkauttaminen” *tunnustetaan* ja että tämänlainen sanonta edellä esitetystä „Anti-Dühringin” kohdassa hylätään anarkistisena. Ei olisi ihme, vaikkapa opportunistit laskisivat Engelsinkin „anarkistiksi” — nykyään sosialishovinistit alkavat yhä yleisemmin syyttää internationalisteja anarkismista.

Että yhdessä luokkien lakkauttamisen kanssa tapahtuu myös valtion lakkauttaminen, sitä marxilaisuus on aina opettanut. „Anti-Dühringin” yleisesti tunnetussa „valtion kuoleutumista” koskevassa kohdassa ei syytetä anarkisteja yksinkertaisesti siitä, että he ovat valtion lakkauttamisen kannalla, vaan siitä, kun he saarnaavat, että valtio muka voidaan lakkauttaa „heti paikalla”.

Kun nykyään vallitseva „sosialidemokraattinen” oppi on kokonaan vääristellyt marxilaisuuden suhtautumisen anarkismiin valtion hävittämiskysymyksessä, on erikoisen hyödyllistä muistuttaa mieliin eräs Marxin ja Engelsin polemiikki anarkisteja vastaan.

2. POLEMIIKKI ANARKISTEJA VASTAAN

Tämä polemiikki on vuodelta 1873. Marx ja Engels kirjoittivat italialaiseen sosialistiseen kokoelmajulkaisuun kirjoituksia proudhonilaisia, „autonomisteja” eli „anti-autoritäärejä” vastaan, ja nämä kirjoitukset ilmestyivät vasta vuonna 1913 saksankielisinä käännöksinä „Neue Zeit” lehdessä ¹⁰⁷.

...„Kun työväenluokan poliittinen taistelu”, Marx kirjoitti pilkaten anarkisteja siitä, että he kieltävät politiikan, „saa vallankumouksellisia muotoja, kun työläiset asettavat porvariston diktatuurin tilalle oman vallankumouksellisen diktatuurinsa, niin he tekevät hirvittävän rikoksen loukkaamalla periaatteita, sillä tyydyttääkseen alkeellisia ja arkipäiväisiä tarpeitaan ja murtaakseen porvariston vastarinnan he antavat valtiolle vallankumouksellisen ja ohimenevän muodon, sen sijaan että luopuisivat aseista ja lakkauttaisivat valtion”... („Neue Zeit”, 1913—1914, 32. vuosikerta, I osa, s. 40).

Vain tuollaista valtion „lakkauttamista” vastaan asettui Marx anarkistien katsomuksia kumotessaan! Ei suinkaan sitä vastaan, että valtio katoaa luokkien kadotessa tai lakkautetaan niiden lakkauttamisen yhteydessä, vaan sitä vastaan, että työläiset kieltäytyisivät aseitten käytöstä, järjestetystä väkivallasta, *siis valtiosta*, jonka on palveltava „porvariston vastarinnan murtamisen” tarkoitusta.

Marx korostaa varta vasten — estääkseen anarkismia vastaan käymänsä taistelun todellisen sisällön vääristelyn — proletariaatille tarpeellisen valtion „vallankumouksellista ja *ohimenevää* muotoa”. Proletariaatti tarvitsee valtiota vain väliaikaisesti. Me emme suinkaan eroa anarkisteista kysymyksessä valtion lakkauttamisesta, kun se otetaan *päämääränä*. Me väitämme, että tämän päämäärän saavuttamiseksi on väliaikaisesti käytettävä riistäjiä *vastaan* valtiovallan välikappaleita, keinoja ja menetelmiä, samoin kuin sorretun luokan väliaikainen diktatuuri on välttämätön luokkien hävittämiseksi. Marx valitsee kysymyksen jyrkimmän ja selvimmän asettelun anarkisteja vastaan: onko työläisten kukistaessaan kapitalistien iestä „laskettava aseensa” vai käytettävä niitä kapitalisteja vas-

taan murtaakseen näiden vastarinnan? Ja jonkin luokan järjestelmällinen aseitten käyttö toista luokkaa vastaan,—mitäpä muuta se on kuin valtion „ohimenevä muoto”?

Kysyköön jokainen sosialidemokraatti itseltään: *näinkö* hän on asettanut kysymyksen valtiosta polemisoidessaan anarkisteja vastaan? *näinkö* II Internationalen virallisten sosialistipuolueiden valtava enemmistö on asettanut tämän kysymyksen?

Samat ajatukset esittää Engels vielä paljon yksityiskoh-
taisemmin ja helpotajuisemmin. Hän pilkkaa ennen kaik-
kea ajatusten sekavuutta proudhonilaisilla, jotka nimittivät
itseään „antiautoritääreiksi”, t.s. kielsivät kaiken auktoriteetin,
kaiken alistamisen, kaiken vallan. Ajatelkaa tehdasta,
rautatietä, laivaa aavalla merellä,— Engels sanoo,—
eikö ole selvää, että ilman tiettyä alistamista, siis ilman
tiettyä auktoriteettia eli valtaa ei voi toimia yksikään
näistä monimutkaisista teknillisistä laitoksista, jotka perus-
tuvat koneiden käyttöön ja monien ihmisten suunnitelma-
liseen yhteistyöhön?

...„Kun esitän näitä todisteita kiihkeimpiä anti-
autoritäärejä vastaan”, Engels kirjoittaa, „niin he
voivat antaa minulle vain seuraavan vastauksen:
„Niin! Se on totta, mutta kysymys ei ole tässä aukto-
riteetista, jonka annamme edustajillemme, *vaan tie-
tystä toimeksiannosta*”. Nuo miehet luulevat, että me
voimme muuttaa tietyn asian toiseksi muuttamalla
sen nimeä”...

Näytettyään täten, että auktoriteetti ja autonomia ovat
suhteellisia käsitteitä, että niiden soveltamisen ala muuttuu
yhteiskunnallisen kehityksen eri vaiheiden mukana, että
niiden pitäminen absoluutteina on mieletöntä, ja lisättyään,
että koneiden ja suurtuotannon soveltamisen ala laajenee
yhä, Engels siirtyy auktoriteetin yleisestä käsittelystä
valtiokysymykseen.

...„Jos autonomistit”, hän kirjoittaa, „tyytyisivät
sanomaan vain, että tulevaisuuden yhteiskunnallinen
organisaatio on salliva auktoriteettia vain niissä puit-
teissa, joissa tuotantoehdot tekevät sen välttämättö-
mäksi, niin heidän kanssaan voitaisiin päästä yhteis-
ymmärrykseen. Mutta he ovat sokeita kaikkien

tosiasiain suhteen, jotka tekevät auktoriteetin välttämättömäksi, ja he taistelevat kiihkeästi sanaa vastaan.

Minkä vuoksi antiautoritäärit eivät rajoitu huutamaan poliittista auktoriteettia, valtiota vastaan? Kaikki sosialistit ovat samaa mieltä siitä, että valtio ja samalla myös poliittinen auktoriteetti häviävät tulevan yhteiskunnallisen vallankumouksen seurauksena, toisin sanoen, yleiset funktiot menettävät poliittisen luonteensa ja muuttuvat pelkiksi hallinnollisiksi, yhteiskunnan etuja valvoviksi funktioiksi. Mutta antiautoritäärit vaativat, että poliittisesta valtiosta tehtäisiin loppu yhdellä iskulla, jo ennen kuin tehdään loppu niistä yhteiskunnallisista suhteista, jotka sen ovat synnyttäneet. He vaativat, että yhteiskunnallisen vallankumouksen ensimmäisenä tekona tulee olla auktoriteetin hävittäminen.

Ovatko nuo herrat nähneet koskaan vallankumousta? Vallankumous on epäilemättä niin auktoritatiivinen asia, kuin yleensä olla voi. Vallankumous on teko, jolla osa väestöä sanelee tahtonsa väestön toiselle osalle kiväärien, pistimien ja tykkien avulla, siis sangen auktoritatiivisten välineiden avulla. Ja voitanut puolue joutuu välttämättömyyden pakosta pitämään yllä herruuttaan sen pelon avulla, jota sen aseet aiheuttavat taantumuksellisissa. Olisikohan Pariisin Kommuuni pysynyt päivää kauemmin pystyssä, jollei se porvaristoa vastustaessaan olisi nojautunut aseistautuneen kansan auktoriteettiin? Eiköhän meillä ole oikeus moittia Kommuunia päinvastoin siitä, että se käytti tätä auktoriteettia liian vähän? Siis jompikumpi. Joko antiautoritäärit eivät itse tiedä, mitä puhuvat, ja siinä tapauksessa he aiheuttavat vain sekaannusta, tai he sen tietävät, ja siinä tapauksessa he kavaltavat proletariaatin asian. Kummassakin tapauksessa he palvelevat vain taantumusta" (s. 39).

Tässä esityksessä on kosketeltu kysymyksiä, joita on käsiteltävä samassa yhteydessä kuin aihetta politiikan ja talouden keskinäissuhteista valtion kuoleutumisessa (seuraava luku koskee tätä aihetta). Sellaisia ovat kysymys yhteiskunnallisten tehtävien muuttumisesta poliittisista teh-

tävistä pelkiksi hallintotehtäviksi ja kysymys „poliittisesta valtiosta”. Viimeksi mainittu sanonta, joka on erikoisesti omiaan synnyttämään väärinkäsityksiä, viittaa valtion kuoleutumisprosessiin: kuolevaa valtiota voidaan sen kuoleutumisen tietyllä asteella sanoa ei-poliittiseksi valtioksi.

Merkittävintä tässä Engelsin lausunnossa on taaskin kysymyksen asettaminen anarkisteja vastaan. Sosialidemokraatit, jotka haluavat olla Engelsin oppilaita, ovat vuoden 1873 jälkeen miljoonia kertoja väitelleet anarkisteja vastaan, mutta *eivät* lainkaan siten kuin marxilaiset voivat ja kuten heidän tuleekin väitellä. Anarkistinen käsitys valtion lakkauttamisesta on sekava ja *epävallankumouksellinen*,— juuri näin Engels asetti kysymyksen. Vallankumouksen syntymistä ja kehittymistä, sen erikoistehtäviä väkivaltaan, auktoriteettiin, valtaan, valtioon nähden — juuri tätä anarkistit eivät halua nähdä.

Nykyisillä sosialidemokraateilla on tavanomainen anarkismin arvostelu muuttunut silkaksi pikkuporvarilliseksi typeryydeksi: „mehän tunnustamme valtion, mutta anarkistit eivät tunnusta!” Tuollainen typeruus ei tietenkään voi olla tympäisemättä vähänkin ajattelevia ja vallankumouksellisia työläisiä. Engels puhuu toista: hän tähdentää, että kaikki sosialistit tunnustavat valtion katoamisen sosialistisen vallankumouksen seurauksena. Sitten hän asettaa konkreettisesti kysymyksen vallankumouksesta, juuri sen kysymyksen, jonka sosialidemokraatit opportunisminsa vuoksi tavallisesti kiertävät, jättäen sen anarkisteille niin sanoaksemme yksin „muokattavaksi”. Ja asettaessaan tämän kysymyksen Engels tarttuu härkää sarvista: eikö Kommuunin olisi pitänyt käyttää *enemmän* hyväkseen *valtion*, s.o. aseistautuneen ja hallitsevaksi luokaksi järjestyneen proletariaatin *vallankumouksellista* valtaa?

Kysymyksen proletariaatin konkreettisista tehtävistä vallankumouksessa on vallitseva virallinen sosialidemokratia kuitannut tavallisesti pelkällä poroporvarin pilkallisella hymähdyksellä tahi parhaassa tapauksessa välttelevällä sofistisella sanonnalla: „sittenpä hän nähdään”. Ja anarkistit ovat saaneet oikeuden sanoa tällaista sosialidemokratiaa vastaan, että se kavaltaa tehtävänsä työläisten vallankumouksellisessa kasvattamisessa. Engels käyttää

hyväkseen viimeksi tapahtuneen proletaarisen vallankumouksen kokemuksiä nimenomaan tutkiakseen mahdollisimman konkreettisesti, mitä ja miten proletariaatin on tehtävä sekä pankkien että valtion suhteen.

3. KIRJE BEBELILLE

Merkittävimpiä, ellei kaikkein merkittävin lausunto valtiokysymyksestä Marxin ja Engelsin teoksissa on seuraava kohta Engelsin kirjeessä Bebelille maaliskuun 18—28 päivältä 1875. Sivummeñnen huomautamme, että mikäli tiedämme Bebel julkaisi tämän kirjeen ensi kerran muistelmiensa („Elämästäni”) toisessa osassa, joka ilmestyi v. 1911, siis 36 vuotta kirjeen kirjoittamisen ja lähettämisen jälkeen.

Arvostellen samaa Gothan ohjelmaluonnosta, jota Marxin arvosteli kuuluisassa kirjeessään Brackelle, ja kosketellen erikoisesti valtiokysymystä, Engels kirjoitti Bebelille seuraavaa:

...„Vapaa kansanvaltio on muuttunut vapaaksi valtioksi. Näiden sanojen kieliopillisen merkityksen mukaan vapaa valtio on sellainen, jossa valtio on vapaa kansalaistensa suhteen, siis valtio, jossa on despoottinen hallitus. Pitäisi lopettaa koko tuo jaarittelu valtiosta, varsinkin nyt Kommuunin jälkeen, joka ei ollut enää valtio sanan varsinaisessa merkityksessä. „Kansanvaltiolla” anarkistit ovat piikitelleet meitä yllin kyllin, vaikka jo Proudhonia vastaan suunnatussa Marxin teoksessa ja sen jälkeen „Kommunistisessa Manifestissa” sanotaan suoraan, että sosialistisen yhteiskuntajärjestelmän tultua pysytetyksi valtio hajoaa (sich auflöst) ja katoaa itsestään. Mutta koska valtio on vain ohimenevä laitos, jota joudutaan käyttämään taistelussa, vallankumouksessa, vastustajain kukistamiseksi väkivalloin, niin sulaa järjettömyyttä on puhua vapaasta kansanvaltiosta: niin kauan kuin proletariaatti vielä tarvitsee valtiota, se ei tarvitse sitä vapauden vuoksi, vaan nujertaakseen vastustajansa, ja silloin kun käy mahdolliseksi puhua vapaudesta, silloin valtio sellaisenaan lakkaa olemasta. Siksi me ehdottaisimme panemaan „valtio” sanan tilalle kaikkialla sanan

„yhteisö” (Gemeinwesen), erinomaisen vanhan saksalaisen sanan, joka vastaa ranskalaista sanaa „kommuuni” ” (ss. 321—322 alkuperäisessä saksalaisessa painoksessa)¹⁰⁸.

On otettava huomioon, että tämä kirje koskee puolueohjelmaa, jota Marx arvosteli kirjeessään, joka on päivätty vain muutamaa viikkoa myöhemmin kuin tämä kirje (Marxin kirje on toukokuun 5 päivältä 1875), ja että Engels asui silloin yhdessä Marxin kanssa Lontoossa. Sen vuoksi Engels, käyttäessään viimeisessä lauseessa sanaa „me”, varmaan omassa nimessään sekä Marxin nimessä kehottaa Saksan työväenpuolueen johtajaa *poistamaan ohjelmasta* sanan „valtio” ja asettamaan sen tilalle sanan „yhteisö”.

Minkähänlaisen ulvonnan „anarkismista” nostaisivatkaan nykyisen, opportunisteille otolliseksi väärennetyn „marxilaisuuden” päämiehet, jos heille esitettäisiin tällaista korjausta ohjelmaan!

Ulvokoot. Porvaristo kiittää heitä siitä.

Mutta me jatkamme työtämme. Puolueemme ohjelmaa tarkistettaessa Engelsin ja Marxin neuvo on otettava ehdottomasti huomioon, jotta olisimme lähempänä totuutta, jotta palauttaisimme marxilaisuuden ennalleen puhdistamalla sen vääristelyistä ja jotta voisimme johtaa oikeammin työväenluokan vapaustaistelua. Bolshevikkien keskuudesta ei tietenkään löydy Engelsin ja Marxin neuvon vastustajia. Vaikeutta syntyy ehkä vain sanasta. Saksan kielessä on kaksi „yhteisö” sanaa, joista Engels on valinnut sen, joka *ei* merkitse erillistä yhdyskuntaa, vaan niiden kokonaisuutta, yhteisösystemiä. Venäjän kielessä ei ole tällaista sanaa, joten täytynee valita ranskalainen sana „kommuuni”, vaikka silläkin on omat haittansa.

„Kommuuni ei ollut enää valtio sanan varsinaisessa merkityksessä” — sellainen on Engelsin teoreettisesti mitä tärkein väite. Edellä esitetyn jälkeen tämä väite on täysin ymmärrettävä. Kommuuni *lakkasi* olemasta valtio, koska sen ei tarvinnut lannistaa väestön enemmistöä, vaan vähemmistö (riistäjät); se oli murskannut porvarillisen valtiokoneiston; *erikoisen* lannistamismahdin sijalle astui näyttämölle väestö itse. Tämä kaikki on luopumista valtiosta sen varsinaisessa mielessä. Ja jos Kommuuni olisi lujittunut, niin valtion jäljet olisivat „kuoleutuneet” siinä

itsestään, sen ei olisi tarvinnut „lakkauttaa” valtion laitoksia: ne olisivat lakanneet toimimasta sitä mukaa kuin niille ei olisi jäänyt mitään tekemistä.

„Anarkistit piikittelevät meitä „kansanvaltiolla””; sanoessaan näin Engels tarkoittaa ennen kaikkea Bakuninia ja hänen hyökkäilyjään Saksan sosialidemokraatteja vastaan. Engels myöntää nämä hyökkäilyt *sikäli* oikeiksi, mikäli „kansanvaltio” on samanlaista järjestömyyttä ja samanlaista luopumista sosialismista kuin „vapaa kansanvaltiokin”. Engels pyrkii oikeisemaan Saksan sosialidemokraattien taistelua anarkisteja vastaan, tekemään tämän taistelun periaatteellisesti oikeaksi, puhdistamaan sen opportunistisista ennakkoluuloista „valtioon” nähden. Mutta eikös mitä! Engelsin kirjettä pidettiin vakan alla 36 vuotta. Tuonnempana näemme, että tämän kirjeen julkaisemisen jälkeenkin Kautsky toistelee itsepintaisesti oikeastaan samoja virheitä, joista Engels varoitti.

Bebel vastasi Engelsille kirjeellä syyskuun 21 päivänä 1875, jolloin hän kirjoitti muun muassa „yhtyvänsä täydellisesti” Engelsin mielipiteeseen ohjelmaluonnoksesta ja että hän oli moittinut Liebnechtia myöntävyydestä (Bebelin muistelmien saksank. painos, II osa, s. 334). Mutta kun otamme Bebelin kirjasen „Päämäärämme”, niin tapaamme siinä kokonaan vääriä ajatuksia valtiosta:

„Valtio on muutettava *luokkaherruuteen* perustuvasta valtiosta *kansan valtioksi*” („Unsere Ziele”, saksank. painos, 1886, s. 14).

Näin on kirjoitettu Bebelin kirjasen 9:nnessä (yhdeksännessä!) painoksessa! Eipä ihme, että Saksan sosialidemokratia on imenyt itseensä näin itsepintaisesti toistetut opportunistiset järkeilyt valtiosta, varsinkin kun Engelsin vallankumoukselliset selitykset pantiin vakan alle ja koko tilanne, jossa elettiin, „vieraannutti” pitkäksi ajaksi vallankumouksesta.

4. ERFURTIN OHJELMAN LUONNOKSEN ARVOSTELU

Sitä Erfurtin ohjelman ¹⁰⁹ luonnoksen arvostelua, jonka Engels lähetti Kautskylle kesäkuun 29 päivänä 1891 ja joka julkaistiin vasta kymmenen vuotta myöhemmin „Neue Zeittissa”, ei voida sivuuttaa marxilaisuuden valtio-oppia käsiteltäessä, sillä se on pääasiassa omistettu juuri sosialidemo-

kratian *opportunististen* katsomusten arvostelulle *valtiojärjestystä* koskevista kysymyksissä.

Huomautamme ohimennen, että talouselämän kysymyksestä Engels antaa myös erään erittäin arvokkaan viitteen, joka osoittaa, miten tarkasti ja syvällisesti ajatellen hän seurasi nimenomaan uusimman kapitalismin muutoksia ja miten hän tämän vuoksi kykeni jossain määrin jo etukäteen näkemään meidän aikamme, imperialistisen kauden tehtävät. Tuo viite on tällainen: ohjelmaluonnoksessa kapitalismin luonnehtimiseksi käytetystä sanasta „suunnitelmattomuus” (Planlosigkeit) Engels kirjoittaa:

„...,Kun siirrymme osakeyhtiöistä trusteihin, jotka hallitsevat ja monopolisoivat kokonaisia teollisuusaloja, niin siinä ei lakkaa vain yksityistuotanto, vaan suunnitelmattomuuskin” („Neue Zeit”, 20. vuosikerta, 1. osa, 1901—1902, s. 8).

Tässä on huomioitu se, mikä on kaikkein tärkeintä uusimman kapitalismin, t.s. imperialismin teoreettisessa arvioinnissa, nimittäin se, että kapitalismi muuttuu monopolistiseksi *kapitalismiksi*. Viimeinen sana on alleviivattava, sillä kaikkein yleisin virhe on se porvarillis-reformistinen väite, että monopolistinen tai valtiomonopolistinen kapitalismi *ei* muka *enää* olekaan kapitalismia, että sitä voidaan jo sanoa „valtiososialismiksi” y.m.s. Täyttä suunnitelmallisuutta trustit eivät tietysti anna, eivät ole tähän mennessä antaneet eivätkä voikaan antaa. Mutta mikäli niissä ilmeneekin suunnitelmallisuutta, mikäli pääoman ruhtinaat laskelmoivat jo etukäteen tuotannon määrät kansallisessa ja jopa kansainvälisessä mitassa, mikäli he säännöstelevät sitä suunnitelmallisesti, me pysymme kuitenkin *kapitalismissa*, tosin sen ollessa uudella asteella, mutta kuitenkin kapitalismissa. *Tällaisen* kapitalismin „läheisyyttä” sosialismin tulee proletariaatin todellisten edustajien pitää todisteena siitä, että sosialistinen vallankumous on lähellä, helppo suorittaa, toteutettavissa ja pikaisesti välttämätön, eikä suinkaan todisteena siitä, että on suhtauduttava suopeasti tämän vallankumouksen kieltämiseen ja kapitalismin kauristeluun, jota kaikki reformistit harjoittavat.

Mutta palatkaamme valtiokysymykseen. Engels antaa tässä kolmenlaisia varsin arvokkaita viitteitä: ensinnäkin tasavaltakysymyksestä; toiseksi kansallisuuskysymyksen

yhteydestä valtiojärjestykseen; kolmanneksi paikallisesta itsehallinnosta.

Mitä tulee tasavaltaan, niin Engels pani siihen pääpainon Erfurtin ohjelmaluonnosta arvostellessaan. Ja kun muistutamme mieleen, minkä merkityksen Erfurtin ohjelma on saanut koko kansainvälisessä sosialidemokratiassa, miten siitä tuli malli koko II Internationalelle, niin voidaan liioittelematta sanoa, että Engels arvostelee tässä koko II Internationalen opportunistia.

„Luonnoksen poliittiset vaatimukset”, Engels kirjoittaa, „ovat perin puutteellisia. *Sitä*, mikä oikeastaan olisi pitänyt sanoa, *ei siinä ole*” (kursivointi Engelsin).

Ja edelleen selitetään, että Saksan perustuslaki on itse asiassa jäljennös mitä taantumuksellisimmasta perustuslaista vuodelta 1850, että valtiopäivät ovat vain, kuten Wilhelm Liebknecht sanoi, „absolutismin viikunanlehti” ja että on „ilmeistä järjettömyyttä” pyrkiä toteuttamaan „kaikkien työvälineiden muuttamista yhteisomaisuudeksi” sellaisen perustuslain pohjalla, joka laillistaa pikkuvaltioiden ja saksalaisten pikkuvaltioiden liiton.

„Tähän aiheeseen kajoaminen on vaarallista”, lisää Engels, joka tiesi erittäin hyvin, ettei Saksassa saanut esittää ohjelmassa legaalisesti tasavaltavaatimusta. Mutta Engels ei noin vain mukaudu tähän ilmeiseen näkökohtaan, johon „kaikki” tyytyvät. Engels jatkaa: „Mutta asiaan on kuitenkin puututtava tavalla tai toisella. Miten tarpeellista tämä on, sen osoittaa suuressa osassa sosialidemokraattista lehdistöä juuri nyt leviävä (einreissende) opportunisti. Pelosta, että sosialistilaki saatetaan jälleen voimaan, ja muistaen eräät tuon lain voimassaolon aikana esitetyt ennenaikaiset lausunnot, tahdotaan nyt, että puolue tunnustaisi Saksan nykyisen laillisen järjestyksen riittäväksi puolueen kaikkien vaatimusten toteuttamiseen rauhallista tietä”...

Engels asettaa etutilalle sen perusseikan, että Saksan sosialidemokraatit ovat toimineet poikkeuslain toistumisen pelosta, ja empimättä sanoo sitä opportunistiksi, selittäen unelmat „rauhallisesta” tiestä aivan järjettömiksi juuri sen

vuoksi, ettei Saksassa ole tasavaltaa eikä vapautta. Engels on kyllin varovainen ollakseen sitomatta käsiään. Hän myöntää, että niissä maissa, joissa on tasavalta tai hyvin suuri vapaus, „voidaan kuvitella” (vain „kuvitella”!) rauhallista kehitystä sosialismiin, mutta Saksassa, hän toistaa,

...„Saksassa, missä hallitus on miltei kaikkivaltias ja missä ei valtiopäivillä eikä muillakaan edustuslaitoksilla ole todellista valtaa, Saksassa tuollainen julistaminen, vieläpä ilman mitään tarvetta, merkitsee sitä, että absolutismilta otetaan pois viikunanlehti ja itse asetetaan verhoamaan alastomuutta”...

Absolutismin verhoajiksi onkin todella osoittautunut valtava enemmistö Saksan sosialidemokraattisen puolueen virallisista johtajista, puolueen, joka on pistänyt nämä viitteet „veran alle”.

...„Tuollainen politiikka voi ajan pitkään vain johtaa puolueemme harhateille. Etualalle työnnetään yleisiä, abstraktisia poliittisia kysymyksiä ja tällä tavoin peitetään lähimmät konkreettiset kysymykset, jotka itse asettuvat päiväjärjestykseen ensimmäisten suurtapahtumien, ensimmäisen poliittisen kriisin mukana. Voiko tästä seurata muuta kuin se, että puolue jää ratkaisevalla hetkellä yhtäkkiä neuvottomaksi ja että ratkaisevimmissa kohdissa vallitsee epäselvyys ja eripuraisuus, koska näitä kysymyksiä ei ole milloinkaan pohdittu...”

Tämä suurten perusnäkökohtien unohtaminen hetkellisten päivänetujen takia, tämä hetkellisten menestysten tavoittelu ja niistä taisteleva myöhempiä seurauksia ajattelematta, tämä liikkeen tulevaisuuden uhraaminen nykyisyydelle saattaa olla tarkoitukseltaan „rehellistä”, mutta kuitenkin se on opportunistia ja pysyy opportunistina, ja „rehellinen” opportunisti on ehkä kaikkein vaarallisinta...

Jos mikään on varmaa, niin on sitä se, että puolueemme ja työväenluokka voivat päästä valtaan vain sellaisen valtiomuodon vallitessa kuin on demokraattinen tasavalta. Vieläpä se on proletariaatin diktatuurille ominainen muoto, kuten jo suuri Ranskan vallankumous osoitti”...

Engels toistaa tässä erikoisen selväpiirteisesti sen perusajatuksen, joka kulkee punaisena lankana Marxin kaikissa teoksissa, nimittäin että demokraattinen tasavalta on lähin tie proletariaatin diktatuuriin. Sillä poistamatta lainkaan pääoman herruutta ja siis myöskään joukkojen sortamista ja luokkataistelua tällainen tasavalta vie kiertämättömästi sellaiseen tämän taistelun laajenemiseen, kehittymiseen, valloilleen pääsemiseen ja kärjistymiseen, että kun kerran syntyy mahdollisuus tyydyttää sorrettujen joukkojen perustarpeet, niin tämä mahdollisuus toteutuu kiertämättömästi ja yksinomaan proletariaatin diktatuurissa, siinä, että proletariaatti johtaa näitä joukkoja. Koko II Internationalle ovat nämäkin marxilaisuuden „unohdettuja sanoja”, ja niiden unohtamisen on paljastanut erittäin räikeästi menševikkipuolueen historia ensimmäisen puolen vuoden aikana vuoden 1917 Venäjän vallankumouksessa.

Kysymyksessä, joka koskee federatiivista tasavaltaa väestön kansallisen kokoonpanon yhteydessä, Engels kirjoitti:

„Mitä täytyy tulla nykyisen Saksan tilalle?” (jolla on taantumuksellinen monarkkinen perustuslaki ja yhtä taantumuksellinen pikkuvaltiojärjestelmä, joka ikuistaa „preussilaisuuden” erikoisuudet sen sijaan, että sulattaisi pikkuvaltiot Saksaan kokonaisuutena). „Proletariaatti voi mielestäni käyttää vain yhtenäisen ja jakamattoman tasavallan muotoa. Federatiivinen tasavalta on vielä nytkin yleensä välttämätön Yhdysvaltain jättiläisalueella, vaikka se niiden itäosassa tulee jo haitaksi. Se olisi edistysaskel Englannissa, missä kahdella saarella asuu neljä kansakuntaa ja missä siitä huolimatta, että siellä on vain yksi parlamentti, on rinnakkain kolme lainsäädäntöjärjestelmää. Se on jo kauan sitten tullut haitaksi pienessä Sveitsissä, ja siellä sitä voidaan vielä sietää vain siksi, että Sveitsi tyytyy olemaan pelkkänä passiivisena jäsenenä Euroopan valtiosysteemissä. Saksalle olisi federalistinen sveitsiläistyminen suuri taka-askel. Kaksi kohtaa erottaa liittovaltion täysin yhtenäisestä valtiosta, nimittäin se, että jokaisella liittoon kuuluvalla osavaltiolla on oma erityinen siviili- ja rikoslainsäädäntönsä sekä oikeusjärjestyksensä, ja sitten se, että

kansanedustajakamarin rinnalla on valtioiden edustajain kamari, missä jokainen kantoni äänestää sellaisenaan, olipa se suuri tai pieni". Saksassa liittovaltio on siirtymistä täysin yhtenäiseen valtioon, eikä vuosien 1866 ja 1870 „ylhäältä tehtyä vallankumousta" pidä kääntää takaisin, vaan sitä on täydennettävä „liikkeellä alhaalta".

Engels ei suinkaan osoita välinpitämättömyyttä valtion muotoja koskevaan kysymykseen nähden, vaan päinvastoin pyrkii äärimmäisen huolellisesti erittelemään juuri siirtymismuotoja voidakseen kunkin yksityistapauksen konkreettisten historiallisten erikoisuuksien nojalla todeta, *mistä* ja *mihin* siirtymistä kyseinen siirtymismuoto on.

Samoin kuin Marxkin Engels puolustaa proletariaatin ja proletaarisen vallankumouksen näkökannalta demokraattista sentralismia, yhtenäistä ja jakamatonta tasavaltaa. Federatiivista tasavaltaa hän pitää joko poikkeuksena ja kehityksen häirtana tai siirtymisenä monarkiasta keskitettyyn tasavaltaan, „edistysaskeleena" tietyissä erikoisoloissa. Ja näiden erikoisehtojen joukosta työntyy esiin kansallisuuskysymys.

Vaikka Engels samoin kuin Marxkin arvostelee säälimättömästi pikkuvaltioiden taantumuksellisuutta ja tietyissä konkreettisissa tapauksissa ilmenevää tämän taantumuksellisuuden verhoamista kansallisuuskysymyksellä, ei hänellä ole missään jälkeäkään kansallisuuskysymyksen sivuuttamispyrkimyksestä, mihin syntyin lankeavat niin usein Hollannin ja Puolan marxilaiset, jotka pitivät lähtökohtana mitä oikeutetuinta taistelua „omien" pikkuvaltiointensa poroporvarillisen ahdasta nationalismia vastaan.

Englannissakin, jossa sekä maantieteellisten ehtojen että samankielisyyden ja monien vuosisatojen historian luulisi „tehneen lopun" kansallisuuskysymyksestä Englannin erinäisissä pienissä osissa, sielläkin Engels huomioi sen selvän tosiasian, että kansallisuuskysymyksestä ei ole vielä päästy, jonka vuoksi hän tunnustaa federatiivisen tasavallan „edistysaskeleeksi". Selvää on, ettei tässä ole hivenenkään vertaa kieltäytymistä federatiivisen tasavallan puutteellisuuksien arvostelusta ja mitä päättäväisimmästä propagandasta ja taistelusta yhtenäisen, keskitetysti demokraattisen tasavallan puolesta.

Mutta demokraattista sentralismia Engels ei käsitä lainkaan siinä virkavaltaisuuden mielessä, jossa tätä käsitettä käyttävät porvarilliset ja pikkuporvarilliset ideologit, anarkistit viime mainittujen joukossa. Engelsillä sentralismi ei suinkaan tee mahdolliseksi sitä laajaa paikallista itsehallintoa, joka, „kommuunien” ja alueiden puoltaessa vapaaehtoisesti valtion yhtenäisyyttä, poistaa ehdottomasti kaiken virkavaltaisuuden ja „komentelun” ylhäältäkin.

...„Siis yhtenäinen tasavalta”, Engels kirjoittaa kehitellessään marxilaisuuden ohjelmakatsomuksia valtioon nähden, „muttei Ranskan nykyisen tasaval-
lan mielessä, joka ei ole mikään muu kuin vuonna 1798 perustettu keisarikunta ilman keisaria. Vuodesta 1792 vuoteen 1798 oli Ranskan joka departementilla, joka kunnalla (Gemeinde) täydellinen itsehallinto amerikkalaiseen malliin, ja niin pitää olla meilläkin. Miten itsehallinto on järjestettävä ja miten voidaan selviytyä ilman virkavaltaa, sen on meille osoittanut ja todistanut Amerikka sekä ensimmäinen Ranskan tasavalta ja vielä nytkin osoittavat Kanada, Australia ja muut Englannin siirtomaat. Ja tällainen maakunnallinen (alueellinen) ja kunnallinen itsehallinto ovat paljon vapaampia laitoksia kuin esim. Sveitsin federalismi, missä kantoni on tosin varsin riippumaton Bundista” (s.o. federatiivisesta valtiosta kokonaisuudessaan), „mutta riippumaton myöskin sekä piirikunnasta (Bezirk) että kunnasta. Kantonihallitukset nimittävät piirikuntapäälliköt (Statthalter) ja prefektit, joita ei ole englanninkielisissä maissa lainkaan ja jotka meidän on tulevaisuudessa ajettava meiltä tiehensä yhtä päättäväisesti kuin preussilaiset maaneuvokset ja hallitusneuvokset” (komissariukset, piiripoliisipäälliköt, kuvernöörit, yleensä kaikki ylhäältä nimitetyt virkamiehet). Tämän mukaisesti Engels esittää itsehallintoa koskevalle ohjelmakohdalle seuraavan sanamuodon: „Täydellinen itsehallinto maakunnassa” (läänissä tai alueella), „piirikunnassa ja kunnassa yleisellä äänioikeudella valittujen virkamiesten kautta; kaikkien valtion puolesta nimettyjen paikallis- ja maakuntavirastojen lakkauttaminen”.

Kerenskin ja muiden „socialististen” ministerien hallituksen lakkauttamassa „Pravdassa” (№ 68 toukokuun 28 pltä 1917)* minulla oli jo tilaisuus huomauttaa, miten tässä kohden — eikä tietenkään vain tässä yhdessä kohdassa — nuo muka vallankumouksellisen muka demokraatian muka socialistiset edustajamme ovat tavattoman räikeästi perääntyneet *demokratismista*. On ymmärrettävää, että henkilöt, jotka ovat sitoneet itsensä „kokoomukseen” imperialistisen porvariston kanssa, ovat pysyneet kuuroina näille huomautuksille.

Erittäin tärkeää on panna merkille, että Engels — tosiasioiden ja mitä selvimmän esimerkin valossa — torjuu tuon varsinkin pikkuporvarillisten demokraattien keskuudessa sangen laajalle levinneen ennakkoluulon, että federatiivinen tasavalta merkitsee muka ehdottomasti suurempaa vapautta kuin keskitetty tasavalta. Se ei ole totta. Sen kumoavat tosiseikat, jotka Engels esittää Ranskassa vuosina 1792—1798 olleeseen keskitettyyn tasavaltaan ja Sveitsin federalistiseen tasavaltaan nähden. Todella demokraattinen keskitetty tasavalta on antanut *enemmän* vapautta kuin federalistinen tasavalta. Eli toisin sanoen: *suurimman* paikallisen, alueellisen y.m. vapauden, mitä historia tuntee, on antanut *keskitetty* eikä federatiivinen tasavalta.

Tähän tosiseikkaan, kuten yleensäkin federatiivista ja keskitettyä tasavaltaa sekä paikallista itsehallintoa koskevaan kysymykseen, ei puolueemme propagandassa ja agitaatiossa ole kiinnitetty eikä vielääkään kiinnitetä riittävää huomiota.

5. VUONNA 1891 KIRJOITETTU JOHDANTO
MARXIN „KANSALAISSOTAAN”

Johdannossaan „Kansalaissota Ranskassa” teoksen kolmanteen painokseen — tämä johdanto on päivätty maaliskuun 18 pntä 1891 ja julkaistu ensimmäisen kerran aikakauslehdessä „Neue Zeit” — Engels on esittänyt erinomaisen selväpiirteisen yhteenvedon Kommuunin opetuksista, tehden samalla sivumennen mielenkiintoisia huomautuksia kysymyksistä, jotka koskevat suhtautumista valtioon¹¹⁰.

* Ks. Teokset, 24. osa, ss. 532—535. *Toim.*

Tätä yhteenvetoa, joka on varta vasten tähdätty Saksassa levinnyttä „taikauskoista valtion kunnioittamista” vastaan ja jota syvensi koko sen kaksikymmenvuotiskauden kokemus, joka erotti tekijän Kommuunista, voidaan täydellä syyllä sanoa marxilaisuuden viime sanaksi käsiteltävässä kysymyksessä.

Ranskassa, Engels huomauttaa, työläiset ovat olleet jokaisen vallankumouksen jälkeen aseissa; „valtiolainvan peräsimmäisille porvareille työläisten aseistariisuminen oli sen vuoksi samaa kuin ensimmäinen käsky. Siitä on johtunut, että jokaista työläisten voittoon viemää vallankumousta on seurannut uusi taistelu, joka on päättynyt työläisten tappioon”...

Yhteenveto porvarillisten vallankumousten kokemuksista on yhtä lyhyt kuin selväkin. Asian ydin — muun muassa myös valtiokysymyksessä (*onko sorretulla luokalla aseet?*) — on tässä saatu mainiosti esiin. Juuri tämän ytimen ovat sekä porvarillisen ideologian vaikutuksen alaisina olevat professorit että pikkuporvarilliset demokraatit useimmiten kiertäneet. Vuoden 1917 Venäjän vallankumouksessa oli „myös-marxilaisella”, „menshevikki” Tseretelillä kunnia (Cavaignacin kunnia) lörpötellä julki tämä porvarillisten vallankumousten salaisuus. „Historiallisessa” puheessaan kesäkuun 11 päivänä Tsereteli sanoi varomattomuudessaan porvariston päättäneen riisua Pietarin työläiset aseista, ja hän esitti tietenkin tämän päätöksen sekä omana kantanaan että yleensä „valtiollisena” välttämättömyytenä!

Tseretelin kesäkuun 11 päivänä pitämä historiallinen puhe tulee jokaiselle vuoden 1917 vallankumouksen historioitsijalle tietenkin olemaan kaikkein havainnollisimpia esimerkkejä siitä, miten herra Tseretelin johtama eserrien ja menshevikkien liittoutuma siirtyi porvariston puolelle vallankumouksellista proletariaattia vastaan.

Toinen Engelsin sivumennen tekemä huomautus, joka myös liittyy kysymykseen valtiosta, koskee uskontoa. Tunnettua on, että Saksan sosialidemokratia, sitä mukaa kuin se mätäni ja tuli yhä opportunistisemmaksi, luisui yhä useammin tulkitsemaan poroporvarillisittain, väärin kuuluisaa sanontaa: „uskonnon julistaminen yksityisasiaksi”. Tämä sanonta näet tulkittiin siten, että vallankumoukselli-

sen proletariaatin *puolueellekin* uskontokysymys on muka yksityisasiä!! Tätä proletariaatin vallankumouksellisen ohjelman täydellistä kavaltamista vastaan nousikin Engels, joka vuonna 1891 havaitsi puolueessaan vasta *aivan heikkoja* opportunismien ituja ja joka sen vuoksi lausui ajatuksensa mahdollisimman varovasti:

„Niin kuin Kommuuniin kuului melkein yksinomaan työläisiä tai tunnustettuja työväenedustajia, niin myös sen päätöksilläkin oli jyrkästi proletaarinen luonne. Ne joko säätivät toimeenpantavaksi uudistuksia, jotka tasavaltalainen porvaristo oli vain raukkamaisessa pelkuruudessaan laiminlyönyt, mutta jotka muodostivat välttämättömän perustan työväenluokan vapaalle toiminnalle, kuten esimerkiksi sen periaatteen toteuttaminen, että *valtioon nähden* uskonto on pelkästään yksityisasiä; tai teki Kommuuni välittömästi työväenluokan edun mukaisia päätöksiä, jotka osittain tekivät syvän leikkauksen vanhaan yhteiskuntajärjestelmään”...

Engels alleviivasi sanat „valtioon nähden” tarkoituksellisesti, suunnaten hyvin osuvan iskunsa saksalaista opportunismia vastaan, joka oli julistanut uskonnon yksityisasiäksi *puolueeseen nähden* ja joka oli siten painanut vallankumouksellisen proletariaatin puolueen mitä latteimman „vapaamielisen” poroporvarillisuuden tasolle, joka on valmis sallimaan uskontunnustuksen ulkopuolella olemisen, mutta suhtautuu kielteisesti *puolueen* taistelutehtävään kansaa tyhmentävää uskonnollista oopiumia vastaan.

Tuleva Saksan sosialidemokratian historioitsija, joka tutkii sen vuonna 1914 kärsimän häpeällisen vararikon alkujuuria, löytää tähän kysymykseen paljon mielenkiintoista aineistoa alkaen puolueen aatteellisen johtajan Kautskyn kirjoituksissaan antamista karttelevista selityksistä, jotka avaavat ovet selkoselälleen opportunismille, ja päättyen puolueen suhtautumiseen „Los-von-Kirche-Bewegungiin” (irti-kirkosta-liikkeeseen) vuonna 1913.

Mutta siirtykäämme tarkastelemaan, minkälaisen yhteenvedon Kommuunin opetuksista Engels antoi taistelevalle proletariaatille kahdenkymmenen vuoden kuluttua Kommuunin jälkeen.

Engels asetti etualalle seuraavat opetukset:

...,Juuri se entisen keskitetyn hallituksen sortovalta — sotaväki, valtiollinen poliisi, virkavalta —, minkä Napoleon oli luonut 1798 ja minkä sittemmin jokainen uusi hallitus oli ottanut tervetulleena aseena haltuunsa ja käyttänyt vastustajiaan vastaan, juuri tämä valta olisi pitänyt kukistaa kaikkialla Ranskassa, kuten se kukistettiin Pariisissa.

Kommuunin täytyi heti alusta pitäen myöntää, että työväenluokka kerran valtaan noustuaan ei voi käyttää vanhaa valtiokoneistoa; että työväenluokan, jottei se jälleen menettäisi juuri valloittamaansa valtaa, täytyy toisaalta poistaa tieltään koko vanha sortokoneisto, jota siihen asti oli käytetty työväenluokkaa itseään vastaan, ja toisaalta suojella itseään omilta valtuutetuiltaan ja virkailijoiltaan julistamalla, että heidät voidaan poikkeuksetta erottaa koska tahansa”...

Engels korostaa yhä uudelleen sitä, että paitsi monarkiassa, *myös demokraattisessa tasavallassa* valtio pysyy valtiona, t.s. sillä säilyy se tärkein ominaispiirre, että se muuttaa virkahenkilöt, „yhteiskunnan palvelijat”, sen elimet yhteiskunnan *herroiksi*.

...,Estääkseen tämän, kaikissa tähänastisissa valtioissa väistämättömän, valtion ja valtioelinten muuttumisen yhteiskunnan palvelijoista sen herroiksi Kommuuni käytti kahta pettämätöntä keinoa. Ensinnäkin se täytti kaikki hallinto-, oikeus- ja opetusvirat yleiseen äänioikeuteen perustuvien vaalien avulla, vieläpä valitsijat saivat erottaa valitun toimestaan milloin tahansa. Ja toiseksi se maksoi kaikille, niin korkeammille kuin alemmillekin, virkahenkilöille vain sellaista palkkaa, kuin muutkin työläiset saivat. Korkein palkka, minkä se yleensä maksoi, oli 6.000 frangia*. Siten estettiin taatusti virkojentavoittelu ja onnenonginta, vaikkei olisikaan ollut niitä edustuslaitosten jäseniä sitovia valtuuksia, mitkä vielä lisäksi otettiin käytäntöön”...

* Nimellisesti se on noin 2.400 ruplaa ja nykyisen kurssin mukaan noin 6.000 rpl. Kerrassaan anteeksiantamattomasti menettelevät ne bolshevikit, jotka esittävät esim. kaupunkiduumissa palkan 9.000 ruplaksi, sen sijaan että esittäisivät maksettavaksi *koko valtiossa* palkkaa korkeintaan 6.000 rpl., mikä on riittävä summa.

Engels tulee tässä sille mielenkiintoiselle rajalle, jossa johdonmukainen demokratia toiselta puolen *muuttuu* sosialismiksi, mutta jossa se toiselta puolen *vaatii* sosialismia. Sillä valtion hävittämistä varten on valtionvirkoihin kuuluvat tehtävät muutettava niin yksinkertaisiksi valvonta- ja kirjanpito tehtäviksi, että väestön valtaenemmistö ja sittemmin jopa koko väestö kykenee ne suorittamaan. Mutta virkakiipeilyn täydellinen poistaminen vaatii, että „kunnia”-virka valtion palveluksessa, vaikkapa palkatonkin, *ei* voisi olla ponnahtuslautana suurituloisiin pankki- ja osakeyhtiövirkoihin hyppäämistä varten, kuten asianlaita on *aina* kaikissa vapaimmissakin kapitalistisissa maissa.

Mutta Engels ei tee sitä virhettä, jonka tekevät esim. eräät marxilaiset kansakuntien itsemääräämisoikeutta koskevassa kysymyksessä: se muka on kapitalismin vallitessa mahdoton ja sosialismin vallitessa tarpeeton. Tuollaisen älykkäältä näyttävän, mutta tosiasiallisesti väärän järjelyn voisi toistaa *mistä tahansa* demokraattisesta laitoksesta, myös virkamiesten vaatimattomista palkoista, sillä loppuun asti johdonmukainen demokratismi on kapitalismin vallitessa mahdoton, ja sosialismin vallitessa koko demokratia *kuoleutuu*.

Se on sofismi, joka muistuttaa vanhaa pilaa: tuleeko ihmisestä kaljupää, jos hän menettää vielä yhden hiuskarvan.

Demokratian kehittäminen *loppuun asti*, tämän kehittämisen *muotojen* etsiminen, niiden tarkistaminen *käytännössä* j.n.e.— kaikki tämä on eräs yhteiskunnallisen vallankumouksen puolesta käytävän taistelun oleellisista tehtävistä. Erikseen otettuna ei mikään demokratismi anna sosialismia, mutta elämässä ei demokratismia koskaan „oteta erikseen”, vaan se „otetaan yhdessä”, se tulee vaikuttamaan myös talouteen, edistämään *sen* uudestimuodostamista, joutumaan itse taloudellisen kehityksen vaikutuksen alaiseksi j.n.e. Sellaista on elävän historian dialektiikka.

Engels jatkaa:

...„Tätä vanhan valtiovallan räjäyttämistä (Spren-
gung) ja sen korvaamista uudella, todella demokraattisella valtiovallalla on kuvattu yksityiskohtaisesti „Kansalaissodan” kolmannessa osassa. Mutta tässä

täytyi puuttua vielä kerran lyhyesti tuon korvaamisen eräisiin puoliin, koska juuri Saksassa taikauskoinen suhde valtioon on filosofiasta siirtynyt porvariston ja jopa monien työläistenkin yleiseen tajuntaan. Filosofien käsityksen mukaan valtio on „aatteen toteutumista” eli, filosofian kielelle käännettynä, jumalan valtakunta maan päällä, ala, jolla ikuinen totuus ja oikeus on toteutumassa tai on toteutuva. Ja siitä johtuu taikauskoinen kunnioitus valtiota ja kaikkea sellaista kohtaan, millä on yhteyttä valtioon, ja tuo kunnioitus juurtuu sitä helpommin, kun lapsuudesta asti on totuttu kuvittelemaan, että koko yhteiskunnan yhteisistä asioista ja eduista ei voida huolehtia muulla kuin entisellä tavalla, nimittäin valtion ja sen hyväpaikkaisten virkamiesten välityksellä. Ja luullaan, että on otettu jo aivan valtavan rohkea askel, jos on vapauduttu uskomasta perinnölliseen monarkiaan ja vannouduttu kannattamaan demokraattista tasavaltaa. Mutta todellisuudessa valtio ei ole muuta kuin koneisto, jonka avulla toinen luokka sortaa toista luokkaa, jopa yhtä hyvin demokraattisessa tasavallassa kuin monarkiassakin. Ja parhaassakin tapauksessa valtio on paha, minkä proletariaatti perii saatuaan voiton luokkaherruudesta käydyssä taistelussa ja minkä pahimmat puolet proletariaatin täytyy, kuten Kommuuninkin täytyi, poistaa niin pian kuin mahdollista, kunnes toinen, uusissa, vapaissa yhteiskunnallisissa oloissa kasvanut sukupolvi kykenee tekemään lopun koko valtioromusta”.

Engels varoitti saksalaisia, etteivät nämä monarkian vaihtuessa tasavaltaan unohtaisi sosialismin perusteita valtiokysymyksessä yleensä. Hänen varoituksensa voidaan nyt lukea suoranaisena läksynä herroille Tsereteleille ja Tshernoveille, jotka „kokoomus”-praktiikassaan ovat osoittaneet taikauskoista valtion palvontaa ja taikauskoista kunnioitusta valtiota kohtaan!

Vielä kaksi huomautusta: 1) Kun Engels sanoo, että myös demokraattisessa tasavallassa valtio on „koneisto, jonka avulla toinen luokka sortaa toista luokkaa” ja „jopa yhtä hyvin... kuin monarkiassakin”, niin se ei suinkaan merkitse, että sorron *muoto* olisi proletariaatille samantekevää, kuten

eräät anarkistit „opettavat”. Laajempi, vapaampi ja avoimempi luokkataistelun ja luokkasorron *muoto* antaa proletariaatille valtavan suuren helpotuksen taistelussa luokkien hävittämiseksi yleensä.

2) Kysymys, miksi vasta uusi sukupolvi kykenee tekemään lopun koko valtioromusta, liittyy demokratian voittamista koskevaan kysymykseen, johon nyt siirrymmekin.

6. ENGELS DEMOKRATIAN VOITTAMISESTA

Engels joutui lausumaan tästä asiasta mielipiteensä „sosialidemokraatti”-nimityksen *tieteellistä* virheellisyyttä koskevan kysymyksen yhteydessä.

Esipuheessaan 1870-luvulla kirjoittamiensa erilaisten, sisällöltään pääasiallisesti „internationaalisten” kirjoitusten kokoelmajulkaisuun („Internationales aus dem Volksstaat” *), esipuheessa, joka on päivätty tammikuun 3 p:nä 1894, siis kirjoitettu puolitoista vuotta ennen Engelsin kuolemaa, hän lausui, että kaikissa kirjoituksissa on käytetty sanaa „kommunisti” *eikä* „sosialidemokraatti”, sillä sosialidemokraateiksi nimittivät silloin itseään proudhoni-laiset Ranskassa ja lassallelaiset Saksassa.

...„Marxille ja minulle”, Engels jatkaa, „oli sen vuoksi aivan mahdotonta käyttää noin venyvää sanaa erikoisen kantamme tulkitsemiseksi. Nykyään asia on toisin, ja tämä sana („sosialidemokraatti”) voi ehkä nyt mennä mukiin (*mag passieren*), niin epätarkaksi (*unpassend*, sopimattomaksi) kuin se jääkin puolueelle, jonka taloudellinen ohjelma ei ole vain yleensä sosialistinen, vaan suoraan kommunistinen, ja jonka poliittisena päämääränä on, koko valtion, siis myös demokratian, hävittäminen, voittaminen. *Todellisten* (kursivointi Engelsin) poliittisten puolueiden nimet eivät kuitenkaan osu milloinkaan täysin oikeaan; puolue kehittyä, nimi jää”¹¹¹.

Dialektikko Engels pysyy elämänsä ehtoollakin uskollisena dialektiikalle. Marxilla ja minulla, hän sanoo, oli mainio, tieteellisesti täsmällinen puolueen nimi, mutta ei

* — „Kirjoituksia kansainvälisistä aiheista „Kansan Valtiosta””. *Toim.*

ollut todellista, s.o. joukkoluontoista proletaarista puoluetta. Nyt (XIX vuosisadan lopulla) on olemassa todellinen puolue, mutta sen nimi on tieteellisesti väärä. Mutta ei mitään, se „menee mukiin”, kunhan vain puolue *kehittyy*, kunhan vain sen nimen tieteellinen epätarkkuus ei ole siltä salassa eikä haittaa sen kehitystä oikeaan suuntaan!

Joku leikinlaskija haluaisi ehkä lohdutella Engelsin tapaan meitä bolshevikkejakin: meillä on todellinen puolue, se kehittyy erinomaisesti; „menee mukiin” sellainenkin järjetön, eriskummallinen sana kuin „bolshevikki”, joka ei ilmaise kerrassaan mitään muuta kuin sen puhtaasti satunnaisen seikan, että meillä oli enemmistö Brüsselin—Lontoon edustajakokouksessa vuonna 1903... Ehkäpä nyt, kun tasavaltalaisten sekä „vallankumouksellisten” pikkuporvarillisten demokraattien heinä- ja elokuussa toimeenpanemat puolueemme vainot ovat tehneet „bolshevikki” sanan koko kansan kunnioittamaksi, kun nuo tapahtumat ovat sitä paitsi merkinneet niin valtavaa puolueemme *todellisuudessa* kehityksessään astumaa historiallista edistysaskelta, niin ehkäpä minäkin olisin epäröivällä kannalla siihen huhtikuussa tekemääni ehdotukseen nähden, että puolueemme nimi on muutettava. Ehkäpä ehdottaisin tovereilleni „kompromissia”: otetaan nimeksi kommunistinen puolue, mutta jätetään sulkeisiin sana bolshevikit...

Mutta kysymys puolueen nimestä on verrattomasti vähemmän tärkeä kuin kysymys vallankumouksellisen proletariaatin suhtautumisesta valtioon.

Tavanomaisissa valtiota koskevissa lausunnoissa tehdään alituisesti se virhe, josta Engels tässä varoittaa ja josta mainitsimme sivumennen edellä. Nimittäin: alituisesti unohdetaan, että valtion hävittäminen on myös demokration hävittämistä, että valtion kuoleutuminen on demokration kuoleutumista.

Ensi silmäyksellä tällainen väite näyttää sängen kummalliselta ja käsittämättömältä; joku ehkä alkaa pelätä, emmeköhän me odota sellaisen yhteiskuntarakenteen tuloa, jolloin ei noudatetakaan periaatetta, että vähemmistön on alistuttava enemmistön tahtoon, sillä demokratiahan on juuri tämän periaatteen tunnustamista.

Ei. Demokratia *ei ole* samaa kuin vähemmistön alistaminen enemmistön tahtoon. Demokratia on *valtio*, joka

tunnustaa vähemmistön alistamisen enemmistön tahtoon, s.o. järjestö systemaattista *väkivaltaa* varten, jota toinen luokka, väestön toinen osa käyttää toista luokkaa, väestön toista osaa vastaan.

Me asetamme lopulliseksi päämääräksemme valtion hävittämisen, s.o. kaiken järjestetyn ja systemaattisen väkivallan, yleensä kaiken ihmisiin kohdistuvan väkivallan hävittämisen. Me emme odota sellaisen yhteiskuntajärjestelmän tuloa, jolloin ei noudateta periaatetta, että vähemmistön on alistuttava enemmistön tahtoon. Mutta pyrkiesämme sosialismiin olemme vakuuttuneita siitä, että se tulee kehittyessään muuttumaan kommunismiksi ja tämän yhteydessä tulee häviämään kaikki ihmisiin kohdistuvan väkivallan tarve yleensä, tarve, että toinen ihminen *alistsaisi* toisen tahtoonsa, väestön toinen osa alistsaisi toisen osan tahtoonsa, sillä ihmiset *tottuvat* noudattamaan yhteiskunnallisen yhteiselämän alkeellisia ehtoja *ilman väkivaltaa ja ilman alistamista*.

Korostaakseen tätä puolta, tottumusta, Engels puhuukin uudesta *sukupolvesta*, joka on „kasvanut uusissa, vapaissa yhteiskunnallisissa oloissa” ja „kykenee tekemään lopun koko valtioromusta”, — kaikkinaisesta valtiolaitoksesta, muun muassa myös demokraattis-tasavaltaisesta valtiolaitoksesta.

Tämän selittämiseksi on selvitettävä kysymystä valtion kuoleutumisen taloudellisista perusteista.

V LUKU

VALTION KUOLEUTUMISEN TALOUDELLISET PERUSTEET

Tämän kysymyksen Marx on selittänyt seikkaperäisimmin „Gothan ohjelman arvostelussa” (kirje Brackelle toukokuun 5 päivästä 1875, julkaistu vasta v. 1891 „Neue Zeitissa”, IX, 1, ja ilmestynyt venäjäksi erillisenä julkaisuna). Tämän mainion teoksen poleeminen osa, joka on lassallelaisuuden arvostelua, on niin sanoaksemme jättänyt varjoon sen myönteisen osan, nimittäin kommunismin kehityksen ja valtion kuoleutumisen välisen yhteyden erittelyn.

I. MITEN MARX ASETTAA KYSYMYKSEN

Jos Marxin kirjettä Brackelle toukokuun 5 päivältä 1875 verrataan pintapuolisesti edellä tarkasteltuun Engelsin kirjeeseen Bebelille maaliskuun 28 päivältä 1875, niin voi näyttää siltä, että Marx on paljon enemmän „valtion kannalla” kuin Engels ja että ero näiden kahden kirjoittajan mielipiteissä valtioon nähden on hyvin huomattava.

Engels kehottaa Bebeliä jättämään tyyten pois jaarittelut valtiosta, karkottamaan kokonaan ohjelmasta valtio-sanan ja panemaan sen tilalle sanan „yhteisö”; Engels sanoo niinkin, että Kommuuni ei enää ollut valtio varsinaisessa mielessä. Marx taas puhuu jopa „kommunistisen yhteiskunnan tulevasta valtiolaitoksesta”, siis ikään kuin tunnustaa valtion välttämättömäksi jopa kommunisminkin vallitessa.

Mutta tällainen käsitys olisi aivan väärä. Lähempi tarkastelu osoittaa, että Marxin ja Engelsin mielipiteet valtiosta ja sen kuoleutumisesta käyvät täydellisesti yhteen ja mainitut Marxin sanat koskevat nimenomaan tätä *kuolevaa* valtiolaitosta.

Selvää on, ettei voi olla puhuttakaan *tulevan* „kuoleutumisen” hetken määrittelemisestä, varsinkin kun se on ilmeisesti pitkäallinen prosessi. Näennäinen ero Marxin ja Engelsin välillä johtuu heidän tutkimusaiheittensa, heidän ottamiensa tehtävien erilaisuudesta. Engels asetti tehtäväkseen osoittaa havainnollisesti, jyrkästi, voimakkain vedoin Bebelille valtioon kohdistuvien tavanomaisten (ja Lassalle'in suuressa määrin omaksumien) ennakkoluulojen koko typeryyden. Marx koskettelee *tätä* kysymystä vain ohimennen, koska häntä kiinnostaa toinen aihe: kommunistisen yhteiskunnan *kehittyminen*.

Koko Marxin teoria on kehitysteorian — sen johdonmukaisimman, täydellisimmän, harkituimman ja sisältörikaimman muodon — soveltamista nykyiseen kapitalismiin. Luonnollista on, että Marxin eteen nousi kysymys tämän teorian soveltamisesta myös *edessäolevaan* kapitalismin romahdukseen ja *tulevan* kommunismin *tulevaan* kehitykseen.

Minkä *tosiasiain* perusteella voidaan asettaa kysymys tulevan kommunismin tulevasta kehityksestä?

Sen perusteella, että kommunismi *on lähtöisin* kapitalismista, historiallisesti kehittyä kapitalismista, on tulos kapitalismin *synnyttämän* yhteiskunnallisen voiman vaikutuksista. Marxilla ei ole jälkeäkään yrityksistä kyhätä utopioita, tyhjänpäiten arvailla sitä, mitä ei voida tietää. Marx asettaa kysymyksen kommunismista samoin kuin luonnontutkija asettaisi kysymyksen esimerkiksi uuden biologisen muunnoksen kehittymisestä, kun tiedämme, miten se on syntynyt ja mihin määrättyyn suuntaan se muuttuu.

Marx lakaisee pois ennen kaikkea sen sekasotkun, jonka Gothan ohjelma on tuonut valtion ja yhteiskunnan keskinäissuhteita koskevaan kysymykseen.

„Nykyaikainen yhteiskunta”, hän kirjoittaa, „on kapitalistinen yhteiskunta, joka on olemassa kaikissa sivistysmaissa enemmän tai vähemmän vapaana keskiaikaisista listä, kunkin maan historiallisen kehityksen erikoisuuksista johtuen enemmän tai vähemmän modifioituna, enemmän tai vähemmän kehittyneenä. Mutta „nykyaikainen valtio” muuttuu samalla kun ylitetään valtakunnan raja. Preussi-Saksan valtakunnassa se on toisenlainen kuin Sveitsissä, Englannissa toisenlainen kuin Yhdysvalloissa. „Nykyaikainen valtio” on siis fiktio.

Ja sittenkin monista muotoeroavaisuuksista huolimatta eri sivistysmaiden eri valtioille on yhteistä se, että näiden perustana on uudenaikainen porvarillinen yhteiskunta, joskin kapitalistisesti enemmän tai vähemmän kehittyneenä. Sen vuoksi niillä on myös tiettyjä yhteisiä oleellisia piirteitä. Tässä mielessä voidaan puhua „nykyaikaisesta valtiolaitoksesta” vastakohtana sille tulevaisuudelle, jolloin porvarillinen yhteiskunta, nykyisen valtion alkujuuri, on lakannut olemasta.

Herää kysymys: mitä muutoksia tulee nykyiseen valtiolaitokseen kommunistisessa yhteiskunnassa? Toisin sanoen: mitkä yhteiskunnalliset funktiot, jotka ovat analogisia valtion nykyisten funktioiden kanssa, tulevat siellä säilymään? Tähän kysymykseen voidaan vastata vain tieteellisesti, eikä tuon ongelman ratkaiseminen edisty hitustakaan, vaikka tuhansia kertoja yhdisteltäisiin sanoja „kansaa” ja „valtio” ...¹¹²

Pilkattuaan tällä tavoin kaikkia puheita „kansanvaltiosta”, Marx asettaa kysymyksen ja sanoo aivan kuin varoittaen, että tieteellisen vastauksen antamiseksi siihen voidaan käyttää vain varmasti todettuja tieteellisiä tosiasioita.

Ensimmäinen seikka, jonka koko kehitysteoria, yleensä koko tiede on täysin tarkasti todennut — ja jonka utopistit unohtivat, jonka ovat unohtaneet nykyiset opportunistit, jotka pelkäävät sosialistista vallankumousta, — on se, että historiassa täytyy epäilemättä olla erikoinen kapitalismista kommunismiin *siirtymisen* vaihe eli etappi.

2. SIIRTYMINEN KAPITALISMISTA KOMMUNISMIIN

...,Kapitalistisen ja kommunistisen yhteiskunnan välillä”, Marx jatkaa, „on kausi, jolloin toinen muuttetaan vallankumouksellisesti toiseksi. Sitä vastavasti tulee olemaan myös poliittinen siirtymäkausi, jolloin valtio ei voi olla mitään muuta kuin *proletariaatin vallankumouksellista diktatuuria*”...

Tämä Marxin johtopäätös perustuu sen osuuden erittelyyn, joka proletariaatilla on nykyisessä kapitalistisessa yhteiskunnassa, ja tämän yhteiskunnan kehitystä sekä proletariaatin ja porvariston vastakaisten etujen sovittamattomuutta koskeviin tosiasioihin.

Ennen kysymys asetettiin näin: saavuttaakseen vapautuksensa proletariaatin täytyy kukistaa porvaristo, vallata valtiovalta ja pystyttää vallankumouksellinen diktatuurinsa.

Nyt kysymys asetetaan jonkin verran toisin: siirtyminen kommunismia kohti kehittyvästä kapitalistisesta yhteiskunnasta kommunistiseen yhteiskuntaan on mahdotonta ilman „poliittista siirtymäkautta”, ja tämän kauden valtio voi olla vain proletariaatin vallankumouksellista diktatuuria.

Mikä on tämän diktatuurin suhde demokratiaan?

Näimme, että „Kommunistinen Manifesti” asettaa yksinkertaisesti rinnakkain kaksi käsitettä: „proletariaatin muuttuminen hallitsevaksi luokaksi” ja „demokratian valloittaminen”. Kaiken edellä esitetyn perusteella voidaan määritellä tarkemmin, miten demokratia muuttuu kapitalismista kommunismiin siirryttäessä.

Kapitalistisessa yhteiskunnassa, sen suotuisimman kehityksen aikana, tavataan enemmän tai vähemmän täydellistä demokratismia demokraattisessa tasavallassa. Mutta tämä demokratismi on aina puristettu kapitalistisen riiston ahtaisiin puitteisiin, ja siksi se aina jää asiallisesti demokratismiksi vähemmistöä varten, vain omistavia luokkia varten, vain rikkaita varten. Kapitalistisen yhteiskunnan vapaus pysyy aina likipitäen samanlaisena kuin vapaus oli muinaisissa kreikkalaisissa tasavalloissa: vapautena orjanomistajia varten. Kapitalistisen riiston ehtojen vuoksi nykyiset palkkaorjat pysyvät siinä määrin puutteen ja kurjuuden puristuksessa, että heitä „ei demokratia liikuta”, heitä „ei politiikka liikuta” ja että tapahtumain kulkiessa tavallista, rauhallista kulkuaan väestön enemmistö on syrjäytetty osanotosta yhteiskunnallis-poliittiseen elämään.

Tämän väitteen todistaa oikeaksi ehkä kaikkein havainnollisimmin Saksa juuri sen vuoksi, että tässä valtiossa perustuslaillinen laillisuus säilyi ihmeteltävän kauan ja järkähtämättä, melkein puoli vuosisataa (1871—1914), ja sosialidemokratia kykeni tämän ajan kuluessa paljon enemmän kuin muissa maissa „käyttämään laillisuutta hyväkseen” ja järjestämään niin suuren osan työläisistä poliittiseen puolueeseen, ettei sellaista ole missään muualla maailmassa.

Kuinka suuri on sitten tämä kapitalistisessa yhteiskunnassa korkeimmaksi havaittu poliittisesti tietoisien ja toimivien palkkaorjien osuus? Yksi miljoona sosialidemokraattisen puolueen jäsentä — 15 miljoonasta palkkatyöläisestä! Kolme miljoonaa ammatillisesti järjestynyttä — 15 miljoonasta!

Demokratia mitätöntä vähemmistöä varten, demokratia rikkaita varten, sellaista on kapitalistisen yhteiskunnan demokratismi. Jos tarkastelemme lähemmin kapitalistisen demokratian mekanismia, niin huomaamme kaikkialla, sekä „pienissä”, muka pienissä, äänioikeuden yksityiskohdissa (asuinpaikkasensus, naisten syrjäyttäminen j.n.e.) että edustuslaitosten tekniikassa kuin myös tosiasiallisissa kokoontumisvapauden esteissä (yleiset rakennukset eivät ole „kerjäläisiä” varten!) ja päivälehdistön aito kapitalistisessa organisaatiossa ja niin edelleen, ja niin edelleen, huomaamme demokratismien rajoituksia ja taas rajoituksia.

Nämä köyhiin nähden tehdyt rajoitukset, poikkeukset ja esteet näyttävät pieniltä, varsinkin sen silmissä, joka itse ei ole milloinkaan kokenut puutetta eikä ole seurannut läheltä sorrettujen luokkien elämää (ja sellaisia on yhdeksän kymmenesosaa, ellei yhdeksänkymmentäyhdeksän sadasosaa porvarillisista lehtimiehistä ja poliitikoista),— mutta yhteensä otettuina nämä rajoitukset sulkevat ja työntävät köyhälistön pois politiikasta, aktiivisesta osanotosta demokratiiaan.

Marx on tuonut mainiosti esiin tuon kapitalistisen demokratian *olemuksen*, kun hän on Kommuunin kokemuksia eritellessään sanonut: sorrettujen annetaan kerran muutamassa vuodessa ratkaista, kuka sortavan luokan edustajista tulee parlamentissa edustamaan ja sortamaan heitä!

Mutta tästä kapitalistisesta demokratiasta,— joka on välttämättä ahdasta ja joka työntää salaviikkaa köyhälistöä syrjään ja on sentähden läpeensä ulkokultaista ja valheellista,— kehitys eteenpäin ei käy yksinkertaisesti, suoraan ja sileästi „yhä laajempaan ja laajempaan demokratiiaan”, kuten liberaaliset professorit ja pikkuporvarilliset opportunistit esittävät asian. Ei. Kehitys eteenpäin, s.o. kommunismiin, käy proletariaatin diktatuurin kautta, eikä muulla tavoin voikaan käydä, sillä kapitalististen riistäjien *vastarintaa* ei voi *murtaa* kukaan muu, eikä siihen ole mitään muuta tietä.

Mutta proletariaatin diktatuuri, s.o. sorrettujen etujoukon järjestyminen hallitsevaksi luokaksi sortajien lannistamista varten, ei voi pelkästään vain laajentaa demokratiaa. *Samalla* kun proletariaatin diktatuuri laajentaa tavottomasti demokratismia, josta tulee *ensimmäisen kerran* demokratismia köyhille, demokratismia kansalle, eikä demokratismia rikkaille, se tekee monia poikkeuksia vapaudesta sortajien, riistäjien, kapitalistien suhteen. Meidän on lannistettava heidät vapauttaaksemme ihmiskunnan palkkaorjuudesta, heidän vastarintansa täytyy murtaa voimalla,— selvää on, että siellä, missä lannistetaan, missä on väkivaltaa, siellä ei ole vapautta eikä demokratiaa.

Engels ilmaisi tämän erinomaisesti kirjeessään Bebelille sanoessaan, kuten lukija muistaa, että „proletariaatti ei tarvitse valtiota vapauden vuoksi, vaan nujertaakseen vas-

tustajansa, ja silloin kun käy mahdolliseksi puhua vapaudesta, silloin valtio sellaisenaan lakkaa olemasta”.

Demokratia kansan valtaenemmistöä varten ja kansan riistäjien ja sortajien lannistaminen voimalla, t.s. niiden jättäminen syrjään demokratiasta — sellaista on demokratian muuttuminen *siirryttäessä* kapitalismista kommunismiin.

Vasta kommunistisessa yhteiskunnassa, kun kapitalistien vastarinta on jo murrettu lopullisesti, kun kapitalistit ovat kadonneet, kun ei ole luokkia (s.o. yhteiskunnan jäsenten kesken ei ole eroa heidän suhteessaan yhteiskunnallisiin tuotantovälineisiin), — *vasta* silloin „valtio katoaa ja voidaan puhua vapaudesta”. Vasta silloin on mahdollinen ja toteutetaan todella täydellinen demokratia, todella ilman mitään poikkeuksia. Ja vasta silloin demokratia alkaa *kuoleutua* siitä yksinkertaisesta syystä, että kapitalistisesta orjuudesta, kapitalistisen riiston lukemattomista kauhuista, julmuuksista, järjettömyyksistä ja inhottavuuksista vapautuneet ihmiset vähitellen *tottuvat* noudattamaan yksinkertaisia, vuosisatain kuluessa tunnettuja, vuosituhannet kaikissa ohjeissa toistettuja yhteiselämän sääntöjä, noudattamaan niitä ilman väkivaltaa, ilman pakkoa, ilman alistamista, *ilman erikoista pakottamis koneistoa*, jota sanotaan valtioksi.

Sanonta „valtio *kuoleutuu*” on sängen onnistuneesti valittu, sillä se viittaa sekä prosessin tapahtumiseen vähitellen että sen luonnonvoimaisuuteen. Vain tottumus voi vaikuttaa ja epäilemättä tuleekin vaikuttamaan tällä tavoin, sillä mehän havaitsemme ympärillämme miljoonia kertoja, miten helposti ihmiset tottuvat noudattamaan heille välttämättömiä yhteiselämän sääntöjä, ellei ole riistoa, ellei ole mitään sellaista, mikä nostattaa suuttumusta, aiheuttaa vastalauseita ja kapinaa ja mikä tekee *lannistamisen* välttämättömäksi.

Siis: kapitalistisessa yhteiskunnassa demokratia on ty pistettyä, vaivaista, valheellista, demokratiaa vain rikkaille, vähemmistölle. Proletariaatin diktatuuri, kommunismiin siirtymisen kausi antaa ensi kerran demokratian kansalle, enemmistölle rinnan vähemmistön, riistäjäin välttämättömän lannistamisen kanssa. Vain kommunismi kykenee antamaan todella täydellisen demokratian, ja mitä

täydellisempi se on, sitä pikemmin se käy tarpeettomaksi ja kuolee itsestään.

Toisin sanoen: kapitalismin aikana on olemassa valtio tämän sanan varsinaisessa mielessä, erikoinen koneisto, jonka avulla toinen luokka lannistaa toisen, nimittäin vähemmistö enemmistön. Ymmärrettävää on, että sellainen asia kuin riistävän vähemmistön toimeenpanema riistetyn enemmistön järjestelmällinen lannistaminen vaatii menestyäkseen äärimmäisen julmaa ja petomaista sortoa, vaatii kokonaiset meret verta, joiden kautta ihmiskunta kulkeekin tiensä henkiorjuuden, maaorjuuden ja palkkaorjuuden tilassa ollessaan.

Edelleen, *siirryttäessä* kapitalismista kommunismiin on lannistaminen *vielä* välttämätöntä, mutta se on jo riistetyn enemmistön toimeenpanemaa riistävän vähemmistön lannistamista. Erikoinen koneisto, erikoinen kone lannistamista varten, „valtio”, on *vielä* välttämätön, mutta se on jo siirtymäkauden valtio, se ei ole enää valtio sanan varsinaisessa mielessä, sillä riistävän vähemmistön lannistaminen *eilisen* palkkaorja-enemmistön taholta on suhteellisesti niin helppo, yksinkertainen ja luonnollinen tehtävä, että se tulee vaatimaan paljon vähemmän verta kuin henkiorjien, maaorjien ja palkkatyöläisten kapinain kukittaminen, että se tulee ihmiskunnalle paljon halvemmaksi. Ja se on myös sovellettavissa yhteen demokratian ulottamisen kanssa niin valtavaan väestön enemmistöön, että *erikoisen koneiston* tarve lannistamista varten alkaa hävitä. On luonnollista, että riistäjät eivät kykene lannistamaan kansaa ilman tämän tehtävän täyttämistä varten luotua mitä monimutkaisinta koneistoa, mutta *kansa* voi lannistaa riistäjät hyvin yksinkertaisellakin „koneella”, melkeinpä ilman „konettakin”, ilman erikoista koneistoa, pelkällä *aseellisten joukkojen järjestöllä* (sen tapaisella kuin ovat työläisten ja sotilaiden edustajain Neuvostot, joista tulee puhe tuonnempana).

Vihdoin, vain kommunismi tekee valtion täydellisesti tarpeettomaksi, sillä *ei ole ketään*, joka pitäisi lannistaa, „ei ole ketään”, jos tarkoitetaan *luokkaa*, jos tarkoitetaan järjestelmällistä taistelua tiettyä väestönosaa vastaan. Me emme ole utopisteja emmekä kiellä laisinkaan *yksityisten henkilöiden* ilkeilytöiden mahdollisuutta ja kiertämät-

tömyyttä emmekä myöskään *tällaisten* ilkivaltaisuuksien tukahduttamisen välttämättömyyttä. Mutta ensiksikään sitä varten ei tarvita erikoista lannistamiskoneistoa, vaan sen tulee tekemään itse aseellinen kansa yhtä yksinkertaisesti ja helposti kuin jokainen sivistyneiden ihmisten joukko nykyisessäkin yhteiskunnassa erottaa tappelijat toisistaan tai estää väkivallan naista kohtaan. Ja toiseksi me tiedämme, että yhteiselämän sääntöjä loukkaavien ilkitöiden yhteiskunnallisena perussyynä on joukkojen riistonalaisuus, niiden puutteenalaisuus ja kurjuus. Tämän perussyyn poistamisen mukana alkavat ilkivaltaisuudet välttämättä „kuoleutua”. Emme tiedä, kuinka nopeasti ja miten asteittaisesti, mutta me tiedämme, että ne kuolevat. Ja niiden kuollessa *kuolee* valtiokin.

Lankeamatta utopioihin Marx määritteli seikkaperäisesti sen, mikä *nyt* voidaan määritellä tuon tulevaisuuden suhteen, nimittäin eron kommunistisen yhteiskunnan alemman ja korkeamman vaiheen (asteen, etapin) välillä.

3. KOMMUNISTISEN YHTEISKUNNAN ENSIMMÄINEN VAIHE

„Gothan ohjelman arvostelussa” Marx kumoo seikkaperäisesti sen lassallelaisen ajatuksen, että sosialismin vallitessa työläiset saavat „vähentämättömän” eli „koko työntuloksen”. Marx osoittaa, että koko yhteiskunnan kaikesta yhteiskunnallisesta työstä on vedettävä pois vakuusvaranto, tuotannon laajentamisvaranto, varat „kulutettujen” koneiden korvaamiseen uusilla j.n.e. ja sitten kulutushyödykkeistä varanto hallintokustannuksia, kouluja, sairaaloita, vanhainkoteja y.m. varten.

Lassalle'in hämärän, epäselvän, ylimalkaisen sanonnan („koko työntulos työläiselle”) asemesta Marx esittää asiallisen laskelman siitä, millä tavoin sosialistisen yhteiskunnan on pakko hoitaa taloutta. Marx tulee kapitalismista vapautuneen yhteiskunnan elämänehtojen *konkreettiseen* erittelyyn ja sanoo:

„Emme käsittele tässä” (työväenpuolueen ohjelmaa käsiteltäessä) „kommunistista yhteiskuntaa sellaisena, joka on jo *kehittynyt* omalla perustallaan, vaan päinvastoin sellaisena, joka on vasta *muodostunut* kapitalistisesta yhteiskunnasta ja joka siis kaikissa

suhteissa, niin taloudellisessa, siveellisessä kuin henkissäkin suhteessa kantaa vielä sen vanhan yhteiskunnan leimaa, jonka kohdusta se syntyi”.

Juuri tätä kommunistista yhteiskuntaa, joka on vastikään tullut päivänvaloon kapitalismin kohdusta ja joka kaikissa suhteissa kantaa vielä vanhan yhteiskunnan leimaa, Marx nimittääkin kommunistisen yhteiskunnan „ensimmäiseksi” eli alemmaksi vaiheeksi.

Tuotantovälineet ovat jo lakanneet olemasta yksityisten henkilöiden yksityisomaisuutta. Tuotantovälineet kuuluvat koko yhteiskunnalle. Suorittamalla tietyn osan yhteiskunnalle välttämättömästä työstä yhteiskunnan jokainen jäsen saa yhteiskunnalta todistuksen siitä, että hän on suorittanut sen ja sen määrän työtä. Tällä todistuksella hän saa yhteiskunnallisista kulustarvikevarastoista vastaavan määrän tuotteita. Kun lasketaan pois se työmäärä, joka menee yhteiskunnalliseen varantoon, niin kukin työläinen saa siis yhteiskunnalta yhtä paljon kuin hän on sille antanut.

„Tasa-arvoisuus” näyttää vallitsevan.

Mutta kun Lassalle sanoo, tarkoittaen tällaista yhteiskunnallista järjestystä (jota nimitetään tavallisesti sosialismiksi, mutta jota Marx nimittää kommunismin ensimmäiseksi vaiheeksi), että se on „oikeudenmukaista jakoa”, että se on „jokaiselle yhtäläistä oikeutta yhtäläiseen työntulokseen”, niin Lassalle erehtyy, ja Marx selittää hänen virheensä.

„Yhtäläinen oikeus” on tässä todellakin olemassa, sanoo Marx, mutta se on *vielä* „porvarillista oikeutta”, joka, samoin kuin kaikki oikeus, *edellyttää eriarvoisuutta*. Kaikkalainen oikeus on *saman* mittapuun soveltamista *eri* ihmisiin, jotka tosiasiallisesti eivät ole samanlaisia, eivät ole keskenään yhdenvertaisia, ja sen vuoksi „yhtäläinen oikeus” on tasa-arvoisuuden rikkomista ja vääryyttä. Tosiasiallisesti jokainen, joka suorittaa yhteiskunnallisesta työstä yhtä suuren osan kuin toinenkin, saa yhtä suuren osan yhteiskunnallisesta tuotannosta (kun mainitut poistot on tehty).

Mutta eri ihmiset eivät ole samanlaisia: toinen on voimakkaampi, toinen heikompi; toinen on naimisissa, toinen ei, toisella on enemmän lapsia, toisella vähemmän j.n.e.

....„Jos kumpikin suorittaa yhtä paljon työtä”, Marx jatkaa, „ja saa siis samanlaisen osan yhteiskunnallisesta kulutushyödykkeiden varannosta, niin todellisuudessa toinen saisi enemmän kuin toinen, olisi rikkaampi kuin toinen j.n.e. Jotta vältettäisiin kaikkia tällaisia epäkohtia, oikeuden tulee olla erilaisen eikä yhtäläisen”...

Kommunismmin ensimmäinen vaihe ei siis vielä voi antaa oikeudenmukaisuutta eikä tasa-arvoisuutta: varallisuuteen nähden jää eroa ja epäoikeudenmukaista eroa jääkin, mutta ihmisen harjoittama toisen ihmisen *riisto* tulee olemaan mahdotonta, sillä *tuotantovälineitä*, tehtaita, koneita, maata y.m. ei voida anastaa yksityisomaisuudeksi. Kumoten Lassalle'in pikkuporvarillisen epäselvän sanonnan „tasa-arvoisuudesta” ja „oikeudenmukaisuudesta” *yleensä* Marx osoittaa kommunistisen yhteiskunnan *kehityskulun*, yhteiskunnan, jonka *on pakko* hävittää ensin *ainoastaan* se „epäoikeudenmukaisuus”, että yksityiset henkilöt ovat anastaneet tuotantovälineet, ja joka *ei kykene* hävittämään heti sitä edelleen jatkuvaa epäoikeudenmukaisuutta, joka ilmenee kulutustarvikkeiden jakamisessa „työn mukaan” (eikä tarpeiden mukaan).

Vulgäärit taloustieteilijät, muun muassa porvarilliset professorit, muun muassa „meidän” Tuganimme, moittivat alituisesti sosialisteja siitä, että nämä ovat muka unohtaneet ihmisten eriarvoisuuden ja „haaveilevat” tämän eriarvoisuuden hävittämisestä. Niin kuin näemme, tällainen moite todistaa vain herrojen porvarillisten ideologiiden ääretöntä tietämättömyyttä.

Marx on ottanut mitä tarkimmin huomioon ihmisten kiertämättömän eriarvoisuuden, ja sitä paitsi hän on ottanut huomioon myös sen, että yksistään tuotantovälineiden siirtäminen koko yhteiskunnan yhteisomaisuudeksi („socialismi” tavallisessa sanankäytössä) *ei* vielä *poista* jakelun puutteellisuuksia eikä „porvarillisen oikeuden” eriarvoisuutta, oikeuden, joka *jää vallitsemaan*, koska tuotteet jaetaan „työn mukaan”.

....„Mutta nämä epäkohdat”, Marx jatkaa, „ovat väistämättömiä kommunistisen yhteiskunnan ensimmäisessä vaiheessa, siis sellaisessa kommunistisessa yhteiskunnassa, joka on vastikään pitkien

synnytystuskien jälkeen syntynyt kapitalistisesta yhteiskunnasta. Oikeus ei voi koskaan olla yhteiskunnan taloudellista tilaa ja sen edellyttämää kulttuurikehitystä ylempänä”...

Täten siis kommunistisen yhteiskunnan ensimmäisessä vaiheessa (jota nimitetään tavallisesti sosialismiksi) „porvarillista oikeutta” *ei* poisteta kokonaan, vaan ainoastaan osaksi, ainoastaan jo saavutettua taloudellista mullistusta vastaavasti, t.s. ainoastaan tuotantovälineisiin nähden. „Porvarillinen oikeus” tunnustaa ne yksityisten henkilöiden yksityisomaisuudeksi. Sosialismi tekee ne *yhteiseksi* omaisuudeksi. *Sikäli* — ja vain sikäli — „porvarillinen oikeus” jää pois.

Mutta toiselta osaltaan se jää kuitenkin olemaan, se jää tuotteiden ja työn jaon regulaattoriksi (säännöstelijäksi) yhteiskunnan jäsenten kesken. „Ken ei tee työtä, ei hänen syömänkään pidä”, tämä sosialistinen periaate *on jo* silloin toteutettu; „yhtäläisestä työmäärästä yhtäläinen tuotemäärä” — tämäkin sosialistinen periaate *on jo* toteutettu. Mutta se ei ole vielä kommunismia eikä vielä poista „porvarillista oikeutta”, joka antaa erilaisille ihmisille erilaisesta (tosiasiassa erilaisesta) työmäärästä yhtä suuren tuotemäärän.

Tämä on „epäkohta”, Marx sanoo, mutta se on kiertämätön kommunismin ensimmäisessä vaiheessa, sillä lankeamatta utopismiin ei voida ajatella, että kukistettuaan kapitalismin ihmiset oppivat heti tekemään työtä yhteiskunnalle *ilman minkäänlaisia oikeusnormeja*, ja kapitalismin lakkauttaminenhan *ei anna heti tällaisen* muutoksen taloudellisia edellytyksiäkään.

Mutta muita kuin „porvarillisen oikeuden” normeja ei ole. Ja sikäli tarvitaan vielä valtiota, joka tuotantovälineiden yhteisomistusta suojellessaan suojelee myös tasa-arvoisuutta työssä ja tasa-arvoisuutta tuotteiden jaossa.

Valtio kuoleutuu, koska kapitalisteja ei enää ole, luokkia ei enää ole eikä sen vuoksi voida enää *lannistaa* mitään *luokkaa*.

Mutta valtio ei ole vielä kokonaan kuollut, koska jäljellä on sen „porvarillisen oikeuden” suojeleminen, joka pyhittää tosiasiallisen eriarvoisuuden. Valtion täydellistä kuoleutumista varten on tarpeen täydellinen kommunismi.

4. KOMMUNISTISEN YHTEISKUNNAN KORKEAMPI VAIHE

Marx jatkaa:

...,Kommunistisen yhteiskunnan korkeammassa vaiheessa, sen jälkeen kun on tullut loppu yksilön orjuuttavasta alistamisesta työnjakoon ja samalla myös henkisen ja ruumiillisen työn vastakohtaisuudesta; kun työ ei ole enää vain toimeentulokeino, vaan siitä on tullut ensimmäinen elämäntarve; sen jälkeen kun rinnan yksilöiden kaikinpuolisen kehityksen kanssa ovat kasvaneet myös tuotantovoimat ja kun yhteiskunnallisen rikkauden kaikki lähteet pulppuavat täydellä voimalla — vasta silloin voidaan astua lopullisesti ahtaan porvarillisen oikeuspiirin ulkopuolelle ja yhteiskunta voi kirjoittaa lippuunsa: „Jokaiselta kykyjensä mukaan, jokaiselle tarpeittensa mukaan” ”.

Vasta nyt voimme täysin arvostaa sen, kuinka oikeita olivat Engelsin huomautukset, joissa hän pilkkasi sääli-mättömästi sellaista järjettömyyttä, että yhdistetään sanat „vapaus” ja „valtio”. Niin kauan kuin valtio on olemassa, ei ole vapautta. Kun tulee vapaus, ei tule olemaan valtiota.

Valtion täydellisen kuoleutumisen taloudellisena perustana on niin korkea kommunismin kehitys, että sen aikana häviää henkisen ja ruumiillisen työn vastakohtaisuus, häviää siis yksi nykyisen *yhteiskunnallisen* eriarvoisuuden tärkeimmistä alkulähteistä, sellainen alkulähde, jota ei voida mitenkään poistaa heti pelkällä tuotantovälineiden siirtämisellä yhteiskunnan omaisuudeksi, pelkällä kapitalistien pakkoluovutuksella.

Tämä pakkoluovutus tekee *mahdolliseksi* tuotantovoimien jättiläismäisen kehityksen. Ja nähdessämme, miten kapitalismi jo nyt *pidättää* tavattomasti tuota kehitystä, miten paljon on sellaista, jota voitaisiin viedä eteenpäin nykyisen, jo saavutetun tekniikan pohjalla, on meillä oikeus sanoa mitä suurimmalla varmuudella, että kapitalistien pakkoluovutus aiheuttaa väistämättömästi ihmisyyhteiskunnan tuotantovoimien jättiläismäisen kehityksen. Mutta miten nopeasti tämä kehitys tulee edistymään, miten pian se vie siihen, että työnjaosta päästään eroon, että henkisen

ja ruumiillisen työn vastakohtaisuus häviää ja että työ muuttuu „ensimmäiseksi elämäntarpeeksi”, sitä emme tiedä *emmekä voi* tietää.

Senpä vuoksi meillä onkin oikeus puhua valtion kiertämättömästä kuoleutumisesta vain korostaen tämän prosessin pitkäällisyyttä, sen riippuvaisuutta kommunismin *korkeamman vaiheen* kehityksen nopeudesta ja jättäen kokonaan avoimeksi kysymyksen kuoleutumisen määräajoista tai konkreettisista muodoista, sillä näiden kysymysten ratkaisemiseen *ei ole* aineistoa.

Valtio voi tyyten kuolla pois silloin, kun yhteiskunta toteuttaa säännön: „jokaiselta kykyjensä mukaan, jokaiselle tarpeittensa mukaan”, siis silloin, kun ihmiset tottuvat siinä määrin noudattamaan yhteiselämän perussääntöjä ja kun heidän työnsä tulee niin tuottavaksi, että he tulevat vapaaehtoisesti tekemään työtä *kykyjensä mukaan*. „Porvarillisen oikeuden ahdas näköpiiri”, joka pakottaa laskelmoimaan Shylockin tunnottomuudella, ettei vain tekisi työtä puolta tuntia enemmän kuin toinen, ettei vain saisi vähemmän palkkaa kuin toinen,— tämä ahdas näköpiiri tulee silloin sivuutetuksi. Tuotteiden jako ei vaadi silloin kunkin saaman tuotemäärän säännöstelyä yhteiskunnan taholta; jokainen tulee ottamaan vapaasti „tarpeittensa mukaan”.

Porvarilliselta näkökannalta on helppo julistaa tällainen yhteiskuntarakenne „pelkäksi utopiaksi” ja hammastella sellaisista sosialistien lupauksista, että jokainen on ilman mitään yksityisen kansalaisen työn valvontaa oikeutettu saamaan yhteiskunnalta kuinka suuren määrän tahansa tryffeleitä, autoja, pianoja y.m. Tällaisella hammastelulla kuittaa asian vielä nytkin enemmistö porvarillisista „oppineista”, jotka paljastavat siten sekä tietämättömyytensä että itsekkään pyrkimyksensä puolustaa kapitalismia.

Tietämättömyytensä — sillä ainoankaan sosialistin päähän ei ole pälkähtänyt „luvata” kommunismin kehityksen korkeamman vaiheen tuloa, mutta se suurten sosialistien *ennakkonäkemyks*, että se tulee, edellyttää toisenlaista työn tuottavuutta kuin nykyinen on, *toisenlaista* ihmistä kuin on nykyinen poroporvari, joka „ilman aikojaan” — kuten Pomjalovskin kuvaamat seminaarilaiset — saattaa turmella yhteiskunnallisen rikkauden varastoja ja vaatia mahdottomia.

Siihen saakka, kunnes kommunismin „korkeampi” vaihe tulee, sosialistit vaativat yhteiskunnan ja valtion taholta *mitä tiukinta* työn ja kulutuksen määrän valvontaa, mutta tämän valvonnan täytyy *alkaa* kapitalistien pakkoluovuttamisesta, työläisten valvonnasta kapitalisteihin nähden, ja sen toimeenpanijana täytyy olla *aseellisten työläisten* valtion eikä virkamiesten valtion.

Porvarillisten ideologioiden (ja heidän hännänkantajaisensa, sellaisen kuin herrojen Tseretelien, Tshernovien ja kumpp.) itsekäs pyrkimys kapitalismin puolusteluun ilmenee juuri siinä, että kaukaista tulevaisuutta koskevilla väittelyillä ja jutuilla he *peittävät salaviihkaa tämänpäiväisen* politiikan ajankohtaisen ja polttavan kysymyksen: kapitalistien pakkoluovuttamisen, *kaikkien* kansalaisten muuttamisen *yhden* suur-„syndikaatin”, nimittäin koko valtion työläisiksi ja toimitsijoiksi, ja koko tämän syndikaatin kaikkien toimien täydellisen alistamisen tosidemokraattisen valtion, *työläisten ja sotilaiden edustajain Neuvostojen valtion* alaiseksi.

Kun oppinut professori ja hänen perässään poroporvari ja tämän perässä herrat Tseretelit ja Tshernovit puhuvat järjettömistä utopioista, bolshevikien demagogisista lupauksista ja sosialismin „käytäntöönottamisen” mahdottomuudesta, niin he tarkoittavat itse asiassa nimenomaan kommunismin korkeampaa astetta eli vaihetta, jonka „käytäntöönottamista” ei kukaan ole edes ajatellut, saati sitten luvannut, sillä sitä ei yleensä voida „ottaa käyttöön”.

Ja tässä olemmekin tulleet siihen sosialismin ja kommunismin välistä tieteellistä eroa koskevaan kysymykseen, jota Engels on kosketellut edellä esitettyssä lausunnossaan „sosialidemokraatti” nimityksen virheellisyydestä. Poliittisesti ero kommunismin ensimmäisen eli alemman ja korkeamman vaiheen välillä tulee ajan oloon todennäköisesti valtavan suureksi, mutta nyt, kapitalismin aikana, olisi sen julistaminen naurettavaa, ja etualalle saattaisivat sen työntää korkeintaan vain jotkut anarkistit (jos anarkistien keskuudessa on vielä jäljellä sellaisia, jotka eivät ole oppineet mitään sen jälkeen, kun Kropotkin, Grave, Cornelissen y.m. anarkismin „tähdet” ovat „plehanovilaiseen tapaan” muuttuneet sosialishovinisteiksi tai juoksuhauta-anarkisteiksi, kuten lausui Ge, yksi niistä harvoista anarkisteista, joilla on vielä säilynyt kunnia ja omatunto).

Mutta tieteellinen ero sosialismin ja kommunismin välillä on selvä. Sitä, mitä tavallisesti sanotaan sosialismiksi, Marx nimitti kommunistisen yhteiskunnan „ensimmäiseksi” eli alemmaksi vaiheeksi. Sikäli kuin tuotantovälineet tulevat *yhteiseksi* omaisuudeksi, sopii tässäkin käyttää sanaa „kommunismi”, ellei unohdeta, että se *ei ole* täydellistä kommunismia. Marxin selitysten suuri merkitys on siinä, että hän soveltaa tässäkin johdonmukaisesti materialistista dialektiikkaa, oppia kehityksestä, käsitellen kommunismia *kapitalismista* kehittyvänä. Skolastisesti keksittyjen, „sepitelyjen” määritelmien ja hedelmättömien sanoista kiisteilyjen (mikä on sosialismia, mikä kommunismia) asemesta Marx erittelee, mitä voitaisiin nimittää kommunismin taloudellisen kypsyyden asteiksi.

Ensimmäisessä vaiheessaan, ensimmäisellä asteellaan kommunismi *ei* voi vielä olla taloudellisesti täysin kypsä, täysin vapaa kapitalismin perinteistä ja jäljistä. Siitä johtuu sellainen mielenkiintoinen ilmiö kuin „*porvarillisen* oikeuden ahtaan näköpiirin” säilyminen kommunismin aikana sen ensimmäisessä vaiheessa. Porvarillinen oikeus *kulutustarvikkeiden* jaon suhteen edellyttää tietenkin kiertämättä myös *porvarillista valtiota*, sillä oikeus ei ole mitään ilman koneistoa, joka kykenee *pakottamaan* oikeusnormien noudattamiseen.

Siis kommunismin vallitessa säilyy jonkin aikaa, paitsi porvarillinen oikeus, myös porvarillinen valtiokin — ilman porvaristoa!

Tämä saattaa tuntua paradoksilta tai pelkältä dialektiselta älynleikiltä, josta marxilaisuutta syyttävät usein henkilöt, jotka eivät ole viitsineet rahtuakaan vaivautua tutkiakseen sen valtavan syvää sisältöä.

Mutta todellisuudessa elämä näyttää meille joka askeleella, sekä luonnossa että yhteiskunnassa, vanhan jäännöksiä uudessa. Eikä Marx ole mielivaltaisesti pistänyt kommunismiin pikkupalaa „porvarillista” oikeutta, vaan on ottanut sen, mikä kapitalismin *uumenista* lähteneessä yhteiskunnassa on taloudellisesti ja poliittisesti kiertämätöntä.

Demokratialla on valtava merkitys työväenluokan vapaustaistelussa kapitalisteja vastaan. Mutta demokratia ei ole suinkaan raja, jota ei voida ylittää, vaan ainoastaan

yksi etapeista tiellä feodalismista kapitalismiin ja kapitalismista kommunismiin.

Demokratia merkitsee yhdenvertaisuutta. On ymmärrettävää, miten suuri merkitys on proletariaatin taistelulla yhdenvertaisuuden puolesta ja yhdenvertaisuus-tunnuksella, jos yhdenvertaisuus käsitetään oikein, *luokkien* hävittämisen mielessä. Mutta demokratia merkitsee ainoastaan *muodollista* yhdenvertaisuutta. Ja heti kun on toteutettu yhteiskunnan kaikkien jäsenten yhdenvertaisuus tuotantovälineiden omistukseen *nähdén*, t.s. työn yhdenvertaisuus, palkan yhdenvertaisuus, ihmiskunnan eteen nousee kiertämättä kysymys siitä, että on mentävä eteenpäin, muodollisesta yhdenvertaisuudesta tosiasialliseen yhdenvertaisuuteen, t.s. toteutettava sääntö: „jokaiselta kykyjensä mukaan, jokaiselle tarpeittensa mukaan”. Millaisten etappien kautta, millaisten käytännön toimenpiteiden avulla ihmiskunta kulkee tähän korkeimpaan päämäärään, sitä emme tiedä emmekä voi tietää. Mutta on tärkeää tehdä itselleen selväksi, kuinka äärettömän valheellinen on se tavanomainen porvarillinen käsitys, että sosialismi on muka jotain kuollutta, kangistunutta, kerta kaikkiaan määrättyä, vaikka todellisuudessa *vasta* sosialismista alkaakin nopea, varsinainen, todella joukkoluontoinen, väestön *enemmistön* ja sitten koko väestön osanotolla tapahtuva edistys yhteiskunta- ja yksityiselämän kaikilla aloilla.

Demokratia on valtion muoto, eräs valtion muunnoksista. Niin muodoin se, kuten jokainen valtio, on järjestetty, systemaattista väkivallan käyttöä ihmisiä kohtaan. Näin toiselta puolen. Mutta toiselta puolen se merkitsee kansalaisten keskinäisen yhdenvertaisuuden muodollista tunnustamista, kaikille samanlaista oikeutta määrätä valtion rakenteesta ja hallita sitä. Ja tämä vuorostaan on yhteydessä siihen, että demokratia tietyllä kehitystasellaan ensinnäkin liittyy lujasti yhteen kapitalismia vastaan vallankumouksellisen luokan, proletariaatin, ja tekee sille mahdolliseksi särkeä, murskata sirpaleiksi, pyyhkäistä pois maan kamaralta porvarillisen, vaikkapa tasavaltalaisporvarillisenkin valtiokoneiston, vakinaisen sotaväen, poliisin, virkamiehien, asettaa niiden tilalle *demokraattisemman* koneiston, mutta silti yhä valtiokoneiston aseellisten työläisjoukkojen muodossa, jotka kasvavat koko kansaa käsittäväksi miliisiksi.

Tässä „määrä muuttuu laaduksi”: *tällainen* demokratismin aste liittyy porvarillisen yhteiskunnan puitteiden ylittämiseen, tuon yhteiskunnan sosialistisen uudestirakentamisen alkamiseen. Kun todella *kaikki* osallistuvat valtion hallintaan, silloin kapitalismi ei voi enää pitää puoliaan. Ja kapitalismin kehitys vuorestaan luo *edellytykset* sille, että todella „kaikki” *voivat* ottaa osaa valtion hallintaan. Näihin edellytyksiin kuuluu yleinen luku- ja kirjoitustaito, joka on useissa edistyneimmissä kapitalistisissa maissa jo toteutettu, sitten miljoonien työläisten „opettaminen ja kuriin totuttaminen” postin, rautateiden, suurtehtaiden, suurkaupan, pankkilaitosten y.m.s. suuren, mutkikkaan, yhteiskunnallistetun koneiston avulla.

Tällaisten *taloudellisten* edellytysten vallitessa on täysin mahdollista viipymättä, heti ensi päivästä, kun kapitalistit ja virkamiehet on kukistettu, siirtyä siihen, että heidän tilalleen tuotantoa ja jakelua *valvomaan*, työtä ja tuotteita *kirjaamaan* pannaan aseelliset työläiset, aseellinen kansa kokonaisuudessaan. (Valvonta- ja tilinpitokysymystä ei pidä sekoittaa tieteellisesti sivistynyttä henkilökuntaa, insinöörejä, agronomeja y.m. koskevaan kysymykseen: nämä herrat työskentelevät tänään alistuen kapitalistien valtaan, huomenna he työskentelevät vielä paremmin alistuen aseellisten työläisten valtaan.)

Tilinpito ja valvonta — se on *tärkeintä* mitä tarvitaan kommunistisen yhteiskunnan *ensimmäisen vaiheen* „järjestämistä” ja säännöllistä toimintaa varten. *Kaikki* kansalaiset muuttuvat tällöin valtion palkallisiksi työntekijöiksi, valtion, jona ovat aseelliset työläiset. *Kaikista* kansalaisista tulee *yhden*, koko kansan valtio-„syndikaatin” virkailijoita ja työläisiä. Koko asia on vain siinä, että he työskentelisivät yhtäläisesti, noudattaen oikein työn mittaa, ja saisivat palkkaa yhtäläisesti. Tämän tilinpidon ja valvonnan on kapitalismi *yksinkertaistanut* äärimilleen, tavattoman yksinkertaisiksi, jokaiselle luku- ja kirjoitustaitoiselle henkilölle helpoiksi tarkkailu- ja muistiinpanotehtäviksi, jotka vaativat aritmetiikan neljän laskutavan tuntemista ja tarvittavien kuittien laatimista*.

* Kun valtio tehtäviensä pääosalta supistetaan tällaiseksi itse työläisten suorittamaksi tilinpidoksi ja valvonnaksi, silloin se lakkaa olemasta „poliittinen valtio”, silloin „yleiset funktiot menettävät poliittisen luonteensa ja muuttuvat pelkiksi hallinnollisiksi funktioiksi” (vrt. edellä, IV luku, 2. §. Engelsin polemikista anarkisteja vastaan).

Kun kansan *enemmistö* alkaa suorittaa kaikkialla itsenäisesti tällaista tilinpitoa ja valvontaa kapitalisteihin nähden (joista on tehty toimenhaltijoita) sekä herroihin intelligentteihin nähden, joilla on säilynyt kapitalistisia tottumuksia, silloin tämä valvonta tulee todella kaikkialle ulottuvaksi, yleiseksi, koko kansan asiaksi, silloin sitä ei voida mitenkään väistää, siitä „ei pääse mihinkään”.

Koko yhteiskunta tulee olemaan yksi toimisto ja yksi tehdas, jossa vallitsee yhdenvertaisuus työssä ja palkassa.

Mutta tämä „tehdas”-kuri, minkä proletariaatti, joka on voittanut kapitalistit ja kukistanut riistäjät, ulottaa koko yhteiskuntaan, ei millään muotoa ole meidän ihanteemme eikä lopullinen päämäärämme, vaan ainoastaan *porras*, joka on välttämätön yhteiskunnan perusteellisessa puhdistamisessa kapitalistisen riiston inhottavuudesta ja ruokottomuudesta *sekä yhä jatkuvaa* eteenpäinmenoa varten.

Siitä hetkestä, jolloin yhteiskunnan kaikki jäsenet tai ainakin valtava *enemmistö* heistä ovat oppineet *itse* hallitsemaan valtiota, itse ottaneet tämän asian käsiinsä, „panneet käyntiin” valvonnan mitättömään kapitalistivähemmistöön nähden, niihin herraskaisiin nähden, jotka tahtovat säilyttää kapitalistiset tottumuksensa, sellaisiin työläisiin nähden, joita kapitalismi on syvästi turmellut, siitä hetkestä alkaa yleensä kaikkalainen hallitseminen olla tarpeetonta. Mitä täydellisempi on demokratia, sitä lähempänä on hetki, jolloin se käy tarpeettomaksi. Mitä demokraattisempi on „valtio”, joka muodostuu aseellisista työläisistä ja joka „ei enää ole valtio sanan varsinaisessa mielessä”, sitä nopeammin alkaa *kaikkalainen* valtio kuoleutua.

Sillä kun *kaikki* oppivat johtamaan ja tulevat todella johtamaan itsenäisesti yhteiskunnallista tuotantoa, itsenäisesti suorittamaan tilinpitoa ja valvomaan tyhjäntoimittajia, herrastelijoita, veijareita ja sen sellaisia „kapitalismin perinteiden säilyttäjiä”,— silloin tämä koko kansan asiaksi tulleen tilinpidon ja valvonnan kiertäminen käy ehdottomasti niin äärettömän vaikeaksi, niin harvinaiseksi poikkeukseksi, siitä tullaan todennäköisesti rankaisemaan niin nopeasti ja tuntuvasti (sillä aseelliset työläiset ovat käytännöllisen elämän väkeä eivätkä tunteellisia intelligenttejä ja tuskin tulevat sietämään leikittelyä kanssaan), että kaiken inhimillisen yhteiselämän yksinkertaisten perussääntöjen

noudattamisen *välttämättömyys* tulee hyvin pian *tottumukseksi*.

Ja silloin on ovi selko selällään auki siirtymistä varten kommunistisen yhteiskunnan ensimmäisestä vaiheesta sen korkeampaan vaiheeseen ja samalla valtion täydelliseen kuoleutumiseen.

VI LUKU

OPPORTUNISTIT MARXILAISUUTTA MATALOITTAMASSA

Kysymys valtion suhtautumisesta yhteiskunnalliseen vallankumoukseen ja yhteiskunnallisen vallankumouksen suhtautumisesta valtioon on askarruttanut II Internationaalen (1889—1914) huomatuimpia teoreetikkoja ja sanomalehtimiehiä hyvin vähän, kuten yleensäkin kysymys vallankumouksesta. Mutta kaikkein luonteenomaisinta siinä opportunistin vähitellen tapahtuneen kasvamisen prosessissa, joka vuonna 1914 vei II Internationalen romahdukseen, on se, että vieläpä silloinkin, kun jouduttiin välittömästi tämän kysymyksen eteen, se *yritettiin kiertää* tai sitä ei huomattu.

Ylipäänsä voidaan sanoa, että sen kysymyksen *välttelystä*, joka koskee proletarisen vallankumouksen suhtautumista valtioon, tuosta opportunistille edullisesta ja sitä ylläpitävästä välttelystä on ollut seurauksena marxilaisuuden *vääristely* ja sen täydellinen mataloittaminen.

Luonnehtiaksemme edes lyhyesti tätä surullista prosessia otamme marxilaisuuden huomatuimmat teoreetikot, Plehanovin ja Kautskyn.

1. PLEHANOVIN POLEMIIKKI ANARKISTEJA VASTAAN

Plehanov on omistanut kysymykselle anarkismin suhteesta sosialismiin erikoisen kirjasen „Anarkismi ja sosialismi”, joka ilmestyi saksan kielellä vuonna 1894.

Plehanov käsitteli tätä aihetta niin ovelasti, että sivuutti kokonaan sen, mikä taistelussa anarkismia vastaan on ajankohtaisinta, päivänpolttavinta ja poliittisesti oleellista, nimittäin vallankumouksen suhtautumisen valtioon ja yleensä valtiokysymyksen! Hänen kirjassaan on kaksi osaa: toinen on kirjallisuushistoriallinen ja sisältää arvokasta aineistoa Stirnerin, Proudhonin y.m. aatteiden histo-

rian alalta. Toinen osa on poroporvarillinen: tyhmänpuoleista järkeilyä siitä, että anarkistia ei voida erottaa rosvosta.

Tämä aiheiden yhdistelmä on erittäin huvittava ja erittäin kuvaava Plehanovin koko toiminnalle vallankumouksen aattona ja vallankumouksellisena kautena Venäjällä: vuosina 1905—1917 Plehanov onkin osoittanut olevansa puolittain doktrinääri, puolittain poroporvari, joka on politiikassa laahustanut porvariston perässä.

Olemme nähneet, miten Marx ja Engels polemisoidessaan anarkisteja vastaan selittivät mitä seikkaperäisimmin käsityksensä vallankumouksen suhtautumisesta valtioon. Julkaistessaan vuonna 1891 Marxin „Gothan ohjelman arvostelua” Engels kirjoitti: „me (s.o. Engels ja Marx) olimme silloin, tuskin kaksi vuotta (ensimmäisen) Internationalen Haagin kongressin¹¹³ jälkeen, mitä kiivaimmassa taistelussa Bakuninia ja hänen anarkistejaan vastaan”.

Anarkistit nimittäin yrittivät julistaa Pariisin Kommuunin niin sanoaksemme „omakseen”, heidän oppinsa vahvistukseksi, vaikka he eivät lainkaan ymmärtäneet Kommuunin opetuksia eivätkä Marxin analyysia näistä opetuksista. Anarkismi ei ole antanut mitään edes likipitään totuutta lähentelevää konkreettisisa poliittisissa kysymyksissä: pitääkö vanha valtiokoneisto *murskata?* ja *mikä* on asetettava sen tilalle?

Mutta jos puhutaan „anarkismista ja sosialismista” sivuuttaen koko valtiokysymyksen, *huomioimatta* marxilaisuuden koko kehitystä ennen Kommuunia ja sen jälkeen, niin se merkitsee kiertämätöntä luisumista opportunistiin. Sillä opportunistille onkin juuri tarpeen ennen kaikkea se, että äsken mainitsemiamme kahta kysymystä *ei* asetettaisi lainkaan. Se on *jo* opportunistin voitto.

2. KAUTSKYN POLEMIIKKI OPPORTUNISTEJA VASTAAN

Venäjän kirjallisuudessa on epäilemättä verrattomasti suurempi määrä käännöksiä Kautskyn teoksista kuin minikään muun maan kirjallisuudessa. Ilmankos eräät saksalaiset sosialidemokraatit sanovatkin leikillään, että Kautskya luetaan enemmän Venäjällä kuin Saksassa (sulkeissa sanoen — tässä leikinlaskussa on paljon syvempi

historiallinen sisältö kuin aavistavatkaan ne, jotka ovat sen laskeneet liikkeelle, nimittäin: kun Venäjän työläisten keskuudessa vuonna 1905 heräsi maailman parhaan sosialidemokraattisen kirjallisuuden parhaimpien teosten tavattoman suuri, ennen kuulumaton kysyntä ja kun he saivat muissa maissa tuntemattoman paljouden käännöksiä ja painoksia näistä teoksista, niin siten he siirsivät edistyneemmän naapurimaan valtavan suuret kokemukset tavallista nopeammin meidän proletaarisen liikkeemme niin sanoakseni nuorelle maaperälle).

Paitsi yleistajuisesta marxilaisuuden esityksestään, on Kautsky meillä erikoisen tunnettu myös polemiikistaan opportunisteja ja heidän johdossaan olevaa Bernsteinia vastaan. Mutta miltei tuntematon on eräs tosiasia, jota ei saa sivuuttaa, jos aikoo seurata, miten Kautsky vajosi uskottoman häpeälliseen neuvottomuuteen ja sosialishovinin puolusteluun vuosien 1914—1915 mitä suurimman kriisin aikana. Nimittäin se tosiasia, että ennen esiintymistään opportunistin huomatuimpia edustajia vastaan Ranskassa (Millerand ja Jaurès) ja Saksassa (Bernstein) Kautsky osoitti perin suurta horjuntaa. Marxilainen „Zarja” lehti¹¹⁴, joka ilmestyi Stuttgartissa vuosina 1901—1902 ja puolusti vallankumouksellisia proletaarisia katsantokantoja, oli pakotettu *polemisoimaan* Kautskya vastaan, nimittämään „kautsumaiseksi” hänen puolinaista, välttelevää ja opportunisteihin nähden sopuilevaa päätöslauselmaansa, joka hyväksyttiin Pariisin kansainvälisessä sosialistikongressissa vuonna 1900¹¹⁵. Saksalaisessa kirjallisuudessa on painettu Kautskyn kirjeitä, joissa hänellä ilmeni yhtä suurta horjuntaa ennen kuin hän nousi Bernsteinia vastaan.

Verrattoman paljon suurempi merkitys on kuitenkin sillä seikalla, että itse hänen polemiikissaan opportunisteja vastaan, siinä tavassa, miten hän kysymyksen asettaa ja sitä käsittelee, huomaamme nyt, Kautskyn puolelta viimeksi tapahtuneen marxilaisuuden pettämisen *historiaa* tutkiesamme, järjestelmällistä poikkeamista opportunistiin juuri valtiokysymyksessä.

Ottakaamme esimerkiksi Kautskyn ensimmäinen suuri teos opportunistia vastaan, hänen kirjansa „Bernstein ja sosialidemokratian ohjelma”. Kautsky kumoaa Bernsteinin yksityiskohtaisesti. Mutta kuvaavaa on seuraava seikka.

Herostraattisen kuuluisissa „Socialismin edellytyksisään” Bernstein syyttää marxilaisuutta „*blanquilaisuudesta*” (syytös, jota Venäjän opportunistit ja liberaaliset porvarit ovat sen jälkeen toistelleet tuhansia kertoja vallankumouksellisen marxilaisuuden edustajia, bolshevikkeja vastaan). Samalla Bernstein kiinnittää erikoista huomiota Marxin teokseen „Kansalaissota Ranskassa” ja yrittää — varsin epäonnistuneesti, kuten olemme nähneet — samistaa Marxin katsantokannan Kommuunin opetuksiin nähden Proudhonin kannan kanssa. Bernsteinin erikoista huomiota herättää se Marxin johtopäätös, jota Marx korosti vuonna 1872 „Kommunistiseen Manifestiin” kirjoittamassaan esipuheessa ja joka kuuluu näin: „työväenluokka ei voi ilman muuta ottaa haltuunsa valmista valtiokoneistoa ja panna sitä käyntiin omien tarkoituseriensä toteuttamiseksi”.

Bernsteiniä tämä lausunto „miellytti” niin, että hän toistaa sen kirjassaan vähintään kolme kertaa, tulkiten sitä aivan vääristellyssä, mitä opportunistisimmassa mielessä.

Kuten olemme nähneet, Marx tahtoo sanoa, että työväenluokan on *lyötävä pirstaleiksi, murskattava, räjäytettävä* (Sprengung, räjäyttäminen — Engelsin käyttämä sanonta) koko valtiokoneisto. Mutta Bernstein esittää asian niin, että Marx muka varoitti näillä sanoilla työväenluokkaa, että *ei pidä olla* liian vallankumouksellinen valtaa vallatessa.

Törkeämpää ja hävyttömämpää Marxin ajatuksen vääristelyä ei voida kuvitellakaan.

Entä miten menetteli Kautsky ryhdyttyään mitä seikka-peräisimmin kumoamaan bernsteiniläisyyttä?

Hän karttoi käsittelemästä koko syvyydessään sitä marxilaisuuden väärennystä, jonka opportunisti oli tässä kohdassa tehnyt. Hän esitti edellä lainatun kohdan Engelsin johdannosta Marxin „Kansalaissotaan” sanoen, että Marxin mukaan työväenluokka ei voi *ilman muuta* ottaa haltuunsa *valmista* valtiokoneistoa, mutta yleensä se *voi* ottaa sen haltuunsa, ja siinä kaikki. Siitä, että Bernstein pani Marxin tilille *aivan päinvastaista* kuin oli Marxin todellinen ajatus ja että Marx oli vuodesta 1852 alkaen asettanut proletaarisen vallankumouksen tehtäväksi valtiokoneiston „murskaamisen”, — siitä ei Kautskylla ole sanaakaan.

Kävi siis niin, että Kautsky hämäsi marxilaisuuden ja opportunistien välisen oleellisen eron proletarisen vallankumouksen tehtäviä koskevassa kysymyksessä!

„Proletarisen diktatuurin ongelman”, kirjoitti Kautsky Bernsteiniä „*vastaan*”, „voimme jättää aivan rauhallisesti tulevaisuuden ratkaistavaksi” (s. 172, saksank. painos).

Tuo ei ole polemiikka Bernsteiniä *vastaan*, vaan oikeastaan *myönnytys* hänelle, asemien luovuttamista opportunistille, sillä opportunistit eivät toistaiseksi tarvitsekaan mitään muuta kuin että kaikki proletarisen vallankumouksen tehtäviä koskevat peruskysymykset „jätetään aivan rauhallisesti tulevaisuuden ratkaistavaksi”.

Marx ja Engels opettivat proletariaatille vuodesta 1852 vuoteen 1891, neljänkymmenen vuoden ajan, että proletariaatin on murskattava valtiokoneisto. Mutta vuonna 1899, opportunistien pettäessä täydellisesti marxilaisuuden tässä kysymyksessä, Kautsky *vaihtaa salaviihkää* kysymyksen siitä, onko välttämätöntä murskata tämä koneisto, kysymykseen murskaamisen konkreettisista muodoista ja pelastautuu sen „kiistattoman” (ja hyödyttömän) porporarillisen totuuden turviin, että konkreettisia muotoja emme voi tietää etukäteen!

Marxin ja Kautskyn välillä on kuilu heidän suhtautumisessaan siihen proletarisen puolueen tehtävään, joka koskee työväenluokan valmentamista vallankumoukseen.

Otamme Kautskyn seuraavan, kypsemmän teoksen, joka on samoin melkoisessa määrin omistettu opportunistien virheiden kumoamiselle. Se on hänen kirjasensa „Yhteiskunnallisesta vallankumouksesta”. Tekijä on ottanut siinä erikoisaiheekseen kysymyksen „proletarista vallankumouksesta” ja „proletarista hallitusjärjestelmästä”. Tekijä on antanut varsin paljon erittäin arvokasta, mutta juuri valtiokysymyksen hän *on kiertänyt*. Kirjasessa puhutaan pitkin matkaa valtiiovallan valtaamisesta, ja siinä kaikki, t.s. on valittu sellainen sanamuoto, joka tekee myönnytyksen opportunisteille, koska se *pitää mahdollisena* vallan valtaamista *ilman* valtiokoneiston murskaamista. Juuri sen, minkä Marx selitti vuonna 1872 „vanhentuneeksi” „Kommunistisen Manifestin” ohjelmassa, Kautsky *herättää henkiin* vuonna 1902.

Kirjasessa on omistettu erikoinen pykälä „Yhteiskunnallisen vallankumouksen muodoille ja aseille”. Siinä puhu-

taan sekä poliittisesta suurlakosta että kansalaissodasta kuin myös sellaisista „nykypäivien suurvaltion voimakkeinoista kuin virkavallasta ja sotaväestä”, mutta siitä, mitä Kommuuni on opettanut työläisille — ei sanaakaan. Ilmeisesti Engels ei suotta varoittanut varsinkin saksalaisia sosialisteja „taikauskaisesta kunnioituksesta” valtiota kohtaan.

Kautsky esittää asian näin: voittanut proletariaatti „toteuttaa demokraattisen ohjelman”, ja hän esittää sen pykälät. Siitä, mitä uutta vuosi 1871 antoi kysymyksessä proletaarisen demokratian asettamisesta porvarillisen demokratian tilalle, ei sanaakaan. Kautsky kuittaa asian tällaisilla „päteviltä” kuulostavilla tuperyksillä:

„On ilman muuta selvää, että nykyisen järjestyksen vallitessa emme saavuta herruutta. Itse vallankumous edellyttää pitkäaikaista ja syvälekäypää taistelua, joka ehtii jo muuttaa nykyisen valtiollisen ja yhteiskunnallisen rakenteemme”.

Epäilemättä tuo on „ilman muuta selvää”, kuten sekin totuus, että hevoset syövät kuroja ja Volga laskee Kaspian mereen. Ikävä vain, että turvautumalla tyhjiin ja mahtipontiseen fraasiin „syvälekäyvistä” taistelusta *kierretään* se vallankumoukselliselle proletariaatille ehdottoman välttämätön kysymys, *missä sitten ilmenee proletariaatin* vallankumouksen „syvyys” valtioon nähden, demokratiaan nähden, erotukseksi edellisistä, ei-proletaarisista vallankumouksista.

Kiertäessään tämän kysymyksen Kautsky *todellisuudessa* tekee tässä mitä oleellisimmassa kohdassa myönnytyksen opportunistille julistamalla sitä vastaan *sanoissa* ankaran sodan, korostamalla „vallankumouksen aatteen” merkitystä (mitä maksaa tämä „aate”, kun pelätään propagoida työläisille vallankumouksen konkreettisia opetuksia?) tai sanomalla: „vallankumouksellinen idealismi ennen kaikkea” tai julistamalla, että Englannin työläiset ovat nykyään „tuskin muuta kuin pikkuporvareita”.

„Sosialistisessa yhteiskunnassa”, Kautsky kirjoittaa, „voivat olla rinnakkain... mitä erilaisimmat liikeyritysten muodot: virkavaltainen (??), tradeunionistinen, osuustoiminnallinen, yksityinen”... „On olemassa esimerkiksi sellaisia liikeyrityksiä, jotka eivät voi tulla toimeen ilman virkavaltaista (??) organisaatiota, kuten rautatiet. Niissä voi demokraattinen organisaatio saada sellaisen muodon, että työläiset valitsevat

edustajia, jotka muodostavat jotakin parlamentin tapaista, ja tämä parlamentti säättää töiden järjestyksen ja valvoo virkavaltaisen koneiston hallintotoimintaa. Toiset liikeyritykset voidaan antaa työväenyhdistysten hoitoon, kolmannet voidaan järjestää osuustoiminnalliselle perustalle" (sivut 148 ja 115, Genevessä v. 1903 julkaistu venäjännös).

Tämä päätelmä on virheellinen, se on taka-askelel siihen verrattuna, mitä Marx ja Engels selittivät 70-luvulla Kommuunin opetusten valossa.

Rautatiet, jos asiaa katsotaan tuon muka välttämättömän „virkavaltaisen” organisaation kannalta, eivät eroa kerrassaan mitenkään kaikista muista koneellisen suurteollisuuden laitoksista yleensä, mistään tehtaasta, suuresta kauppaliikkeestä, suurkapitalistisesta maatalousyrityksestä. Kaikissa tällaisissa laitoksissa tekniikka vaatii ehdottomasti mitä ankarinta kuria, mitä suurinta täsmällisyyttä kunkin suorittaessa hänelle määrättyä osaa työstä, koska muutoin koko työ voi pysähtyä tai koneisto vikaantua, tuote tärveltyä. Kaikissa tällaisissa laitoksissa työläiset tulevat tietysti „valitsemaan edustajia, jotka muodostavat jotakin parlamentin tapaista”.

Mutta siinähan se asian ydin onkin, että tämä „jokin parlamentin tapainen” *ei* tule olemaan parlamentti siinä mielessä kuin porvarillisen-parlamentaariset laitokset ovat. Siinähan se asian ydin onkin, että tämä „jokin parlamentin tapainen” *ei* tule ainoastaan „säättämään järjestystä ja valvomaan virkavaltaisen koneiston hallintotoimintaa”, niin kuin kuvittelee Kautsky, jonka ajatus ei ulotu porvarillisen parlamentarismien puitteita pitemmälle. Sosialistisessa yhteiskunnassa tämä „jokin parlamentin tapainen” työläisten edustajista tulee tietysti „säättämään järjestyksen ja valvomaan” „koneiston hallintotoimintaa”, *mutta* tämä koneisto *ei* tule olemaan „virkavaltainen”. Valloitetuun poliittisen vallan, työläiset särkevät vanhan virkavaltaisen koneiston, murskaavat sen perustuksiaan myöten, jättämättä siitä kiveä kiven päälle, asettavat sen tilalle uuden, joka on kokoonpantu näistä samoista työläisistä ja toimihenkilöistä, ja näiden virkavaltaisuudesta *vastaan* ryhdytään heti toimenpiteisiin, jotka Marx ja Engels ovat yksityiskohtaisesti eritelleet: 1) ei ainoastaan valinnallisuus, vaan myös erotettavuus millä hetkellä tahansa; 2) palkka, joka ei ole työmiehen palkkaa korkeampi; 3) viipymätön siirtyminen siihen, että *kaikki* suorittavat

tarkastus- ja valvontatehtäviä, että *kaikista* tulee väliaikaisesti „byrokraatteja” ja ettei näin muodoin *kukaan* voi tulla „byrokraatiksi”.

Kautsky ei ole laisinkaan harkinnut Marxin sanoja: „Kommuuni oli toimiva eikä parlamentaarinen laitos, samalla sekä toimeenpaneva että lakiasäättävä”.

Kautsky ei ole lainkaan ymmärtänyt, mikä ero on porvarellisen parlamentarismien, joka yhdistää demokratian (*ei kansaa varten*) virkavaltaan (*kansaa vastaan*), ja proletaarisen demokratismien välillä, joka ryhtyy heti toimenpiteisiin kitkeäkseen juurineen pois virkavaltaisuuden ja joka kykenee suorittamaan nämä toimenpiteet loppuun asti, virkavaltaisuuden täydelliseen hävittämiseen asti, saattamaan täydelleen voimaan demokratian kansaa varten.

Kautsky on tässä osoittanut yhä samaa „taikauskoista kunnioitusta” valtiota kohtaan, virkavaltaisuuden „taikauskoista palvontaa”.

Siirrymme Kautskyn viimeiseen ja parhaaseen opportunisteja vastaan tähdättyyn teokseen, hänen kirjaseensa „Tie valtaan” (jota luullakseni ei ole julkaistu venäjäksi, sillä se ilmestyi vuonna 1909, taantumuksen riehuessa meillä). Tämä kirjanen on pitkä askel eteenpäin sikäli, että siinä ei puhuta vallankumouksellisesta ohjelmasta yleensä, niin kuin Bernsteinin vastaan kirjoitetussa kirjasessa vuodelta 1899, eikä yhteiskunnallisen vallankumouksen tehtävistä sen tapahtumisajasta riippumatta, niin kuin vuonna 1902 julkaistussa kirjasessa „Yhteiskunnallinen vallankumous”, vaan puhutaan konkreettisista olosuhteista, jotka pakottavat meidät myöntämään, että „vallankumousten aikakausi” on *alkamassa*.

Tekijä viittaa varmuudella luokkavastakohtien kärjistymiseen yleensä sekä imperialismiin, jolla on tässä suhteessa erikoisen suuri merkitys. Länsi-Euroopan „vuosien 1789—1871 vallankumouskauden” jälkeen alkoi vuonna 1905 samanlainen kausi Idässä. Yleismaailmallinen sota läheni uhkaavalla nopeudella. „Proletariaatti ei voi enää puhua ennaikaisesta vallankumouksesta”. „Olemme astuneet vallankumoukselliseen kauteen”. „Vallankumouksellinen aikakausi alkaa”.

Nämä lausunnot ovat aivan selviä. Tämän Kautskyn kirjasen tulee olla mittapuuna verrattaessa sitä, mitä

Saksan sosialidemokratia imperialistisen sodan edellä *lupasi olla* ja miten syvälle se vajosi (muun muassa itse Kautskykin) sodan puhjetessa. „Nykyinen tilanne”, Kautsky kirjoitti tässä kirjasessa, „tuo mukanaan sen vaaran, että meitä (s.o. Saksan sosialidemokratiaa) voidaan helposti luulla maltillisemmiksi kuin mitä me tosiasiallisesti olemme”. Saksan sosialidemokraattinen puolue osoittautui todellisuudessa verrattoman paljon maltillisemmaksi ja opportunistisemmaksi kuin miltä se näytti!

Sitä kuvaavampaa on, että selittäessään niin varmasti vallankumousten aikakauden jo alkaneen Kautsky kiersi jälleen kokonaan valtiokysymyksen tässäkin kirjasessa, jonka hän sanoo olevan omistettu nimenomaan „*poliittista* vallankumousta” koskevan kysymyksen käsittelylle.

Näiden kysymyksen kiertämisten, vaikenemisten ja välttelyjen summasta olikin väistämättömänä tuloksena se täydellinen opportunistisiin siirtyminen, josta meidän on nyt puhuttava.

Saksan sosialidemokratia Kautskyn edustamana ikään kuin ilmoitti: pidän kiinni vallankumouksellisista mielipiteistä (v. 1899). Tunnustan erikoisesti proletariaatin yhteiskunnallisen vallankumouksen väistämättömyyden (v. 1902). Tunnustan uuden vallankumouksien aikakauden alkaneen (v. 1909). Mutta kuitenkin kuljen taaksepäin siihen verrattuna, mitä Marx sanoi jo vuonna 1852, niin pian kuin asetetaan kysymys proletaarisen vallankumouksen tehtävistä valtion suhteen (v. 1912).

Juuri näin oli kysymys asetettu kaikella selvyydellä Kautskyn polemiikissa Pannekoekia vastaan.

3. KAUTSKYN POLEMIIKKI PANNEKOEKIA VASTAAN

Pannekoek esiintyi Kautskya vastaan eräänä sen „vasemmistoradikaalisen” virtauksen edustajana, jonka riveihin kuuluivat Rosa Luxemburg, Karl Radek y.m. ja jota, sen puolustaessa vallankumouksellista taktiikkaa, yhdisti se vakaumus, että Kautsky oli siirtymässä „keskustan” kannalle, joka horjui periaatteettomasti marxilaisuuden ja opportunistismin välillä. Tämän käsityksen todisti täysin oikeaksi sota, jonka aikana „keskustan” (jota nimetään väärin marxilaiseksi) eli „kautskylaisuuden” virtaus näytti itsensä koko inhottavassa viheliäisyydessään.

Valtiokysymystä koskettelevassa kirjoituksessa „Joukko-toiminta ja vallankumous” („Neue Zeit”, 1912, XXX, 2) Pannekoek luonnehti Kautskyn kannan „passiivisen radikalismiin” kannaksi, „toimettoman odottelun teoriaksi”. „Kautsky ei tahdo nähdä vallankumousprosessia” (s. 616). Asettaessaan kysymyksen tällä tavalla Pannekoek tuli meitä kiinnostavaan aiheeseen proletaarisen vallankumouksen tehtävistä valtion suhteen.

„Proletariaatin taistelu”, hän kirjoitti, „ei ole yksinkertaisesti taistelua porvaristoa vastaan *valtiovallasta*, vaan taistelua valtiovaltaa vastaan... Proletaarisen vallankumouksen sisältönä on valtion voimakeinojen tuhoaminen ja niiden tunkeminen pois (kirjaimellisesti: hajottaminen, Auflösung) proletariaatin voimakeinoilla... Taistelu lakkaa vasta sitten, kun sen lopputuloksena on tapahtunut valtio-organisaation täydellinen hävittäminen. Enemmistön järjestö todistaa paremmuutensa sillä, että tuhoaa hallitsevan vähemmistön järjestön” (s. 548).

Sanamuodossa, johon Pannekoek puki ajatuksensa, on hyvin suuria puutteellisuuksia. Mutta ajatus on kuitenkin selvä, ja mielenkiintoista on, *millä tavoin* Kautsky yritti sitä kumota.

„Tähän asti”, hän kirjoitti, „sosialidemokraattien ja anarkistien välinen vastakohtaisuus on ollut siinä, että edelliset ovat tahtoneet valloittaa valtiovallan, jälkimmäiset hävittää sen. Pannekoek tahtoo kumpaakin” (s. 724).

Vaikka Pannekoekin esitystä haittaakin epäselvyys ja konkreettisuuden puute (emme puhu tässä hänen kirjoituksensa muista puutteista, jotka eivät kuulu käsittelemäämme aiheeseen), niin Kautsky otti juuri Pannekoekin hahmotteleman *periaatteellisen* ytimen asiasta, ja *periaatteellisessa peruskysymyksessä* Kautsky hylkäsi kokonaan marxilaisuuden kannan ja siirtyi kokonaan opportunistiin. Sosialidemokraattien ja anarkistien välisen eron hän määritteli aivan väärin, lopullisesti väaristeli ja mataloitti marxilaisuuden.

Ero marxilaisten ja anarkistien välillä on siinä, että (1) edelliset, asettaessaan päämääräkseen valtion täydellisen hävittämisen, tunnustavat tämän päämäärän olevan toteutettavissa vasta sen jälkeen, kun sosialistinen vallankumous on hävittänyt luokat, tuloksena sosialismin pysyttämistä, joka johtaa valtion kuoleutumiseen; jälkimmäiset tahtovat hävittää täydellisesti valtion heti ensimmäisenä päivänä, ymmärtämättä tämän hävittämisen

toteutettavuuden ehtoja. (2) Edelliset pitävät välttämättömänä, että proletariaatti, valloitettuaan poliittisen vallan, hävittää täydellisesti vanhan valtiokoneiston ja asettaa sen tilalle uuden, joka Kommuunin malliin muodostuu aseellisten työläisten järjestöstä; jälkimmäiset, vaatiessaan valtiokoneiston hävittämistä, käsittävät perin epäselvästi, *mitä* proletariaatti asettaa sen tilalle ja *kuinka* se tulee käyttämään vallankumouksellista valtaa; anarkistit jopa kieltävät sen, että vallankumouksellisen proletariaatin on käytettävä valtiovaltaa, kieltävät proletariaatin vallankumouksellisen diktatuurin. (3) Edelliset vaativat proletariaatin valmentamista vallankumoukseen käyttämällä nykyistä valtiota; anarkistit kieltävät sen.

Marxilaisuutta on tässä väittelyssä Kautskyä vastaan edustanut nimenomaan Pannekoek, sillä juuri Marx opetti, että proletariaatti ei voi ilman muuta valloittaa valtiovaltaa siinä mielessä, että vanha valtiokoneisto siirtyy uusiin käsiin, vaan proletariaatin täytyy särkeä, murskata tämä koneisto ja asettaa sen tilalle uusi.

Kautsky poistuu marxilaisuudesta opportunistien luokse, koska hänellä katoaa kokonaan juuri tämä valtiokoneiston hävittäminen, jota opportunistit eivät voi ollenkaan hyväksyä, ja heille jää takaportti siinä mielessä, että „valloittaminen” tulkitaan pelkäksi enemmistön hankkimiseksi.

Peitelläkseen harjoittamaansa marxilaisuuden vääristelyä Kautsky menettelee kuin kirjanoppinut: hän vetää esiin „lainauksen” itse Marxilta. Vuonna 1850 Marx kirjoitti siitä, että on välttämätöntä „keskittää päättävästi voimat valtiovallan käsiin”. Ja Kautsky kysyy voitonriemuisena: haluaako Pannekoek hävittää „sentralismia”?

Tuo on jo pelkkä silmäkääntötempu, joka muistuttaa sitä, kun Bernstein samaisti marxilaisuuden ja proudhoni-laisuuden mielipiteet federaatiosta sentralismia asemesta.

Kautsky on ottanut „lainauksen” päin honkia. Sentralismi on mahdollinen sekä vanhan että uuden valtiokoneiston aikana. Jos työläiset yhdistävät vapaaehtoisesti aseelliset voimansa, niin se on sentralismia, mutta se pohjautuu sentralistisen valtiokoneiston, vakinaisen sotaväen, poliisin ja virkavallan „täydelliseen hävittämiseen”. Kautsky menettelee kerrassaan veijarimaisesti, kun hän kiertää Marxin ja Engelsin hyvin tunnetut lausunnot Kommuunista ja vetää esiin lainauksen, joka ei kuulu kysymykseen.

...,Ehkäpä Pannekoek tahtoo lakkauttaa virkamiesten valtiolliset tehtävät?" Kautsky jatkaa. „Mutta ilman virkamiehiä emme tule toimeen edes puolue- ja ammattiliittojärjestöissä, puhumattakaan valtion hallinnosta. Ohjelmamme ei vaadikaan valtion virkamiesten poistamista, vaan että kansa valitsee virkamiehet"... „Nyt ei ole kysymys siitä, minkä muodon hallintokoneisto saa „tulevaisuuden valtiossa“, vaan siitä, hävittääkö (kirjaimellisesti: hajottaako, auflöst) meidän poliittinen taistelumme valtiovallan *jo ennen kuin olemme sen valloittaneet* (kursivointi Kautskyn). Mikä ministeriö virkamiehineen voitaisiin lakkauttaa?" Luetellaan valistus-, oikeus-, finanssi- ja sotaministeriöt. „Ei, mitään nykyisistä ministeriöistä meidän poliittinen taistelumme hallitusta vastaan ei tule lopettamaan... Välttääkseni väärinkäsityksiä toistan: tässä ei ole kysymys siitä, minkä muodon „tulevaisuuden valtiolle" antaa voitokas sosialidemokratia, vaan siitä, miten meidän oppositiomme muuttaa nykyisen valtion" (s. 725).

Tuo on ilmeistä vääristelyä. Pannekoek asetti kysymyksen nimenomaan *vallankumouksesta*. Se on sanottu selvästi sekä hänen kirjoituksensa otsikossa että lainatuissa kohdissa. Hyppäämällä kysymykseen „oppositiosta" Kautsky sujauttaakin salavihkkaa vallankumouksellisen kannan tilalle opportunistisen kannan. Hänen mielestään asia on siis näin: nyt oppositio, mutta vallan valloittamisen *jälkeen* keskustelemme asiasta erikseen. *Vallankumous katoaa!* Se on juuri sitä, mitä opportunistit tarvitsivatkin.

Kysymys ei ole oppositiosta eikä poliittisesta taistelusta yleensä, vaan nimenomaan *vallankumouksesta*. Vallankumous on sitä, että proletariaatti *hävittää* „hallintokoneiston" ja *koko* valtiokoneiston ja asettaa sen tilalle uuden, joka muodostuu aseellisista työläisistä. Kautsky osoittaa „taikauskoista kunnioitusta" „ministeriöitä" kohtaan, mutta miksi niiden tilalle ei voida asettaa esimerkiksi asiantuntijain toimikuntia työläisten ja sotilaiden edustajain täysivaltaisten ja kaikkivaltaisten Neuvostojen yhteyteen?

Asian ydin ei ole lainkaan siinä, säilyvätkö „ministeriöt" vai tuleeko olemaan „asiantuntijain toimikuntia" tai joitakin muita laitoksia, se ei ole lainkaan tärkeätä. Asian ydin on siinä, säilyykö vanha valtiokoneisto (joka on tuhansin sivein sidottu porvaristoon ja on kauttaaltaan vanhojen tottumusten jäytämä ja kangistama) vai *hävitetäänkö* se ja tilalle asetetaan *uusi*. Vallankumous ei saa olla sitä, että uusi luokka komentaisi, hallitsisi *vanhan* valtiokoneiston avulla, vaan sitä, että uusi luokka *murskaa* tuon koneiston ja komentaa, hallitsee *uuden* koneiston avulla,—tämän

marxilaisuuden *perusajatuksen* Kautsky hämää, taikka hän ei ole sitä lainkaan ymmärtänyt.

Hänen kysymyksensä virkamiehiin nähden osoittaa havainnollisesti, että hän ei ole ymmärtänyt Kommuunin opetuksia eikä Marxin oppia. „Ilman virkamiehiä emme tule toimeen edes puolue- ja ammattiliittojärjestöissä”...

Emme voi tulla toimeen ilman virkamiehiä *kapitalismin aikana, porvariston herruuden aikana*. Kapitalismi on sortanut proletariaattia, orjuuttanut työtätekeviä joukkoja. Koko tilanne, joukkojen palkkaorjuuden, puutteen ja kurjuuden tila, on kapitalismin vallitessa kaventanut, supistanut, tyypistänyt ja runnellut demokratismin. Sentähden ja vain sentähden toimihenkilöt meidän poliittisissa ja ammatillisissa järjestöissämme turmeltuvat (tai tarkemmin sanoen heillä on taipumus turmeltua) kapitalististen olosuhteiden vaikutuksesta ja osoittavat taipumusta muuttua byrokraateiksi, s.o. joukoista irtaantuneiksi, joukkojen *yläpuolella* oleviksi, etuoikeutetuiksi henkilöiksi.

Siinä on byrokritismin *olemus*, ja niin kauan kuin kapitalisteja ei ole pakkoluovutettu, niin kauan kuin porvaristoa ei ole kukistettu, niin kauan on *jopa* proletaaristenkin toimihenkilöiden eräänlainen „bykrokratisoituminen” kiertämätöntä.

Kautskyn mielestä asia on näin: kun kerran valitut toimihenkilöt jäävät olemaan, niin jäävät siis virkamiehetkin olemaan sosialismin aikana, jää olemaan virkavalta! Juuri se ei olekaan totta. Marx osoitti Kommuunin esimerkillä nimenomaan, että sosialismin vallitessa toimihenkilöt lakkaavat olemasta „byrokraatteja”, „virkamiehiä”, lakkaavat *sitä mukaa kuin* toteutetaan paitsi valinnaisuutta *vielä* se, että valitut voidaan erottaa toimistaan koska tahansa, ja *vielä* palkan alentaminen työläisten keskipalkan tasolle ja *vielä* parlamentaaristen laitosten korvaaminen „toimivilla, s.o. toimeenpanevilla ja lakiasäätävillä” laitoksilla.

Kautskyn koko todistelu Pannekoekia vastaan ja erikoisesti se Kautskyn suurenmoinen perustelu, että me emme tule ammatillisissa emmekä puoluejärjestöissäkään toimeen ilman virkamiehiä, osoittaa Kautskyn itse asiassa toistavan Bernsteinin vanhoja, yleensä marxilaisuutta vastaan käyttämiä „todisteita”. Luopiokirjassaan „Sosialismin edellytykset” Bernstein sotii „alkeellisen” demokratian aatteita vastaan, sitä vastaan, mitä hän nimittää „doktrinääriseksi

demokratismiksi”: imperatiiviset valtuudet, palkattomat toimihenkilöt, voimaton keskusedustusto j.n.e. Todistaakseen tuon „alkeellisen” demokratismiin kelvottomaksi Bernstein vetoaa Englannin tradeunionien kokemuksiin sellaisina kuin Webb-puolisot niitä tulkitsevat. Seitsemikymmenvuotisen kehityksensä aikana tradeunionit, jotka kehittyivät muka „täydellisessä vapaudessa” (s. 137, saksank. painos), ovat kuulemma nimenomaan tulleet vakuutuneiksi alkeellisen demokratismiin kelvottomuudesta ja asettaneet sen tilalle tavallisen demokratismiin: virkavaltaisuuteen yhdistetyn parlamentarismiin.

Todellisuudessa eivät tradeunionit kehittyneet „täydellisessä vapaudessa”, vaan *täydellisessä kapitalistisessa orjuudessa*, jonka vallitessa tietenkään „ei voida tulla toimeen” ilman useita myönnytyksiä vallitsevalle pahalle, väkivallalle, vääryydelle, sille seikalle, että köyhälistö on syrjäytetty „korkeimmista” hallintoasioista. Sosialismin aikana monia „alkeellisen” demokratian aineksia herää kiertämättä uudelleen eloon, sillä ensi kerran sivistisyhteiskuntain historiassa väestön *joukot* nousevat ottamaan *itsenäisesti* osaa, paitsi äänestyksiin ja vaaleihin, *myös joka-päiväiseen hallintaan*. Sosialismin vallitessa tulevat *k a i k k i* vuoron perään hallitsemaan ja tottuvat nopeasti siihen, ettei kukaan hallitse.

Nerokkaalla, kriittisellä erittelevällä järjellään Marx havaitsi Kommuunin käytännöllisissä toimenpiteissä sen *murroksen*, jota opportunistit pelkäävät eivätkä tahdo myöntää pelkuruutensa vuoksi, siksi, että he ovat haluttomia tekemään peruuttamattomasti pesäeroa porvaristosta, sen murroksen, jota anarkistit eivät halua nähdä joko hätäilynsä takia tai sen vuoksi, etteivät he ymmärrä suurten yhteiskunnallisten muutosten ehtoja yleensä. „Ei pidä ajatellakaan vanhan valtiokoneiston hävittämistä, sillä kuinka me voisimme tulla toimeen ilman ministeriöitä ja virkamiehiä”, järkeilee kauttaaltaan poroporvarillisuuden jäytämä opportunisti, joka ei itse asiassa ole ainoastaan vailla uskoa vallankumoukseen, vallankumouksen luomis-kykyyn, vaan joka pelkää vallankumousta kuin kuolemaa (kuten sitä pelkäävät meidän menshevikkimme ja eserämme).

„Pitää ajatella *vain* vanhan valtiokoneiston hävittämistä, eikä ole syytä syventyä aikaisempien proletaaristen

vallankumousten antamiin *konkreettisiin* opetuksiin kuin myöskään analysoida, *mikä* ja *miten* on asetettava hävitettävän sijalle” — näin järkeilee anarkisti (tietenkin parhain anarkisteista eikä sellainen, joka herroja Kropotkineja ja kumppaneita seuraten laahustaa porvariston perässä); ja anarkistilla on sen vuoksi tuloksena *epätoivon* taktiikka eikä armottoman rohkea ja samalla joukkoliikkeen käytännölliset ehdot huomioon ottava vallankumoustoiminta konkreettisten tehtävien täyttämiseksi.

Marx opettaa meitä välttämään kumpaakin virhettä, opettaa rajattomaan rohkeuteen koko vanhan valtiokoneiston hävittämisessä, ja samalla hän opettaa asettamaan kysymyksen konkreettisesti: Kommuuni kykeni *aloittamaan* muutamassa viikossa *uuden*, proletaarisen valtiokoneiston rakentamisen juuri niin ja niin, toteuttaen mainittuja toimenpiteitä laajemman demokratismin saavuttamiseksi ja virkavaltaisuuden poisjuurimiseksi. Oppikaamme kommu-nardeilta vallankumouksellista rohkeutta, nähkäämme heidän käytännöllisissä toimenpiteissään *osviitta* käytännössä välttämättömiin ja heti mahdollisiin toimenpiteisiin, ja silloin, *tätä tietä kulkien* saamme virkavaltaisuuden hävityksi täydellisesti.

Että tällainen hävittäminen on mahdollista, siitä on takeena se, että sosialismi lyhentää työpäivää, nostattaa *joukot* uuteen elämään, asettaa väestön *enemmistön* sellaisiin oloihin, jotka tekevät mahdolliseksi poikkeuksetta *kaikkien* osallistumisen „valtiollisten tehtävien” täyttämiseen, ja se vie yleensä kaikkinaisen valtion *täydelliseen kuoleutumiseen*.

...„Suurlakon tehtävänä”, Kautsky jatkaa, „ei voi milloinkaan olla valtiovallan *hävittäminen*, vaan ainoastaan hallituksen pakottaminen myöntymään jossakin tietyssä kysymyksessä tai proletariaatille myönteisen (entgegenkommende) hallituksen asettaminen sille vihamielisen hallituksen tilalle... Mutta milloinkaan ja minkäänlaisten olojen vallitessa tämä” (s.o. proletariaatin voitto vihamielisestä hallituksesta) „ei voi viedä valtiovallan *hävittämiseen*, vaan ainoastaan voimasuhteiden tiettyyn *muutokseen* (Verschiebung) *valtiovallan sisällä*... Ja poliittisen taistelun päämääränä pysyy tällöin, samoin kuin tähänkin asti, valtiovallan valloittaminen hankkimalla enemmistö parlamentissa ja parlamentin kohottaminen hallituksen herraksi” (ss. 726, 727, 732).

Tuo on jo mitä selvintä ja latteinta opportunistia, lupumista vallankumouksesta itse teossa, vaikka se sanoissa tunnustetaan. Kautskyn ajatus ei ulotu „proletariaatille

myötämielistä hallitusta” pitemmälle — askel takaisin poroporvarillisuuteen vuodesta 1847, jolloin „Kommunistinen Manifesti” julisti „proletariaatin järjestymisen hallitsevaksi luokaksi”.

Kautskyn on toteutettava hänelle mieluinen „yhtenäisyys” Scheidemannien, Plehanovien ja Vanderveldein kanssa, jotka kaikki suostuvat taistelemaan „proletariaatille myötämielisen” hallituksen puolesta.

Mutta me teemme pesäeron näistä sosialismin pettureista ja tulemme taistelemaan koko vanhan valtiokoneiston hävittämiseksi, jotta itse aseellinen proletariaatti olisi *hallituksena*. Siinä on suuri ero.

Kautsky saa jäädä Legienien ja Davidien, Plehanovien, Potresovien, Tseretelien ja Tshernovien mieluisaan seuraan, jotka ovat täysin suostuvaisia taistelemaan „voimasuhteiden muuttamiseksi valtiovallan sisällä”, „enemmistön hankkimiseksi parlamentissa ja parlamentin ylivallan puolesta hallitukseen nähden”, — mitä jaloin päämäärä, jossa kaikki on opportunisteille sopivaa, kaikki jää porvarillisen parlamentaarisen tasavallan puitteisiin.

Mutta me teemme pesäeron opportunisteista; ja koko tietoinen proletariaatti tulee olemaan mukana taistelussa ei „voimasuhteiden muuttamiseksi”, vaan *porvariston kukistamiseksi*, porvarillisen parlamentarismen *hävittämiseksi*, Kommuunin tyyppisen demokraattisen tasavallan eli työläisten ja sotilaiden edustajain Neuvostojen tasavallan puolesta, proletariaatin vallankumouksellisen diktatuurin puolesta.

* * *

Kautskya oikeammalla ovat kansainvälisessä sosialismissa sellaiset virtaukset kuin „Sosialistinen Kuukausijulkaisu”¹¹⁶ Saksassa (Legien, David, Kolb ja monet muut, mukaan luettuina skandinavialaiset Stauning ja Branting), jaureslaiset ja Vandervelde Ranskassa ja Belgiassa, Turati, Treves y.m. Italian puolueen oikeistosiiven edustajat, fabianilaiset ja „riippumattomat” („riippumaton työväenpuolue”, joka on todellisuudessa aina ollut riippuvainen liberaaleista) Englannissa¹¹⁷ ja muut sentapaiset. Kaikki nämä herrat, jotka näyttävät erittäin suurta, varsin usein määräävää osaa parlamenttityössä ja

puoluehdistössä, suorastaan kieltävät proletariaatin diktatuurin, toteuttavat avointa opportunistia. Näiden herrojen mielestä proletariaatin „diktatuuri” on „ristiriidassa” demokratian kanssa!! Perimmältään he eivät missään suhteessa eroa asiallisesti pikkuporvarillisista demokraateista.

Ottaen tämän seikan huomioon olemme oikeutetut tekemään sen johtopäätöksen, että valtava enemmistö II Internationalen virallisista edustajista on luisunut kokonaan opportunistiin. Kommuunin kokemuksia ei ole vain unohdettu, vaan ne on väärennettykin. Ei ole vain jätetty teroitamatta työväen joukkojen mieliin, että lähestyy aika, jolloin niiden on noustava ja murskattava vanha valtiokoneisto sekä asetettava sen tilalle uusi, tehtävä sillä tavoin poliittisesta herruudesta yhteiskunnan sosialistisen uudestirakentamisen tuki; joukoille on teroitettu mieliin päinvastaista, ja „vallan valtaaminen” on esitetty siten, että opportunistille on jäänyt tuhansia takaportteja.

Proletaarisen vallankumouksen suhtautumista valtioon koskevan kysymyksen vääristely ja vaieten sivuuttaminen ei voinut olla esittämättä valtavaa osaa silloin, kun valtiot imperialistisen kilpailun johdosta vahvistettuine sotakoneistoineen muuttuivat sotahirviöiksi, jotka tuhoavat miljoonia ihmisiä ratkaistakseen riidan: Englanti vai Saksa, tämä vai tuo finanssipääoma on hallitseva maailmaa*.

* Käsikirjoituksessa on edelleen:

„VII LUKU

VUOSIEN 1905 JA 1917 VENÄJÄN VALLANKUMOUSTEN KOKEMUKSET

Tämän luvun otsikossa esitetty aihe on niin äärettömän laaja, että siitä voidaan ja pitää kirjoittaa kokonaisia kirjoja. Tässä kirjasessa täytyy tietenkin rajoittaa kokemusten tärkeimpiin opetuksiin, jotka koskevat välittömästi proletariaatin tehtäviä vallankumouksessa valtiovallan suhteen”. (Tähän käsikirjoitus katkeaa.) *Toim.*

JALKILAUSE ENSIMMAISEEN PAINOKSEEN

Tämä kirjanen on kirjoitettu elo- ja syyskuussa 1917. Olin jo laatinut suunnitelman seuraavaa, seitsemättä lukua varten: „Vuosien 1905 ja 1917 Venäjän vallankumousten kokemukset”. Mutta otsikkoa lukuunottamatta en ennättänyt kirjoittaa tästä luvusta riviäkään: minua tuli „häiritsemään” poliittinen kriisi, vuoden 1917 lokakuun vallankumouksen aatto. Tällaisesta „häiriöstä” voidaan vain iloita. Mutta kirjasen toisen osan kirjoittaminen (joka on omistettu „Vuosien 1905 ja 1917 Venäjän vallankumousten kokemuksille”) täytynee lykätä pitkäksi ajaksi; mieluisampaa ja hyödyllisempää on olla tekemässä „vallankumouksen kokemuksia” kuin kirjoittaa niistä.

Tekijä

Pietari.

Marraskuun 30 päivänä 1917.
